

Jaarverslag 2015

Vogelbescherming Nederland

Jaarverslag 2015

Vogelbescherming Nederland

Inhoudsopgave

1 Inleiding & samenvatting: Vogelbescherming Nederland in 2015 5

1.1 Strategisch Meerjarenplan 2015-2020	5
1.2 Weidevogelboeren als gids	5
1.3 Vogelvriendelijke steden.....	6
1.4 Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen	6
1.5 Internationale activiteiten	6
1.6 Stem voor Natuur	7
1.7 Ambitieuze SMP	7
1.8 Impact	7

2 Landelijk gebied 9

2.1 Huidige situatie.....	9
2.2 Langetermijndoelen.....	9
2.3 Speerpunten 2015	9
2.4 Weidevogelprogramma.....	10
2.5 Akkervogels	13
2.6 Basiskwaliteit landelijk gebied	14
2.7 Lobby tegen toepassing neonicotinoïden	15

3 Vogelgebieden 17

3.1 Huidige situatie.....	17
3.2 Langetermijndoelen.....	17
3.3 Speerpunten 2015	17
3.4 Verbetering omvang, kwaliteit en ecologisch duurzaam medegebruik van wetlands	17
3.5 Natuurlijke kustontwikkeling en bescherming intergetijdengebieden	20

4 Stad en dorp 25

4.1 Huidige situatie.....	25
4.2 Langetermijndoelen.....	25
4.3 Speerpunten 2015.....	25
4.4 Onderzoek Meetnet Urbane Soorten	25
4.5 2014: Jaar van de Spreeuw afsluiten.....	25
4.6 Steun voor zwaluwprojecten in de bebouwde kom.....	26
4.7 De Stroomversnelling	26
4.8 Samenwerken met gemeenten en bedrijven	26
4.9 Netwerk Stadsvogeladviseurs en Tuinvogelconsulenten ondersteunen.....	27
4.10 Jaarrond Tuintelling	27

5 Internationaal 29

5.1 Huidige situatie.....	29
5.2 Langetermijndoelen.....	29

5.3 Speerpunten 2015	29
5.4 Bescherming van trekvogels	30
5.5 Ondersteuning BirdLife Partners ('Partner Support Programme')	33
5.6 Stadsvogels.....	34
6 Vogels en mensen.....	35
6.1 Langetermijndoelen.....	35
6.2 Speerpunten 2015.....	35
6.3 Activeren samenleving	35
6.4 Relatieprogramma.....	38
6.5 Fondswerving.....	39
6.6 Eigen Media	45
6.7 Pers en publiciteit	47
6.8 Winkel	48
6.9 Servicecentrum	49
7 Weten en delen.....	51
7.1 Huidige situatie	51
7.2 Langetermijndoelen	51
7.3 Speerpunten 2015	51
7.4 Vervolg Actieplan bedreigde vogels	51
7.5 Conservation evidence.....	52
7.6 Samenwerking met Sovon Vogelonderzoek Nederland	52
7.7 Participatie in het Centre for Avian Population Studies.....	52
7.8 Start Denktank Kwaliteit voor Natuur	53
7.9 Oranje lijst.....	53
7.10 Wetenschappelijke begeleidingscommissie	53
7.11 Ontwikkeling juridisch kenniscentrum	53
8 Organisatie.....	55
8.1 Bestuur	55
8.2 Ledenraad.....	60
8.3 Vereniging	62
8.4 Financieel Beleid.....	65
8.5 Jaarplan en begroting 2016	66
Bijlage 1 Verantwoordingsverklaring	67
Bijlage 2 Medewerkers Vogelbescherming per 31-12-2015.....	69
Bijlage 3 Lijst van gebruikte afkortingen	70
Colofon.....	72

1 Inleiding & samenvatting: Vogelbescherming Nederland in 2015

1.1 Strategisch Meerjarenplan 2015-2020

Met een denkbeeldige paukenslag startte in 2015 voor Vogelbescherming het eerste jaar van het nieuwe Strategisch Meerjarenplan 2015-2020 (verder: SMP). In de Beurs van Berlage werd ten overstaande van een grote groep relaties van Vogelbescherming de nieuwe strategie gepresenteerd. De vele positieve reacties sterkten Vogelbescherming in de gemaakte keuzes.

Vogelbescherming stelt elke vijf jaar een nieuw SMP op om daarmee effectief richting te geven aan het werk. Natuurbescherming is tenslotte een zaak van lange adem en vooruit denken. Zo'n plan voorkomt in ieder geval dat we door de actualiteit gedreven van incident naar incident struikelen. Alleen, de omstandigheden in de maatschappij en de bedreigingen van vogels en natuur wijzigen in de loop der jaren. Daarom gaat het in ons SMP om keuzes op hoofdlijnen. Het SMP is voor de Ledenraad van Vogelbescherming het belangrijkste beleidsdocument. De Ledenraad stelt het SMP vast en is nauw betrokken bij het opstellen ervan. De jaarplannen komen voort uit het SMP en noemen de concrete activiteiten om onze SMP-doelen waar te maken.

Aan het opstellen van het SMP van Vogelbescherming gingen twee belangrijke studies vooraf. Een gericht op het in kaart brengen van relevante maatschappelijke trends, de ander op ontwikkelingen in de vogelwereld: welke vogelsoorten gaan voor- en welke achteruit én wat zijn daarvan de belangrijkste oorzaken. Deze twee uitgebreide studies vormen samen met het programma van onze koepelorganisatie BirdLife International de basis voor het SMP.

Het SMP van Vogelbescherming is ambitieus gezien de grote bedreigingen op natuurgebied. Van de zeldzame en schaarse Nederlandse broedvogelsoorten is de helft in zijn voortbestaan bedreigd en van de algemene soorten een derde. Daarom streeft Vogelbescherming zowel een verbetering na van de bijzondere natuurkwaliteit in natuurgebieden, als van de 'basiskwaliteit' in gebieden waar de natuur volgend is aan de mens.

Vogels en natuur moeten dus niet slechts worden beschermd in de daarvoor formeel aangewezen natuurgebieden. Aan natuurbescherming moet óveral worden gewerkt. Dat kan ook, bijvoorbeeld door het groener maken van steden, langs trekwegen van vogels en in agrarische gebieden. De bedreigingen van natuur en vogels komen vooral doordat we niet ecologisch duurzaam omgaan met onze leefomgeving, vooral in het boerenland. Dat speelt niet alleen in ons deel van de wereld, maar ook elders. Een denktank van wetenschappers staat Vogelbescherming bij in de analyse van wat er nodig is om die 'basiskwaliteit' op orde te krijgen.

Centraal in het SMP staat het activeren van de samenleving om concrete vogelbeschermingsdoelen te bereiken in stad, landelijk gebied, natuurgebieden en internationaal met BirdLife Partners. Dat doen we door mensen te enthousiasmeren en door samen te werken in allerlei netwerken. Vogelbescherming is zelf tenslotte een kleine speler. Zonder brede maatschappelijke steun bereiken we niets. Onze rol bestaat daarbij vooral uit het verbinden van mensen en organisaties en het laten zien dat het mogelijk is om vogels en natuur te beschermen waardoor de leefbaarheid van onze wereld verbetert. Dat doen we aan de hand van wetenschappelijk onderbouwde kennis en goede voorbeelden.

1.2 Weidevogelboeren als gids

Uit onze activiteiten in 2015 voor vogels van het boerenland blijkt duidelijk waar we voor staan. Op Terschelling stimuleren we boeren in het project PolderPracht de weidevogels te beschermen door hen te koppelen aan consumenten en bezoekers van Terschelling. Consumenten dragen bij door het kopen van onder andere Terschellinger kaas, toeristen genieten van een mooie bloemrijke polder. In 2015 groeide het aantal boeren op Terschelling dat meedoet met het

project. Deze weidevogelboeren op Terschelling en elders zijn een voorbeeld voor andere boeren in hun omschakeling naar een weidevogelvriendelijke bedrijfsvoering. Inmiddels is Vogelbescherming gestart met een tweede 'polderpracht' in Amstelland en verkennen we ook in Eemland nieuwe mogelijkheden. De maatschappelijke steun voor een transitie in de melkveehouderij mobiliseren we tegelijkertijd via de campagne Red de Rijke Weide. In februari 2015 werden aan staatssecretaris Dijksma van Natuur en de gedeputeerden van de provincies ruim honderdduizend handtekeningen aangeboden van ondertekenaars die deze ommezwaai steunen. Niet alleen in de melkveehouderij, ook in andere agrarische sectoren laat Vogelbescherming samen met boeren zien hoe het anders kan. Dat doen we bijvoorbeeld met de ingezaaide akkertjes voor velduilen en blauwe kiekendieven, twee ernstig bedreigde muizeneters. Samen met de Werkgroep Grauwe Kiekendief en andere boeren zorgen we ervoor dat er nog meer van zulke 'Vogelakkers' komen.

1.3 Vogelvriendelijke steden

In de stad hebben we in 2015 bewoners actief aangezet om hun tuin vogelvriendelijker in te richten en te tellen wat er allemaal in hun tuin zit. Aan de jaarlijkse Nationale Tuinvogeltelling deden weer vele mensen mee, zo'n 50.000. De zogeheten Jaarrond Tuintelling ging succesvol van start. Deze telling is een initiatief van Vogelbescherming met zes andere natuurorganisaties, waarbij het hele jaar niet alleen vogels, maar ook andere soortgroepen in de tuin worden geteld. In 2015 kreeg het initiatief de Nationale Groenfonds Natuurprijs. Onze webcamcampagne Beleef de Lente stond ook in het teken van de tuin. Ruim een miljoen kijkers zagen de tuinvogels bij Peter Verschure, die op toegankelijke wijze in tal van media tips gaf voor een vogelvriendelijke tuin. Van het gratis opvraagbare magazine Vogels Dichterbij, met veel tuintips, werden er 65.000 verspreid. Ook institutionele samenwerking werpt in de stad zijn vruchten af. Mede dankzij Vogelbescherming krijgen gierzwaluwen en andere vogels de komende jaren nestgelegenheid in meer dan honderdduizend huizen die worden gerenoveerd.

1.4 Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen

Voor het herstellen en beschermen van belangrijke vogel- en natuurgebieden in Nederland zijn niet alleen verboden en fysieke ingrepen belangrijk. Gebruikers en bezoekers van dergelijke gebieden moeten ook de waarde van de natuur inzien en daarnaar handelen. Drie jaar geleden is Vogelbescherming in het Waddengebied gestart met Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen. Dat programma combineert verantwoord genieten van de natuur met fysieke verbeteringen aan broed-, foerageer- en rustgebieden voor vogels. In 2015 werden er flinke stappen gezet en kreeg deze aanpak voor Vogelbescherming ook een vervolg in het natuurherstelproject Haringvliet, waarvoor we samenwerken met vrijwel alle Nederlandse natuurorganisaties en steun krijgen van de Nationale Postcode Loterij.

1.5 Internationale activiteiten

Vogelbescherming verbindt ook internationaal mensen met vogels. In 2015 werd het project Living on the Edge afgerond. In vier landen van de Sahel werden gedurende vier jaar natuurherstelprojecten uitgevoerd samen met de bewoners terplekke. Zij werden bijvoorbeeld op het spoor gezet van alternatieve inkomstenbronnen waardoor bomenkap niet meer nodig was. Tegelijk leidde Living on the Edge tot veel trekvogelonderzoek, waardoor duidelijker is welke maatregelen zin hebben om vogels duurzaam te beschermen. Al deze ervaringen kregen in 2015 een vervolg bij de start van een project rondom sheaboter, waarvan de natuur en de betrokken vrouwencollectieven gaan profiteren.

1.6 Stem voor Natuur

Dat we de samenleving in beweging willen krijgen, betekent niet dat Vogelbescherming zich neerlegt bij een overheid die steeds minder verantwoordelijkheid neemt voor natuurbescherming. In 2015 coördineerde Vogelbescherming in Nederland de campagne Stem voor Natuur. Deze campagne, die in de gehele EU werd gevoerd, was erop gericht de afbraak van Europese natuurbeschermingsregels te voorkomen. Een recordaantal van ruim een half miljoen Europeanen steunde de actie. In Nederland sprak in december de meerderheid in de Tweede Kamer zich uit voor het behoud van deze Europese regels. In 2016 zal blijken of de huidige Europese natuurbescherming intact blijft.

1.7 Ambitieuze SMP

Het ambitieuze SMP van Vogelbescherming is alleen te realiseren als onze inkomsten substantieel groeien. Daarmee kunnen we het verschil maken voor bedreigde vogels. Om die reden hebben we ons fondswervingsprogramma fors uitgebreid. Dat doen we onder meer via fondsaanvragen bij instituties en overheden. Voorbeelden hiervan zijn het door het Waddenfonds gefinancierde project Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen en Wadvogels van Allure, de Nationale Postcode Loterij-projecten Natuurherstel Haringvliet en PolderPracht en een onderdeel van de Red de Rijke Weide-campagne: Consuming for Nature. Consuming for Nature wordt deels gefinancierd door een EU-programma gericht op voorlichting aan consumenten en boeren. In 2015 is Vogelbescherming ook gestart met een zogeheten major-donorprogramma. Daarmee willen we meer vermogende Nederlanders de mogelijkheid bieden aan speciale projecten bij te dragen. Intussen stijgen de bijdragen per lid, zowel in directe bijdragen als via bestedingen in onze winkel en webwinkel. Deze stijging is echter niet voldoende om onze ambities volledig te financieren, mede door de neergang van het aantal leden de afgelopen drie jaar. Positief is dat het aantal leden in 2015 dat afscheid nam, flink lager was dan in de twee jaren daarvoor.

1.8 Impact

Vogelbescherming noemt in dit jaarverslag per hoofdstuk onze langetermijndoelen voortkomend uit het SMP én onze speerpunten uit 2015 om die doelen te realiseren. In de paragrafen daarna leest u steeds wat er van onze inspanningen is terecht gekomen.

Onze impact meten we vooral langs twee wegen. Dan gaat het enerzijds om het bereik onder relevante doelgroepen. Hoeveel mensen doen er mee? En uiteindelijk telt anderzijds het resultaat voor vogels en natuur.

Een voorbeeld: steeds meer boeren – helaas nog lang niet genoeg – kiezen ervoor om met respect voor vogels en natuur te produceren. In ons weidevogelboeren netwerk zien we dat weidevogels het duidelijk beter doen. Daarmee creëren we aantrekkelijke voorbeelden die burgers over de streep trekken om een petitie te ondertekenen (meer dan 100.000) of om weidevogelvriendelijke kaas te kopen – in 2015 weer 10.000 kilo. En zo krijgen we ook de politiek in beweging: de campagne Red de Rijke Weide was een belangrijke inspiratiebron voor de aangenomen motie Grashoff/Leenders in de Tweede Kamer, waarmee het kabinet werd aangespoord om met een plan van aanpak voor weidevogels te komen. Via onderzoek en analyse naar bewezen beschermingsmaatregelen en voorbeeldprojecten met impact op de samenleving. In elk fase van ons werk sturen we op resultaten.

Voor het volgen van de ontwikkeling van onze vogels gebruiken wij naast inzichten van tal van wetenschappelijke bronnen en partijen vooral de continue stroom telgegevens van Sovon Vogelonderzoek Nederland. Deze cijfers worden volgens vastgestelde protocollen doorlopend verzameld door circa 8.000 vrijwilligers en professionals. De inzichten in trends en ontwikkelingen die de langjarige tellingen genereren worden jaarlijks gepubliceerd in de 'Vogelbalans'. Voor het monitoren van de (kwaliteit van de) belangrijke vogelgebieden gebruiken wij naast een groot aantal onderzoeks- en beleidspublicaties ook de informatie die door ons omvangrijke netwerk van

WetlandWachten en anderen wordt verzameld en toegeleverd. Het interpreteren van deze informatiestroom ten behoeve van onze prioriteitstelling en het bepalen van effectieve beschermingsinzet is, zoveel als mogelijk, gestandaardiseerd in beoordelingsprotocollen, afwegingskaders en dergelijke.

Door in het kader van die gefaseerde aanpak van ons beschermingswerk onze inzet en effectiviteit regelmatig te evalueren, zijn we in staat om van geval tot geval de inzet met de hoogste toegevoegde waarde te bepalen. Door zo onze inspanningen te focussen proberen wij keer op keer het grootst mogelijke verschil te (helpen) maken.

Vogelbescherming werkt doorgaans in een complex samenspel van maatschappelijke krachten en factoren, niet alleen in Nederland – vogels kennen tenslotte geen grenzen. Als we concrete beschermingsprojecten kunnen (laten) uitvoeren of voorbeeldprojecten voor inrichting en beheer van de grond tillen, is het resultaat van onze inspanningen meestal goed aanwijsbaar. Soms ligt dat aanzienlijk complexer.

Onze positie als belangenbehartigende partij zorgt er ook voor dat we voor 'meetbaar' resultaat in het veld vaak afhankelijk zijn van andere partijen zoals overheden, grondeigenaren, terreinbeheerders. Veel dossiers kennen daarnaast een lange doorlooptijd. Daardoor wordt het vaak pas na jaren duidelijk of en in welke mate onze inzet daadwerkelijk heeft bijgedragen aan het behoud van vogels en natuur. Ten slotte zijn er tal van invloeden, zowel nationaal als internationaal, die de toestand van onze vogelpopulaties beïnvloeden, denk aan zoiets als de klimaatverandering of oorlogen in de landen langs de vogeltrekweg. Al deze omstandigheden compliceren het bepalen en meten van de gerealiseerde inzet soms aanzienlijk. Maar door tijdens het proces falen of succes op onderdelen te bepalen, kunnen wij vaak toch de mate van impact-realisatie beoordelen. De relatie tussen de toename van deze deelname en het effect op vogels is door tijd en schaal dus al met al niet eenvoudig te meten; wel op microniveau, maar lastiger op een groter schaalniveau.

De uitdagingen voor Vogelbescherming zijn groot, maar de resultaten over 2015 laten zien dat Vogelbescherming ertoe doet en wezenlijk bijdraagt aan de bescherming van vogels en natuur. Daar zijn we trots op!

In willekeurige volgorde noemen we – naast de hiervoor genoemde successen – nog vier grote resultaten uit 2015:

1. Samen met andere natuurorganisaties startten we in 2015 met een groot langjarig project om de natuur te herstellen in het Haringvliet. Op de grens van rivier en zee ontstaat de komende jaren een prachtig natuurgebied en toeristische trekpleister waar visarend, zeearend en talloze steltlopers en trekvogels van kunnen profiteren.
2. Via snelle acties en dankzij giften van leden is de tapuit geholpen in zijn laatste bolwerken op het vasteland als broedvogel. In 2015 kende de tapuit daardoor onder andere in Aekingerzand een goed broedseizoen. Leefgebiedherstel blijft onverminderd doorgaan, want het is 5 voor 12 voor deze vogel.
3. Via verschillende juridische procedures wist Vogelbescherming te voorkomen dat er in Overijssel en Noord-Holland onterecht zou mogen worden gejaagd op respectievelijk ganzen en smienten.
4. Aanhoudend aandringen van Vogelbescherming en partners leidde in 2015 tot sterk verminderde visserij in het IJsselmeer, essentieel voor watervogels, zwarte sterns en visdieven.

2 Landelijk gebied

2.1 Huidige situatie

Het agrarisch gebied is al decennialang niet meer zo vogelrijk als zou moeten en kunnen. Van de 78 rodelijstsoorten is meer dan de helft geheel of gedeeltelijk afhankelijk van boerenland. Vogelbescherming werkt aan een landelijk gebied dat aantrekkelijk is voor vogels en mensen. Dat doet Vogelbescherming door beleidsbeïnvloeding, samenwerking, onderzoek en voorbeeldprojecten. Daarvoor is het nodig dat het agrarisch natuurbeheer verbetert en dat de landbouw natuurvriendelijker wordt. Het werk van Vogelbescherming is in het landelijk gebied opgesplitst in: weidevogels, akkervogels, vogels van kleinschalige cultuurlandschappen (waaronder erfvogels) en ganzen.

2.2 Langetermijndoelen

- Vogelbescherming streeft naar een ecologisch duurzame landbouw: kenmerkende dier- en plantpopulaties van een gebied kunnen duurzaam voortbestaan.
- Goede akker- en weidegebieden veilig stellen als brongebieden van waaruit vogels zich weer kunnen verspreiden.
- Ontwikkelen en implementeren van nieuwe duurzame financiële dragers voor weidevogel- en akkervogelbeheer.
- 200.000 hectare rijke weide als basis voor een stabiele populatie van 40.000 broedparen grutto's.
- Realisatie van een basiskwaliteit natuur in het landelijk gebied: minimale vereisten voor de algemene vogelsoorten van het landelijk gebied.

2.3 Speerpunten 2015

Weidevogelprogramma

- Red de Rijke Weide-campagne verder uitvoeren (200.000 hectare vogelrijk, bloemrijk en nat weidelandschap in 2020; biodiversiteit op het Nederlandse platteland lééft bij overheden, bedrijven en organisaties; zicht op financiering voor twee kerngebieden voor weidevogels).
- 2 producten ontwikkeld en gelanceerd via een rijkeweide-zegel.
- Installatie Weideberaad (discussieplatform op directieniveau met zuivelbedrijven, banken, onderzoeksinstituten en andere betrokken organisaties).
- Betrokken zijn bij minimaal 1 pilot waarbij bedrijven biodiversiteit opnemen in duurzaamheidsbeleid.
- Betrekken van en samenwerken met de overheid om een omslag naar duurzame landbouw te realiseren.
- Stimuleren en ondersteunen van het netwerk weidevogelboeren.
- Onderzoek naar vormen van duurzame financiering voor natuurvriendelijk boeren.
- Het samen met betrokkenen realiseren van een kerngebied met een duurzame financiering voor weidevogels op Terschelling (PolderPracht). Opzetten van nauwe samenwerking met betrokkenen in vier andere kerngebieden.
- Voorbereiden 2016 Jaar van de Kievit.

Akkervogels

- Onderzoek naar welke gebieden kunnen dienen als kerngebieden voor akkervogels, wat de kwaliteiten van zulke gebieden moeten zijn en welke boeren een 'akkervogelboeren-netwerk' kunnen vormen, waarbij natuurvriendelijk boeren centraal staat.
- Fondswerving voor akkervogels.

- Maatregelen uitvoeren ten behoeve van de velduil en blauwe kiekendief.
- Voorbeeldprojecten voor akkervogels ondersteunen.

Basiskwaliteit landelijk gebied

- Verspreiden van kennis over hoe boerenlandvogels het best geholpen zijn.
- Lobby voor effectief agrarisch natuurbeheer.
- Samenwerken met en ondersteunen van vrijwillige soortbeschermingsorganisaties die actief zijn in het kleinschalig cultuurlandschap.
- Ganzen en smienten beschermen.

Lobby tegen toepassing neonicotinoïden

2.4 Weidevogelprogramma

2.4.1 Campagne Red de Rijke Weide

"Er moet nu echt wat gebeuren om de weidevogels en hun leefgebied te redden; daarbij kan de overheid niet aan de kant blijven staan." Met deze woorden overhandigde directeur Fred Wouters van Vogelbescherming tijdens de Natuurtop in Soesterberg namens ruim 100.000 Nederlanders een petitie aan staatssecretaris Dijksma van Natuur en de gedeputeerden van de twaalf provincies. De ondertekenaars willen net als Vogelbescherming dat er 200.000 hectare rijke weide komt in 2020. De staatssecretaris noemde de campagne een veelbelovend initiatief.

Een nieuwe staatssecretaris van Natuur, Martijn van Dam, presenteerde eind 2015 namens de regering een weidevogelprogramma. Als antwoord op de aangenomen motie van Tweede Kamerleden Grashoff/Leenders die opriep tot een nationaal programma voor weidevogels, mede ingegeven door onze campagne. Volgens Vogelbescherming is het kabinetsplan een goed begin en een erkenning van het probleem, maar er is meer nodig. Daarom blijven we via Red de Rijke Weide aandacht vragen voor de steeds schralere natuur op het Nederlandse platteland.

Red de Rijke Weide kreeg financieel in 2015 extra rugwind door de toekenning van een EU-CAP-subsidie onder het motto: Consuming for nature. Hiermee konden we vele mensen een alternatief laten zien voor de huidige manier van zuivel produceren. Zo wisten we duizenden mensen te bereiken met indringende en interessante projecten zoals de toneelvoorstelling *Mansholt*, gespeeld op boerderijen door heel Nederland en het rondreizende Food Film Festival van de Youth Food Movement. In 2016 komen er nieuwe activiteiten op dit vlak, onder meer bijeenkomsten met boeren en consumenten, een tv-documentaire en een campagne gericht op consumenten.

Onderdeel van Red de Rijke Weide is het Weideberaad waarin stakeholders bij elkaar komen om te spreken over de weidevogelproblematiek. Het Weideberaad kwam een aantal keren bij elkaar, maar zorgde vooralsnog niet voor de gewenste doorbraak.

Honderden organisaties, boeren en bedrijven kwamen samen op de Weidetop in Amsterdam op 30 september 2015. Vogelbescherming bracht deze partijen samen met het Friese burgerinitiatief *Kening fan 'e Greide*. De urgentie van het redden van de 'rijke weide' werd breed gedragen. Concrete oplossingen lijken vooral op lokaal en regionaal niveau gevonden worden: op Terschelling, in Amstelland en elders in de beste weidevogelkerngebieden. Vogelbescherming presenteerde een publieksonderzoek van Motivaction, waaruit bleek dat de meerderheid van het publiek zich zorgen maakt over de natuur van het boerenland én graag meer producten wil die rekening houden met de natuur!

2015 was ook het jaar waarin in heel Europa de melkquota definitief verdwenen met meer productie tot gevolg. Voor melkveehouders is daarmee de keuze tussen industrieel boeren of

'natuurinclusief' boeren met aandacht voor weidevogels actueler dan ooit, en tegelijkertijd ook weer moeilijker geworden. Eens te meer is de noodzaak duidelijk van een krachtige consumentenbeweging die natuurinclusieve boeren een hart onder de riem steekt. Vogelbescherming gaat daar in 2016 via de campagne Red de Rijke Weide mee door.

2015 eindigde bijzonder. Het Nederlandse publiek koos in november de grutto tot Nationale Vogel, een verkiezing van VARA's Vroege Vogels en Vogelbescherming. In 2016 organiseren we het Welkom Grutto-weekend!

2.4.2 Weidevogelkerngebieden

In vijf kansrijke kerngebieden zet Vogelbescherming zich in voor een ecologische en economische duurzame toekomst van de weidevogels: Terschelling, Amstelland, Idzega, Eemland en Ameland.

Op Terschelling vervolgde Vogelbescherming in 2015 een vierjarige project – PolderPracht – dat wordt gefinancierd door de Nationale Postcode Loterij (2 miljoen euro). In 2015 werd samen met de Agrarische Natuur Vereniging terplekke en de boeren verder gewerkt aan de invulling van het weidevogelbeheerplan 2016-2021. Daarnaast liepen de voorbereidingen voor biotoop-verbeterende maatregelen zoals het verflauwen van sloottaluds, het verhogen van slootwaterpeilen en het herstel van een aantal slenkpercelen. Verder financierde Vogelbescherming twee bedrijfsanalyses. Daarmee krijgen veehouders beter inzicht in de waarde van natuurbeheer voor hun bedrijfsresultaat. Een van de veehouders heeft op basis van de analyse besloten zijn bedrijf om te vormen naar biologisch met meer weidevogelbeheer. Het andere bedrijf was al biologisch en besloot het weidevogelbeheer uit te breiden. Weidevogelboer Egbert Zorgdrager van Terschelling won de gouden wimpel in een met de Nationale Postcode Loterij en RTL gemaakte aflevering van Kanjers van Goud. Ook twee andere weidevogelboeren werden in het spotlicht gezet. Het televisieprogramma trok vele kijkers en toonde – naast de schoonheid van Terschelling – ook het verhaal van PolderPracht, wat veel enthousiasme opleverde op het eiland en het vasteland.

2015 was het eerste jaar van een bijzondere samenwerking tussen PolderPracht en het Oerol-festival. Tien dagen lang genoten bezoekers van drie PolderPracht-kunstvoorstellingen. Duizenden deelnemers werden meegenomen in de leefwereld van de grutto en de keuzes waarmee je als burger/consument invloed hebt op het landgebruik en daarmee het leefgebied van weidevogels. Om festivalgangers bewust te maken van hun eigen invloed als consument, konden ze bij iedere kunstvoorstelling sparen voor korting op Terschellinger kaas. Het enthousiasme over deze heerlijke én weidevogelvriendelijke kaas, veroorzaakte een stormloop in de winkels. In februari is de website www.PolderPrachtTerschelling.nl gelanceerd als online platform voor informatie en laatste nieuws over het project. De site promoot de recreatiewaarde van de Terschellinger polder door middel van een speciale weidevogelroute. Ook worden de producten en ondernemers uit de vogelrijke polder in het zonnetje gezet. Daarnaast bevat de website een overzicht van alle weidevogels op Terschelling. Blikvanger in 2015 was de nieuwe melktank van kaasmaker Jan-Willem Zeilstra: dit jaar gekocht door de kaasmaker om de weidevogelvriendelijke melk van biologische boer Egbert Zorgdrager over het eiland te vervoeren en bedrukt mét een prachtige PolderPracht-plaat.

In Amstelland startte in 2015 een verkenning naar de mogelijkheden om consumenten uit Amsterdam meer te betrekken bij zuivelproducten uit hun streek. In 2016 krijgt de verkenning een vervolg en wordt duidelijk of de verkoop van zulke streekproducten kan bijdragen aan de financiering van weidevogelbeheer. Daarnaast kon Vogelbescherming met een financiële bijdrage zes plas-draspompen helpen plaatsen om zo extra foerageergebied voor weidevogels te realiseren.

In Eemland werkt Vogelbescherming nauw samen met zowel het Agrarische Collectief Arkemheen en Eemland als met Natuurmonumenten rondom het beheer van dit weidevogelreservaat.

Vogelbescherming heeft op verzoek van het collectief advies gegeven over het beheerplan agrarisch natuurbeheer.

Er zijn verkenningen gedaan om te komen tot een Natuurschoonwet-landgoed in Eemland – om daarmee het beheer in het kerngebied Eemland te versterken. Als dit lukt, kan een gangbare boer een transitie maken tot weidevogelboer. Daarvoor is eind 2015 begonnen met het opstellen van een businessplan.

In Idzega en op Ameland bekijkt Vogelbescherming in 2016 hoe zij een rol kan spelen.

2.4.3 Duurzame financiering weidevogelbeheer

Vogelbescherming vindt het riskant dat boeren voor weidevogelbeheer volledig afhankelijk zijn van geld van de overheid (EU, nationaal en provinciaal). Daarom is het zaak alternatieve geldstromen te ontwikkelen. Boeren die kwalitatief goed weidevogelbeheer doen, zouden een hogere melkprijs moeten ontvangen.

Dankzij onze lobby startte FrieslandCampina daarmee in 2015. De meerprijs op de melk is nog te bescheiden, maar we zien het toch als een positieve stap. Via drie pilots in Friesland wil FrieslandCampina dit verdienmodel voor biodiverse zuivel doorontwikkelen. Dit doet het bedrijf met de Rabobank en het Wereld Natuur Fonds als partners. Wij vervullen een positief kritische rol in de klankbordgroep.

In 2015 deed Vogelbescherming als partner mee aan project Voedsel en Biodiversiteit. Het werd betaald door het Ministerie van Economische Zaken vanuit de topsector Agrifood. Het heeft geleid tot een Biodiversiteitslabel+, een label dat in de supermarkten onderscheidend moet werken voor voedsel dat met respect voor biodiversiteit is geproduceerd. We zijn wat teleurgesteld over het resultaat van dit project. De richting is goed, maar de natuurambitie (nog te) beperkt. Marktpartijen zijn nu aan zet om een vervolg te geven aan dit label.

De Dierenbescherming startte eind 2015 met verkenningen voor een zuivelkeurmerk naar analogie van hun Beter Leven-keurmerk voor de vleessector. Door onze actieve rol voor het behoud van een rijk weidelandschap zijn we benaderd voor eventuele deelname.

De verkoop van Red de Rijke Weidekaas van Vogelbescherming verliep ook in 2015 goed. In 50 natuurvoedingswinkels is 10.000 kilo verkocht, wat 10.000 euro opleverde voor weidevogelbescherming. Dit geld werd vooral ingezet voor extra hectares goed weidevogelbeheer bij boer Pelleboer in de Overijsselse polder Mastenbroek. Ook in 2016 ijveren we voor verkoop in bekende supermarkten.

2.4.4 Weidevogelboerderijen

Dankzij een aantal fondsen konden we elf boeren financieel ondersteunen, met een totaalbedrag van zo'n 26.000 euro. In acht gevallen ging het om vernatting van graslanden, vaak door het schenken van een waterpomp op zonne-energie. Drie Friese weidevogelboeren gaven we ondersteuning bij de herinzaai van bloemrijke graslanden, wat nodig was door enorme vraat van veldmuizen.

Op 28 mei gingen enkele tientallen weidevogelboeren op excursie naar de gruttoBeerderij van 'collega' Murk Nijdam in Wommels. Op 16 december was er de drukbezochte en geanimeerde jaarvergadering van weidevogelboeren met inleidingen over '2016: Jaar van de Kievit' en regenwormen in relatie tot weidevogels.

De weidevogelstand op de boerderijen was ook in 2015 indrukwekkend met als gemiddeld aantal paren per boerderij: grutto 23, kievit 30, scholekster 17 en tureluur 15. Verder meldden de boeren samen nog de volgende aantallen bijzondere soorten: slobbeend 116, zomertaling 9, visdief 203, kluut 71 en kwartel 5.

Veel boeren meldden in 2015 bovengemiddelde predatie wat het broedsucces van bijna alle soorten (zeer) negatief beïnvloedde.

2.4.5 2016 Jaar van de Kievit

In 2015 is '2016 Jaar van de Kievit' voorbereid in samenwerking met Sovon, het Vogeltrekstation en (weidevogel)beschermingsorganisaties. De kievitstand is sinds midden jaren '90 met zo'n 40 procent afgenomen. Het probleem lijkt – net als bij veel andere steltlopers – in de kuikenoverleving te zitten. Voorbereid is daarom een onderzoek waarbij vrijwilligers (beschermers, ringers en aflezers) in 2016 in een aantal gebieden meerdere malen per week de overleving van individueel herkenbare kuikens gaan volgen. Zo testen ze ook de effectiviteit van beschermingsmaatregelen.

Verder is in 2015 een historische dataset gedigitaliseerd, waarmee waardevolle informatie beschikbaar is gekomen uit de tijd dat het nog goed ging met de kievit. Het voorbereidende jaar is afgesloten met een geslaagde workshop. Deelnemers waren een twintigtal kievitbeschermers en -onderzoekers en vertegenwoordigers van natuurbeschermingsorganisaties.

2.5 Akkervogels

2.5.1 Aanleg Vogelakkers

In 2015 heeft het Waddenfonds het projectvoorstel Wadvogels van Allure gehonoreerd met een subsidie van circa 1 miljoen euro. Dit projectvoorstel is door Vogelbescherming en de Werkgroep Grauwe Kiekendief begin 2015 bij het Waddenfonds ingediend. Het betekent dat we in het Waddengebied volop aan de slag kunnen om de blauwe kiekendief en velduil als kenmerkende broedvogels voor het Waddengebied te behouden. We gaan verspreid in het Waddengebied circa 150 hectare Vogelakkers aanleggen. In 2015 is hard gewerkt om al in het voorjaar van 2016 zoveel mogelijk van de vogelakkers te kunnen inzaaien. Een eerste Vogelakker kon in het voorjaar van 2015 gerealiseerd worden op een terrein van Natuurmonumenten op Texel. Naast leefgebiedverbetering gaan we ook onderzoek doen naar hoe de blauwe kiekendief verschillende habitats in het Waddengebied benut. Dat biedt een nog duidelijker inzicht in de belangrijkste knelpunten voor deze vogel gedurende het jaar. Daarnaast wil het project maatregelen stimuleren in de duinen, waardoor blauwe kiekendief en velduil er beter voor komen te staan.

2.5.2 Internationaal samenwerken voor de patrijs

Vogelbescherming werkte in 2015 aan het opzetten van een internationale grootschalige fondsaanvraag voor de patrijs, een vogel van de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels die al jaren hard achteruit gaat. Vijf landen sloegen hiervoor de handen in elkaar: België, Engeland, Duitsland, Denemarken en Nederland. Het gaat om een aanvraag bij de EU in het kader van Interreg North Sea. November 2015 kwam het goede nieuws dat we onze eerste proeve mogen uitwerken tot een volledig voorstel. We willen met onze partners voorbeeldgebieden realiseren, waarin we de 'goede' maatregelen nemen voor de patrijs op een voldoende groot oppervlak (minimaal 500 hectare). Daarbij wordt in de eerste plaats gekeken naar gebieden in Zeeland (Schouwen-Duiveland) en in westelijk Brabant (Land van Heusden en Altena).

2.5.3 Akkerberaad

Vogelbescherming participeert in het Akkerberaad. Dit is een samenwerkingsverband van een aantal organisaties van uiteenlopende snit (naast Vogelbescherming onder andere Rabobank, Louis Bolk Instituut, Agrifirm, Stichting Veldleeuwierik en Werkgroep Grauwe Kiekendief). In dit overleg staat verduurzaming van de akkerbouw in Nederland centraal. Het Akkerberaad werkt samen om te komen tot een duurzame en natuurinclusieve landbouw met een zo hoog mogelijke kwalitatieve en kwantitatieve voedselproductie. Medio 2015 is aan het Ministerie van Economische Zaken voorgesteld om een aantal pilots op te starten. In 2016 krijgen de activiteiten van het Akkerberaad een vervolg.

2.5.4 Praktijkvoorbeelden

Vogelbescherming is (mede-)financier en -begeleider van een aantal praktijkprojecten voor akkervogels, met veel dank ook aan de leden die dat mogelijk maken. Zo loopt er vanaf 2011 tot en met 2016 een project bij Ruiten Aa (Groningen). Daarnaast zijn er nog vier voorbeeldprojecten die werden gestart in het kader van het Jaar van de Patrijs. Die liepen in 2015 af en boden een beter inzicht in wat nodig is om deze vogel te redden.

Verder worden incidenteel andere initiatieven ondersteund die voordelig zijn voor akkervogels, zoals voor de patrijs in Salland en bij de bevroren akkerbouwer Peter Harry Mulder.

Ook is Vogelbescherming via enkele medewerkers nog betrokken bij eerder in gang gezette wintervoedselakkers op de Reijerscamp (Wolfheze) en de Kraijelheide (Venlo). Via al deze praktijkprojecten wil Vogelbescherming goede voorbeelden laten zien en regionaal de aandacht voor akkervogels vergroten.

2.6 Basiskwaliteit landelijk gebied

2.6.1 Kennissynthese weidevogels

In 2015 verspreidden we het rapport 'Ecologie van weidevogels, kennisbundeling voor bescherming en beheer' onder Agrarische Natuurverenigingen en gebiedscoördinatoren. Het rapport vat de meest actuele wetenschappelijke kennis over effectieve weidevogelbescherming samen. Op basis van het rapport is in 2015 het ontwerp van aantrekkelijke factsheets over weidevogels en weidevogelvriendelijk beheer ter hand genomen. Deze factsheets vatten met veel beeld en korte teksten de wetenschappelijke informatie samen voor agrariërs en weidevogelbeschermers.

2.6.2 Nieuw stelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer

In 2015 is door de rijksoverheid het nieuwe stelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer neergezet onder de naam ANLb2016. Vogelbescherming heeft zich in 2015 ingezet om daarin voor vogels en natuur effectieve maatregelen te krijgen. Dat hebben we gedaan via onze uitgebreide contacten, overlegcircuits en via lobby. We hebben nog steeds veel zorgen over het nieuwe stelsel dat in 2016 van start gaat. We vinden dat ecologische effectiviteit te weinig nadruk krijgt, dat de rol van (regionale) natuurorganisaties te beperkt is bij de totstandkoming van de collectieve aanvragen en dat onvoldoende duidelijk is hoe het natuurbeheer echt wordt uitgevoerd. Wel ziet Vogelbescherming dat er, mede door onze eigen inspanningen, in de politiek meer aandacht is voor natuurinclusieve landbouw en weidevogels dan enige tijd geleden.

2.6.3 Samenwerking soortbeschermingsorganisaties

Ook in 2015 konden soortwerkgroepen fondsen werven voor beschermings-, onderzoeks- of communicatiedoelen via Beleef de Lente. Soortbeschermingswerkgroepen die niet op Beleef de Lente in beeld werden gebracht, konden een ondersteuningsaanvraag indienen op basis van een jaar- of projectplan.

Ondersteunde activiteiten waren onder andere de zesde editie van het magazine *Uilen* en de goed bezochte dag voor uilenvrijwilligers in Meppel, het opnemen van de succesvolle 'publiekstelling boerenzwaluw' als 'evenementtelling' in de Jaarrond Tuintelling en het begeleiden van de vrijwillige tellers daarbij.

De tussentijdse resultaten van de pilot met de kerkuilverdrijvende hectometerpaaltjes langs de A7 bij Beetsterzwaag (2014-2016) zijn hoopgevend.

Verder is de eerste 'lichting' steenuilveilige veedrinkbakken vrijwel uitverkocht. Ook vanuit het buitenland (België, Zwitserland) is belangstelling getoond voor dit product. De samenwerkende partijen hebben het besluit genomen een nieuwe serie te produceren, die voor het veldseizoen 2016 gereed zal zijn.

2.6.4 Ganzen en smienten

Ganzen

In 2014 hebben provincies afzonderlijk van elkaar het ganzenbeleid in de eigen provincie vastgesteld. Vogelbescherming heeft dit beleid kritisch gevolgd voornamelijk waar het ging over de hier overwinterende ganzen. Indien nodig en kansrijk onderneemt Vogelbescherming juridische actie voor de bescherming van deze trekvogels.

Zo heeft Vogelbescherming in 2015 bezwaar gemaakt tegen het instellen van een aantal ontoereikende foerageergebieden voor brandganzen en rotganzen in de provincie Friesland. De provincie heeft toegezegd een nieuw robuust netwerk van gebieden aan te wijzen waar de ganzen ongestoord kunnen foerageren. Vogelbescherming volgt het op de voet.

Daarnaast is Vogelbescherming twee procedures gestart tegen de provincie Overijssel. Overijssel staat jaarrond populatiereductie op trekkende ganzen toe en geeft toestemming voor afschot in en rond natuurgebieden. Hierbij zouden vele tienduizenden trekkende ganzen gedood worden en andere bedreigde vogels ernstig verstoord worden. Vogelbescherming heeft beide procedures gewonnen.

Rondom luchthaven Schiphol blijft ook in 2015 de nadruk liggen op het doden van ganzen: vele duizenden, in een straal van 20 kilometer. Vogelbescherming maakt zich hard voor alternatieven, zoals het minder aantrekkelijk maken van het gebied voor ganzen en de toepassing van de vogelradar. Daarnaast is het belangrijk dat de effectiviteit van de verschillende methoden om het risico op vogelaanvaringen te verkleinen, wordt getoetst op basis van gedegen monitoring.

Smienten

Het gaat niet goed met de smienten in Nederland. De laatste tien winters is sprake van een sterke afname tot onder de 200.000 exemplaren. De overheid heeft vastgesteld dat er in Nederland minimaal 258.200 smienten moeten overwinteren voor het behoud van een gezonde populatie. Desondanks verleenden de provincies Noord-Holland en Zuid-Holland eind 2015 ontheffing voor afschot van duizenden smienten. Zeker van de provincie Noord-Holland is dit onbegrijpelijk aangezien zij begin 2015 ons bezwaar tegen de vorige ontheffing gegrond verklaarde. Begin 2016 gaven rechtbanken in Noord- en Zuid-Holland Vogelbescherming gelijk en moesten de provincies opnieuw naar de tekentafel.

2.7 Lobby tegen toepassing neonicotinoïden

Halverwege 2014 verscheen er in *Nature* een artikel waarin een correlatie wordt aangetoond tussen de concentratie imidacloprid (een neonicotinoïde) in het oppervlaktewater en de achteruitgang van insectenetende boerenlandvogels. Naar aanleiding hiervan heeft Vogelbescherming in 2015 samen met Greenpeace en Natuur & Milieu het College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Ctgb) verzocht om alle middelen die gebaseerd zijn op neonicotinoïden te verbieden. Het Ctgb komt hier begin februari 2016 op terug.

3 Vogelgebieden

3.1 Huidige situatie

De parels van de Nederlandse vogelnatuur zijn de kust en de waterrijke gebieden. Voor miljoenen vogels zijn deze plekken in Nederland van wezenlijk belang. Vogelbescherming kan hier het verschil maken en is daarom op allerlei manieren betrokken bij de bescherming van topnatuur zoals de Waddenzee, de Zuidwestelijke Delta en het IJsselmeer. Het betekent daarnaast dat we de natuurbeschermingswetgeving kritisch volgen en een actieve inbreng hebben rondom de regelgeving van Natura2000-gebieden. Verder heeft Vogelbescherming een netwerk van vrijwillige en deskundige WetlandWachten, de 'ogen en oren' in het veld bij de waterrijke natuurgebieden in Nederland.

Steeds streeft Vogelbescherming naar verbetering van de Nederlandse natuur, zowel praktisch – via 'schop in de grond'-projecten – als beleidsmatig via onder meer lobby. Dat doen we samen met terreinbeherende organisaties en andere terreineigenaren.

3.2 Langetermijndoelen

- Europese natuurregeling en Natura2000-doelen blijven op peil.
- Verbeterde bescherming van belangrijke kustgebieden voor vogels, met specifieke aandacht voor Waddenzee en Westerschelde.
- Biotoopverbetering voor kust- en duinvogels.
- Regionaal draagvlak voor bescherming van belangrijke vogelgebieden en uitvoering herstelmaatregelen is toegenomen.
- Deskundige WetlandWachten actief in alle belangrijke vogelgebieden.

3.3 Speerpunten 2015

Verbetering omvang, kwaliteit en ecologisch duurzaam medegebruik van wetlands

- Europese natuurregels op orde.
- Werken aan voor vogels betere natuurgebieden.
- Inzet voor duurzame visserij.
- Ondersteuning van het netwerk van WetlandWachten en vrijwilligers van lokale en regionale vogel- en natuurorganisaties die zich inzetten voor Nederlandse natuurgebieden.

Natuurlijke kustontwikkeling en bescherming intergetijdengebieden

- **Knelpunten voor vogels in Waddenzee en Zuidwestelijke Delta zijn belangrijk afgenomen**
 - Deelname aan samenwerkingsverbanden voor natuurlijker kustbeleid en -beheer.
 - Via voorbeeldprojecten stimuleren van de natuurlijke kustontwikkeling en bescherming intergetijdengebieden.
- **Het programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen inspireert bezoekers en professionals**
 - Natuurgerichte recreatie en beleving Waddenzee.
 - Voorbereiden tweede fase en uitbreiding van het concept.

3.4 Verbetering omvang, kwaliteit en ecologisch duurzaam medegebruik van wetlands

3.4.1 Europese natuurregels op orde

Deelname EU Birds and Habitats Directives Task Force

Vogelbescherming participeert actief in de EU Birds and Habitats Directives Task Force, een permanente werkgroep van BirdLife International gericht op Europees natuurbeleid en

regelgeving. Dat doen we door het uitwisselen van expertise en ervaringen, het coördineren van activiteiten en het formuleren en uitdragen van gezamenlijke standpunten.

BirdLife heeft in het afgelopen jaar een evaluatie van de Europese Biodiversiteitsstrategie uitgevoerd (BirdLife-rapport: Halfway there, mid-term assessment Biodiversity Strategy). Uit het rapport blijkt duidelijk dat Europa een groot deel van zijn biodiversiteitsdoelstellingen voor 2020 niet gaat halen. Lidstaten zijn nalatig bij het uitvoeren van de afgesproken maatregelen. Uit gerelateerd onderzoek blijkt dat 32 procent van de vogelsoorten wordt bedreigd, 17 procent wordt zelfs ernstig bedreigd. Vooral in het agrarische gebied is het slecht gesteld met de biodiversiteit.

Campagne tegen versoering Europese natuurregels

De Europese Commissie evalueerde in 2015 de Vogel- en Habitatrichtlijn. Deze natuurrichtlijnen zijn het fundament van de natuurbescherming in Nederland en Europa en vormen de basis van onze projecten om vogels en hun leefgebieden te beschermen. Eind november 2015 werden de resultaten van de evaluatie in Brussel bekend gemaakt: De Vogel- en Habitatrichtlijnen zijn 'fit for purpose': ze zijn effectief en efficiënt, maar de uitvoering ervan moet beter, want in veel lidstaten staat de natuur onder grote druk, vooral vanuit de landbouw.

Vogelbescherming heeft het afgelopen jaar – samen met Wereld Natuur Fonds en Natuurmonumenten – in Nederland een stevige lobby gevoerd voor het behoud van de natuurrichtlijnen. BirdLife Partners deden hetzelfde in andere Europese landen. De publiekscampagne leverde een record aantal deelnemers op aan een openbare raadpleging: een half miljoen Europeanen (520.325 in totaal) heeft de Europese Commissie laten weten dat niet getornd mag worden aan de regels voor natuurbescherming. Op 8 december sprak een Kamermeerderheid in Nederland zich uit voor het behoud van de Europese regels en verbetering van de uitvoering ervan. In 2016 worden de resultaten van de Europese evaluatie besproken in de Milieuraad, tijdens het Nederlands voorzitterschap van de EU. De verwachting is dat politieke besluitvorming pas in het najaar van 2016 plaatsvindt.

3.4.2 Werken aan voor vogels betere natuurgebieden

Zuidwestelijke Delta

Vogelbescherming heeft zich ook in 2015 hard gemaakt voor het realiseren van het natuurherstel in het Westerschelde-estuarium. Het gebied is van essentieel belang voor miljoenen broed- en trekvogels. De uitvoering van de ontpoldering van de Hedwigepolder en andere natuurherstelmaatregelen wordt nauwlettend en kritisch gevolgd, onder andere door het indienen van zienswijzen op nieuwe besluiten en actieve deelname aan de Schelderaad. Begin 2015 heeft de Raad van State ons beroep afgewezen in de procedure over de aanleg en het ophogen van een aantal strekdammen, waarmee de provincie Zeeland een deel van het natuurherstel wil realiseren. Vogelbescherming is teleurgesteld in de uitspraak, omdat dit project niet bijdraagt aan het noodzakelijke natuurherstel. De maatregelen staan haaks op het uitgangspunt dat meer ruimte moet worden gegeven aan het estuarium. De uitspraak heeft geen gevolgen voor de ontpoldering van de Hedwigepolder en doet ook niets af aan de natuurherstelopgave. Zie verder ook paragraaf 3.5.1.

Fout zout

Het Ministerie van Economische Zaken verleende in 2015 de definitieve vergunningen voor zoutwinning onder de Waddenzee. De zoutwinning moet plaats gaan vinden onder de Ballastplaat. Deze plaat is juist heel belangrijk voor grote aantallen wadvogels. Als de zandplaat zakt, is er minder voedsel beschikbaar voor deze vogels. De Waddenvereniging, Natuurmonumenten en Vogelbescherming zijn daarom in beroep gegaan tegen deze vergunningen. De natuurorganisaties zijn er niet van overtuigd dat de zoutwinning geen schade zal veroorzaken aan de waddennatuur. Zoutwinning veroorzaakt bodemdaling. Zoutbedrijf Frisia

en het ministerie denken dat de natuurlijke processen in de Waddenzee die bodemdaling helemaal op kunnen vangen. De Raad van State zal in 2016 het beroep behandelen.

Tapuit

Begin 2015 organiseerde Vogelbescherming een fondswerving onder haar leden voor de tapuit. Dat leverde zo'n 100.000 euro op. Een deel van de opbrengst is direct tijdens het broedseizoen ingezet om nesten te beschermen in het Aekingerzand en de Noord-Hollandse duinen. De eerste berichten spreken van een goed broedseizoen. Meteen succes dus. In deze gebieden is ook onderzoek gedaan naar het aantal vogels en de geschiktheid van het leefgebied. De komende jaren wordt geïnvesteerd in het leefgebiedherstel voor de tapuit en krijgt het werk uit 2015 daarvoor een vervolg. De tapuit is een van de vogels uit het Actieplan Bedreigde Vogels van Vogelbescherming (zie ook paragraaf 7.4).

IJsselmeer

Dankzij de inzet van Vogelbescherming – samen met Stichting het Blauwe Hart en Sportvisserij Nederland – is in 2015 de visserijdruk in het IJsselmeergebied op schubvissen met 85 procent afgenomen en zijn beroepsvissers daarvoor gecompenseerd. Afname van visserijdruk betekent een betere kans op herstel van visbestanden, meer voedsel voor vogels en minder bijvangst van duikende watervogels in visnetten. Verder is er niet op spiering gevist, een klein visje dat een zeer belangrijke voedselbron vormt voor jonge opgroeiende visdieren in het voorjaar en doortrekkende zwarte sterns in het najaar. Om de afspraken te garanderen is een programmatisch handavingsplan opgesteld waarin controleurs, opsporingsambtenaren en vrijwilligers als WetlandWachten op het IJsselmeer streng toezien op dit akkoord. In 2015 heeft dit tot vele processen-verbaal geleid. Samen met de provincies en betrokken ministeries werkt Vogelbescherming aan herstel van een rijk natuurlijk IJsselmeer en aan een duurzame oplossing voor beroepsvisserij.

Oostvaardersplassen

In 2015 heeft Vogelbescherming geprotesteerd tegen het beoogde beheerplan van de Oostvaardersplassen. De overheid is verantwoordelijk voor dergelijke beheerplannen van Natura2000-gebieden. De Oostvaardersplassen zijn voor 31 vogelsoorten een zeer belangrijk gebied, met zo'n 20 daarvan gaat het niet goed. Er moet dus wat gebeuren aan het beheer. Maar het idee om het moeras in één klap geheel droog te laten vallen waardoor het gebied zich kan herstellen, vindt Vogelbescherming te riskant. Wij stellen onder andere voor om het moeras in twee stappen te laten droogvallen. In 2016 blijkt of de betrokken partijen het dringende advies van Vogelbescherming ter harte hebben genomen.

3.4.3 Inzet voor duurzame visserij in de Waddenzee

In het Waddengebied wordt sinds 2008 gewerkt aan de verduurzaming van de mosselvisserij. Daarvoor hebben alle betrokken partijen het Convenant Transitie Mosselsector en Natuurherstel Waddenzee afgesloten. In 2013 is een tweede transitiestap gezet wat ertoe heeft geleid dat 28 procent van de mosselzaadbanken gesloten is voor zaadvisserij.

In 2015 is gewerkt aan een nieuwe sluitingsstap in 2018 door het optimaliseren van het areaal kweekpercelen, en het opzetten van een goede monitoringssystematiek van de gesloten gebieden door Imares. Hiervoor is een nulmeting uitgevoerd. Onze ambitie is dat eind 2018 minstens 38 procent van de mosselbanken gesloten is voor zaadvisserij.

In het najaar van 2015 is de Japanse oesterboorder aangetroffen op mosselpercelen in de Oosterschelde. De consequentie hiervan is dat er geen zuid-noord transporten met (halfwas)mosselen van de Oosterschelde naar de Waddenzee mogen plaatsvinden. Dit om te voorkomen dat deze exoot ook in de Waddenzee terecht komt. De gevolgen hiervan voor de transitie worden de komende jaren pas duidelijk.

Met handkokkelvissers en garnalenvissers zijn er afspraken gemaakt over het verduurzamen van de visserij en het instellen van gesloten gebieden. De verwachting is dat ecologische effecten

sneller zichtbaar worden en de handhaving eenvoudiger is als een gebied gesloten is voor alle vormen van visserij.

3.4.4 Netwerk WetlandWachten

De vrijwillige en zeer deskundige WetlandWachten van Vogelbescherming (zo'n 85 in getal) volgen ontwikkelingen in 'hun' gebied en rapporteren daar jaarlijks over. Acute bedreigingen signaleren ze meteen en gaan dan gelijk over tot actie. Vogelbescherming ondersteunt ze bij hun werkzaamheden. Een aantal voorbeelden uit 2015:

Vijf voor twaalf voor de grote karekiet

Het is erop of eronder voor de grote karekiet in Nederland. De aantallen broedparen nemen af. Er zijn inmiddels nog amper 100 broedparen over. De soort is opgenomen in het Actieplan Bedreigde Vogels dat Vogelbescherming in 2015 publiceerde. Hoogste tijd dus om actie te ondernemen. In 2015 wist onze WetlandWacht voor de Veluwerandmeren te voorkomen dat een waardevol stuk rietland in een van de laatste bolwerken, namelijk de noordelijke Randmeren, gemaaid zou worden. Een van die andere bolwerken bevindt zich in de Loosdrechtse Plassen. Met financiële steun van onze leden en het Prins Bernard Cultuurfonds kunnen we de komende jaren werken aan het herstel van rietlanden en het betrekken van omwonenden bij de bescherming van deze bijzondere rietbewoner.

Zwarte stern in Boezems Kinderdijk gered

De WetlandWachten van Boezems Kinderdijk kwamen samen met de lokale Vogelwerkgroep op voor de bescherming van de zwarte stern in het gebied. Door geplande noodzakelijke baggerwerkzaamheden kwam de broedbiotoop van de zwarte stern in gevaar. Via overleg met het betrokken waterschap hebben ze de risico's voor zwarte sterns zoveel mogelijk weten te beperken. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt over extra nestvlotjes voor zwarte sterns op andere locaties en herstel van het broedhabitat na de werkzaamheden.

Lelystad Airport

Staatssecretaris Mansveld van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu nam in 2015 het besluit dat uitbreiding mogelijk maakt van de luchthaven van Lelystad. Ze negeert daarmee potentieel grote risico's voor vliegveiligheid én voor de vele ganzen en andere grote en/of zwermen vormende vogels in en rondom de Oostvaardersplassen, een internationaal beschermd natuurgebied. Vogelbescherming vindt dat er geen deugdelijk (veld)onderzoek heeft plaatsgevonden naar aantallen en vliegbewegingen van vogels rondom het vliegveld. Vogelbescherming heeft het afgelopen jaar – samen met de Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland en onze WetlandWacht terplekke – de staatssecretaris en de Tweede Kamer er herhaaldelijk op gewezen, dat de onderbouwing voor deze uitbreiding tekort schiet. Dit wordt komend jaar opnieuw aangekaart bij het verlenen van de vereiste natuurbeschermings-wetvergunning.

3.5 Natuurlijke kustontwikkeling en bescherming intergetijdengebieden

3.5.1 Knelpunten voor vogels in Waddenzee en Zuidwestelijke Delta zijn belangrijk afgenomen

A. Deelname aan samenwerkingsverbanden voor natuurlijker kustbeleid en -beheer

Deelname coalitie Wadden Natuurlijk (CWN)

In 2015 werkte Vogelbescherming samen met andere partners van de coalitie Wadden Natuurlijk aan een voorstel over goed beheer van de Waddenzee en de rol daarbij van de coalitiepartners en de ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu. Het programma Rust voor

Vogels, Ruimte voor Mensen is hiervoor een belangrijk voorbeeld van goed beheer en het stimuleren van trots bij bewoners, politiek en publiek. Via de werkgroep Visserij van CWN werken we mee aan verduurzaming van de visserij en gesloten gebieden in de Waddenzee.

Deelname Coalitie Delta Natuurlijk (CDN)

In de zuidwestelijke Delta is in 2015 een aantal belangrijke plannen de revue gepasseerd. Het zijn plannen van diverse overheidslagen met grote invloed op de Delta-natuur én hoe natuurbescherming en -ontwikkeling er worden vormgegeven. Het gaat om het beheerplan Deltawateren, het beheerplan Voordelta en de rijksstructuurvisie Grevelingen Krammer Volkerak. Vogelbescherming heeft samen met de partners van de CDN deze plannen beoordeeld met als doel – waar nodig – aanpassingen te bewerkstelligen. Verder heeft de coalitie in 2015 de eigen werkwijze tegen het licht gehouden en de thema's waarop we samenwerken duidelijker vastgesteld. Ook is een start gemaakt met het updaten van de gezamenlijke visie.

Deelname Programma naar een Rijke Waddenzee en het Wadden Sea Flyway Initiative

Het Programma naar een Rijke Waddenzee (PRW) werkt aan natuurherstel in de Waddenzee. Vele partijen zetten zich via PRW in voor de Wadden, zoals het Ministerie van Economische Zaken, Rijkswaterstaat, de Coalitie Wadden Natuurlijk, de drie Waddenprovincies en gebruikers van het Waddengebied. Vogelbescherming bepleit binnen PRW het belang van zowel de broed- als de trekvogels. Het Wadden Sea Flyway Initiative (WSFI) is een samenwerkingsverband waarbij veel partijen betrokken zijn uit de drie Waddenzee-landen en verder langs de Oost-Atlantische vogeltrekroute.

In 2015 is een onderzoek afgerond naar de gezondheid van trekvogelpopulaties langs de Oost-Atlantische vliegroute. Doel van het onderzoek was inzicht te krijgen in trekvogelpopulaties langs de gehele trekroute. Dat maakt duidelijk wáár een vogelsoort het beste geholpen kan worden. Tijdens het onderzoek (in 2014) telden zo'n 1.500 vogelaars in 30 landen een kleine 15 miljoen vogels. De uitkomsten zijn een aanvulling op de wintertellingen in Europa. Nooit eerder werden er op zo'n grote schaal simultaan vogels geteld en gegevens geanalyseerd.

Het onderzoek is uitgevoerd door Sovon, in samenwerking met de Partners van BirdLife International en Wetlands International in Afrika. Vogelbescherming begeleidde de opdracht, uit naam van het PRW. De simultaantelling was een project van het WSFI.

De Waddenzee – zo bleek uit het onderzoek – is een zwakke schakel in de Oost-Atlantische trekroute. Hoe sterker de binding van de vogel met de Waddenzee, hoe slechter het met deze soort gaat. Vooral vogels die in de Waddenzee broeden, zijn erg kwetsbaar. Gelukkig laten onder meer een aantal visetende vogels een stijgende trend zien. Dat het slecht gaat met het aantal wadvogels is niet nieuw. Wél nieuw is dat de Waddenzee ook internationaal gezien, binnen deze de trekroute, zo slecht scoort. Het gaat dan bijvoorbeeld om de rotgans en de scholekster. Het uitkomen van het onderzoek in 2015 leidde tot Kamervragen.

Vogelbescherming en het PRW willen deze simultaantelling in de toekomst vaker houden. Zo worden de cijfers steeds betrouwbaarder en kunnen we vogels effectiever beschermen. Deze aanpak wordt ondersteund door BirdLife International en Wetlands International.

Het PRW werkte in 2015 aan maatregelen om de vogelstand in de Waddenzee te verbeteren. Zo vindt er dynamische zonering plaats, waarbij sommige stukjes Waddenzee afgesloten worden. Verder zijn er gastheren en -vrouwen op de Wadden die bezoekers laten genieten van vogels en er ondertussen op wijzen wat je niet moet doen als gast op het wad. PRW zet zich ook in voor behoud en realiseren van klimaatrobuuste vogeleilanden in de Waddenzee en effectieve maatregelen om predatie te verminderen.

B. Via voorbeeldprojecten stimuleren van de natuurlijke kustontwikkeling en bescherming intergetijdengebieden

Waddenzee

In 2015 is een aantal voorbeeldprojecten in de Waddenzee gereed gekomen. Het zijn projecten van het programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen en gericht op kwalitatieve en kwantitatieve verbetering van leefgebied voor vogels. Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen is mogelijk gemaakt door onder meer het Waddenfonds.

- Holwerterwestpolder (in beheer bij It Fryske Gea): door inrichtingsmaatregelen is het gebied verbeterd als broedplek voor de scholekster en als hoogwatervluchtplaats voor steltlopers. In 2016 wordt er een vogelkijkplek ingericht.
- Bantpolder (in beheer bij Natuurmonumenten): er is een veilige broedgelegenheid en hoogwatervluchtplaats gecreëerd door vernatting, het beperkt toestaan van verzilting en waterpeilbeheer.
- Punt van Reide (in beheer bij Het Groninger Landschap): er is een eiland aangelegd in het gebied, vrij van predatie door vossen, wat de omstandigheden voor broedvogels aanzienlijk verbetert en waarvan rodelijstsoorten als kluut, tureluur, bontbekplevier, noordse stern en visdief profiteren. Op de Waddendijk, met zicht op de monding van de Eems, Dollard en Punt van Reide, is een observatiepunt ingericht.
- Klutenplas (in beheer bij Het Groninger Landschap): deze plas is flink vergroot en tevens brakker gemaakt, zodat de begroeiing wordt geremd, waardoor het broed- en foerageergebied van vooral kluten toeneemt. Vooral jonge kluten profiteren daarvan, omdat ze nu het voedsel dicht bij de nestlocatie kunnen vinden.
- In 2015 is het morfologisch onderzoek afgerond naar de beste mogelijkheid voor een broedeiland bij Den Oever. Op basis hiervan en afhankelijk van het verkrijgen van (externe) financiering wordt een voorkeursvariant gekozen. In 2016 wordt een Waterwet- en Natuurbeschermingswetvergunning aangevraagd.
- Balgzandpolder (in beheer bij Landschap Noord-Holland): naast de Balgzandpolder wordt een predatorvrije broedrots aangelegd, een uitzichtpunt en paden. Vanwege bestuurlijke impasse vindt realisatie hiervan plaats in 2016. In de Balgzandpolder is een natuurlijke oever aangelegd en de waterhuishouding aangepast op wad- en weidevogels.
- Monitoring: in 2015 hebben we van elke locatie de vogelstand in beeld gebracht, zodat we in de toekomst mogelijk effecten van de genomen maatregelen kunnen meten.

Delta: Haringvliet

In 2015 is Vogelbescherming gestart met het nieuwe project Haringvliet: naar een dynamische delta. In 2018 gaan de Haringvlietssluisen op een kier. In aanloop daarnaartoe werkt een coalitie van zes natuurorganisaties aan een natuurlijker Haringvliet: Wereld Natuur Fonds, Natuurmonumenten, ARK Natuurontwikkeling, Sportvisserij Nederland, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming. Het project is mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van 13,5 miljoen euro uit het Droomfonds van de Nationale Postcode Loterij. Hiermee zetten we een eerste stap om het oer-Hollandse getijdenlandschap in het Haringvliet in ere te herstellen. Pal onder Rotterdam ontwikkelen we daarvoor op de grens van rivier en zee een prachtig natuurgebied en toeristische trekpleister waar iconen als visarend, zeearend en talloze steltlopers en trekvogels van kunnen profiteren. Onze ambitie: ruim baan voor de dynamiek van deltanatuur, trekvisserij en -vogels.

Het enthousiasme bij de zes deelnemende natuurorganisaties is groot, evenals de wil tot samenwerken. De projectorganisatie is in 2015 in recordtempo op poten gezet. Er zijn zes deelprojecten: natuurontwikkeling, ontwikkeling duurzame recreatie, herintroductie steur, herintroductie schelpdierbanken, duurzame visserij en monitoring van vogel- en vispopulaties. Vogelbescherming is trekker van het deelproject Recreatie en verantwoordelijk voor de

ontwikkeling van de Spiekkoepel, een nieuwe futuristische vogelkijkhut, die het gebied een toeristische en economische impuls moet geven en vogels onder de aandacht van een breed publiek moet brengen.

Er is veel positieve persaandacht gegenereerd bij de lancering van het project, zowel landelijk als regionaal.

Mijlpalen in 2015 waren verder het afronden van de projectplannen voor recreatie, natuurherstel, monitoring en herintroductie. Een nieuwe fase is het betrekken van omwonenden, bestuurders, ondernemers en andere stakeholders. Verder moeten we om onze doelen te bereiken de financiële bijdrage van de Nationale Postcode Loterij als vliegwiel kunnen laten fungeren voor cofinanciering van andere partijen, zoals de provincie Zuid-Holland en ondernemers. De eerste samenwerkingen met ondernemers werden in 2015 een feit. En samen met alle gemeenten in het gebied, het havenbedrijf Rotterdam en het recreatieschap werken we aan een programmavisie voor de Landschapstafel Haringvliet. Daarmee hopen we de provincie te verleiden om met cofinanciering een belangrijke bijdrage te leveren.

In 2015 lanceerden we ook de website (www.haringvliet.nu), werden de eerste 50 steuren uitgezet, kwam de subsidie voor een steiger bij Tiengemeten-Oost binnen, zag een eerste bedrijfsplan voor vaarverbindingen met Rotterdam het licht én kwam een vruchtbare samenwerking tot stand met gemeenten, Havenbedrijf Rotterdam en het Recreatieschap in de Landschapstafel Haringvliet.

Begin 2016 werd bovendien bekend dat de gemeenteraad van Goeree-Overflakkee instemt met de verkoop van het gebied Blok de Wit aan Natuurmonumenten. Na een intensieve dialoog tussen gemeente, provincie en Droomfondspartijen is er ruim draagvlak ontstaan voor de transformatie van deze landbouwgrond naar een prachtig natuurgebied met recreatieve mogelijkheden. Het moet een aanwinst voor de regio worden.

3.5.2 Het programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen inspireert bezoekers en professionals

A. Natuurgerichte recreatie en beleving Waddenzee

Het programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen kenmerkt zich door een aanpak waarvan zowel de Waddennatuur als de mens profiteert. Centraal staan het verbeteren van de vogel- en natuurbelevingsmogelijkheden voor mensen en het garanderen van voldoende rust en meer ruimte voor broedende, rustende en foeragerende vogels.

Communicatieprojecten gericht op alle bezoekers van de Wadden

De website www.beleefdewaddennatuur.nl is in april 2015 succesvol gelanceerd. Hiermee bestaat er nu een centrale online plek voor recreanten waar het natuurschoon van de Wadden wordt gepromoot. De website bevat een interactieve kaart met actuele waarnemingen van vogels en zeehonden, natuurroutes, een kalender vol activiteiten, een overzicht van de mooiste natuurplekken, vogelkijktips en informatie over hoe we de waddennatuur kunnen behouden. Het aantal bezoekers vertoont een stijgende lijn doordat er steeds nieuwe informatie voor recreanten aan de website wordt toegevoegd. Sinds de lancering is de website ruim 50.000 keer bezocht. Voor alle Waddeneilanden en de vastelandskust zijn laagdrempelige vogelkijkaarten ontwikkeld en verspreid op strategische plekken zoals bezoekerscentra, VVV-kantoren en horeca. De kaarten vinden gretig aftrek. Waddenbezoekers krijgen op deze kaarten ook informatie over het beschermingsprogramma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen. Inmiddels is de vijfde druk verzonden en zijn er al 300.000 kaarten verspreid. Daarnaast zijn er via www.beleefdewaddennatuur.nl 4.000 kaarten gedownload.

Op Texel en Vlieland zijn inmiddels verrekijker-uitleenpunten ingericht voor beginnende vogelaars. Plannen zijn in de maak om op meerdere plekken verrekijker-uitleenpunten te realiseren.

De succesvolle app Wadvogels is meer dan 50.000 keer gedownload. De meest voorkomende vogels van het gebied met hun geluid zijn opgenomen. Ook kan de gebruiker speciale vogelgebieden vinden en is de getijdetabel opgenomen, om op het juiste moment op de goede plek te zijn. Inmiddels is er een update in de maak, met onder meer tien nieuwe vogelsoorten. Op de veerboten van Rederij Doeksen heeft in het recreatieseizoen onze animatiefilm over strandbroeders gedraaid. Ook werd een dia van de Wadvogelapp en de website getoond. We hopen dat ze binnenkort ook op de boot naar Texel te zien zijn.

Op de Landelijke Dag van Sovon en op de Waddenfondsday is Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen vertegenwoordigd door middel van een informatiestand en/of lezingen.

In het tijdschrift Vogels, oplage 145.000, is een uitgebreide Waddenspecial verschenen met ruim aandacht voor al het werk van Vogelbescherming in het Waddengebied.

Op Terschelling is er in het kader van PolderPracht volop aandacht besteed aan de weidevogels in de Terschellinger Polder. Zie verder paragraaf 2.4.2.

Geleidingsprojecten gericht op recreanten op de wadplaten

In samenwerking met de terreinbeheerders zijn plannen gemaakt en geëvalueerd voor langjarige samenwerking rondom het thema 'gastheerschap' in het Waddengebied. Op de zandplaten Razende Bol, Richel, Boschplaat en Engelsmanplaat zijn de recreanten geïnformeerd over waar en hoe je van vogels kunt genieten zonder ze te verstoren.

B. Voorbereiding tweede fase en uitbreiding concept Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen

In 2015 heeft Vogelbescherming – samen met de partners van de Coalitie Wadden Natuurlijk en de Duitse BirdLife partner NaBu – een vervolg samengesteld voor Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen. Het resultaat is een projectplan met nieuwe ambities vanaf 2016 voor broed-, foerageer- en rustgelegenheid op Texel, Vlieland, Terschelling en Ameland en in Niedersachsen. De natuurmaatregelen gaan samen met nieuwe mogelijkheden voor beleving van vogels en Waddennatuur, maar ook met educatie, voorlichting, onderzoek en kennisuitwisseling met andere gebieden langs de trekroute van 'onze' wadvogels. Voor het ambitieuze projectvoorstel zoeken Vogelbescherming en partners in de periode 2015 en 2016 naar financiering. Een flink deel daarvan werd al toegezegd door het Waddenfonds.

Ook in de Zeeuwse en Zuid-Hollandse Delta wordt positief gereageerd op het concept Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen, waar natuurherstel wordt gecombineerd met het verbeteren van mogelijkheden om te genieten van vogels en kustnatuur. Met de natuurorganisaties aldaar is afgesproken dat wij in 2016 op zoek gaan naar mogelijkheden om Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen ook in de Delta te realiseren. Ook bij het Haringvliet-project – zie 3.5.1 – wordt al geprofiteerd van het gedachtegoed van Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen.

4 Stad en dorp

4.1 Huidige situatie

Wereldwijd neemt de verstedelijking toe. Vogelbescherming werkt hard aan een beter leefbare stad voor vogels en mensen. Vogels gelden als een graadmeter voor de kwaliteit van de leefomgeving. Gaat het goed met de vogels in een stad, dan gaat het goed met het groen in de omgeving. Mensen die in een groene omgeving wonen, voelen zich niet alleen gezonder, uit onderzoek blijkt dat ze dat ook daadwerkelijk zijn. Aangezien 95 procent van de Nederlanders in de bebouwde kom woont, is er reden genoeg om goed te zorgen voor de vogels en het groen in de stad. Als sterk verstedelijkt land loopt Nederland hierin voorop, maar een vergelijkbare problematiek speelt ook in andere landen.

4.2 Langetermijndoelen

- Onderzoeksprogramma's ondervangen kennishiaten over stadsvogels.
- Nestgelegenheid bieden is de standaard bij nieuwbouw en renovatie.
- Vogelbescherming heeft een goed functionerend netwerk van vrijwillige Stadsvogeladviseurs en Tuinvogelconsulenten.
- Samenwerking met gemeenten en bedrijven is versterkt. Beschermingsmaatregelen voor vogels zijn opgenomen in standaardprocedures voor duurzaamheid.
- Binnen BirdLife International krijgen stadsvogels een prominente rol.
- Opzetten van een langlopend *citizen science* jaarrondtelproject voor stadsnatuur, dat leidt tot betere bescherming van natuur in de stad.

4.3 Speerpunten 2015

- Onderzoek Meetnet Urbane Soorten.
- 2014 Jaar van de Spreeuw afsluiten.
- Steun voor zwaluwprojecten in de bebouwde kom.
- Inhoudelijk advies bij De Stroomversnelling.
- Samenwerken met gemeenten en bedrijven.
- Netwerk Stadsvogeladviseurs en Tuinvogelconsulenten ondersteunen.
- Start Jaarrond Tuintelling.

4.4 Onderzoek Meetnet Urbane Soorten

Dit jaar heeft de 750e MUS-teller zich aangemeld. Negen jaar geleden werd dit meetnet gestart door Vogelbescherming en Sovon om inzicht te krijgen in de populatieontwikkeling van de vogels in de bebouwde kom. Er zijn dit jaar 373.524 vogels ingevoerd van 164 soorten. Inmiddels kan voor 75 soorten een trend worden berekend voor het stedelijk gebied. 6 soorten tonen een sterke afname en 28 soorten een matige afname. 11 soorten zijn in het stedelijk gebied stabiel. 23 soorten laten een matige toename zien en 8 een sterke toename. De sterkste stijging zien we bij de slechtvalk. Sinds 1990 is deze soort een vaste broedvogel in ons land, voornamelijk in steden. De opmars zet nog steeds door. In de broedtijd is de slechtvalk nu in alle provincies aanwezig.

4.5 2014: Jaar van de Spreeuw afsluiten

2014 werd door Sovon en Vogelbescherming uitgeroepen tot Jaar van de Spreeuw, omdat het met deze bekende vogel helemaal niet goed gaat in Nederland. Een van de *citizen science*-projecten in het kader van het Jaar van de Spreeuw kreeg in 2015 een vervolg. Het gaat om de honderd nestkasten met camera's die over Nederland zijn verspreid. Het volgen van de nesten leverde zoveel extra kennis dat er ook in 2015 mee door is gegaan. De analyse van de in 2014 en

2015 verzamelde gegevens volgt begin 2016. Hopelijk kunnen we met de resultaten straks veel beter zien waar en hoe we de spreekw kunnen helpen.

4.6 Steun voor zwaluwprojecten in de bebouwde kom

Zwaluwprojecten afgerond

Vogelbescherming ondersteunde de afgelopen jaren kansrijke lokale zwaluwinitiatieven met een financiële bijdrage. Dit kon dankzij een fondsenwerving onder de leden van Vogelbescherming, die met een genereuze bijdrage duidelijk maakten een warm hart te hebben voor deze sierlijke vogels. 36 kansrijke initiatieven, die het leefgebied van een van de zwaluwsoorten (boerenzwaluw, oeverzwaluw en/of huiszwaluw) verbeteren, of op een andere manier de bescherming van de zwaluwen nastreven, zijn gerealiseerd met financiële steun van Vogelbescherming.

Mobiele oeverzwaluwwand

Samen met Vivara, de gemeente Zwolle én de lokale vogelwerkgroep voert Vogelbescherming op een bouwplaats in Zwolle een experiment uit met een mobiele oeverzwaluwwand. De wand is bedoeld om in te kunnen zetten op bouwplaatsen, waardoor de onverhoopte vestiging van een kolonie oeverzwaluwen tijdens de bouw beïnvloed kan worden. Het experiment is eerder uitgevoerd op twee plaatsen in Duitsland. Hier was het succesvol.

Huiszwaluwtilen

In Nederland staan nu 140 huiszwaluwtilen. Nog beter nieuws is dat het bezettingspercentage van deze kunstmatige nestplaatsen nog steeds groeit. Inmiddels is iets meer dan 15 procent bewoond door de huiszwaluw.

Gierzwaluwnieuws

Een lokale fondsenwerving onder leden van Vogelbescherming in Zwolle, Leiden, Haarlem en Nijmegen en omstreken maakt het mogelijk om de komende twee jaar plaatselijke gierzwaluwprojecten te realiseren. Het betreft zowel aanschaf (en plaatsing) van nestkasten- en/of stenen, als voorlichtingsprojecten over deze fascinerende vogels.

In februari heeft Vogelbescherming een gratis cursus aangeboden aan vrijwilligers over de juridische bescherming van de gierzwaluw.

4.7 De Stroomversnelling

In 2015 ging het project De Stroomversnelling van start in Nederland. Het houdt in dat 111.000 woningen worden gerenoveerd. Alle woningen krijgen meerdere kunstmatige nestplaatsen voor gierzwaluw en huismus, ook die waar geen vogels zijn aangetroffen. Vogelbescherming is geen deelnemer aan De Stroomversnelling, maar is er inhoudelijk samen met de Zoogdiervereniging bij betrokken. Samenwerking tussen natuurbeschermingsorganisaties en corporaties/bouwbedrijven lijkt niet altijd voor de hand liggend, maar kan voor de bescherming van dieren binnen de bebouwde kom tot resultaat leiden. De eerste pilots van dit project gaven helaas nog niet de gewenste uitkomst. Bij te veel woningen werden niet standaard nestplaatsen aangebracht. Vogelbescherming houdt de vinger aan de pols.

4.8 Samenwerken met gemeenten en bedrijven

4.8.1 Samenwerking met gemeenten

Nu de crisis voorbij lijkt, wordt er weer volop gebouwd en gerenoveerd in Nederland. Dat vraagt om oplettendheid, maar schept ook kansen om het vogelvriendelijk bouwen onder de aandacht te brengen. In Udenhout wordt komend jaar gestart met de bouw van een nieuwe woonwijk,

waarbij vanaf het begin wordt samengewerkt met Vogelwerkgroep Midden-Brabant en rekening wordt gehouden met vogels, groen en natuur in de wijk. Vogelbescherming gaf een eerste advies.

Amersfoort loopt voorop als het gaat om vogelvriendelijk renoveren. Na de stedelijke vernieuwing van de binnenstad, zijn de omringende woonwijken aan de beurt. De gemeente wil verplichten dat bij het isoleren van woningen standaard rekening gehouden wordt met gebouw bewonende soorten, zoals huismus, gierzwaluw en vleermuizen. Zoogdiervereniging en Vogelbescherming kregen uitgebreid de kans om advies te geven.

4.7.2 Samenwerking met bedrijven

Tijdens de week van de bouw hebben Vogelbescherming en Vivara-pro gezamenlijk een stand bemand in de jaarbeurs in Utrecht. Het was bemoedigend om te zien dat er meer stands waren waar beschermingsmaatregelen voor vogels en vleermuizen werden gepresenteerd. Met name de KNB (Koninklijke Nederlandse Bouwkeramiek, koepelorganisatie van de Nederlandse keramische industrie) draagt biodiversiteit actief uit, mede door impulsen vanuit Vogelbescherming. Center Parcs heeft Vogelbescherming benaderd om een van hun parken om te vormen tot een vogelvriendelijk vakantiepark. Uitgangspunt voor deze samenwerking is dat de bezoekers van Center Parcs een vogelbeleving meekrijgen tijdens hun verblijf op het park.

4.9 Netwerk Stadsvogeladviseurs en Tuinvogelconsulenten ondersteunen

4.9.1 Stadsvogeladviseurs

Verspreid over heel Nederland waren in 2015 50 vrijwillige Stadsvogeladviseurs actief. Zij enthousiasmeerden, informeerden en adviseerden verschillende partijen in de stad over hoe vogels te beschermen. In 2015 werden verschillende bijeenkomsten georganiseerd voor de Stadsvogeladviseurs, zowel om het netwerk te versterken, als om hen te informeren over zaken die in de stadse natuurbescherming spelen.

Mooie resultaten werden onder andere geboekt in Rotterdam, waar de Stadsvogeladviseur via een bewonersinitiatief voor elkaar heeft gekregen dat er vogeleilandjes worden aangelegd in de waterbassins van een voormalig drinkwatergebied (en tevens rijksmonument) in de wijk De Esch (Rotterdam-Zuid). Het eerste (pilot-)eilandje ligt er al en is een succes, want veel vogels maakten er meteen gebruik van. In 2016 volgen daarom meer eilandjes. In Tiel was de eigenaar van een padniet zo gecharmeerd van een visdievenkolonie op zijn dak, maar door het optreden van een Stadsvogeladviseur mocht de kolonie toch blijven.

4.9.2 Tuinvogelconsulenten

Al zeven jaar heeft Vogelbescherming een netwerk van Tuinvogelconsulenten. Zij helpen bij het vogelvriendelijk maken van tuinen. Het aantal Tuinvogelconsulenten is in 2015 stabiel gebleven (112). In totaal zijn er 170 tuinadviezen aangevraagd. Niet alleen zijn er adviezen gegeven voor particuliere tuinen, maar ook aan tien basisscholen. Daarnaast geven de Tuinvogelconsulenten lezingen, zoeken zij de samenwerking met tuinentra en benaderen zij de (lokale/regionale) pers, wat resulteert in aandacht voor vogels beschermen in de eigen omgeving.

4.10 Jaarrond Tuintelling

Vogelbescherming is met zes andere natuurorganisaties initiatiefnemer van de Jaarrond Tuintelling. Het jaar 2014 was een proefjaar, in 2015 ging de Jaarrond Tuintelling officieel van start. Zo'n 5.300 tellers melden zich, ongeveer zoals verwacht. Samen zagen zij in 2015 599 soorten. Behalve dat we zo veel meer gegevens krijgen over biodiversiteit in een stedelijke omgeving, nodigt de tuintelling ook uit om de eigen omgeving natuurvriendelijke in te richten of te onderhouden. Deelnemers waarderen het project gemiddeld met een 8,2. Tijdens de Landelijke Dag van Sovon werden de lezingen goed bezocht waarbij resultaten werden bekendgemaakt. Om extra gegevens boven te krijgen worden deelnemers uitgenodigd voor

evenemententellingen. In 2015 ging het om een boerenwaluwtelling, een plantenjacht, een spinnentelling, een tuinvlindertelling, een egeltelling en een tuin-vijver-opschoon-telling. In 2016 gaan we daarmee door en zal het project zich verder ontwikkelen. In 2015 won het project de Nationale Groenfonds Natuurprijs.

5 Internationaal

5.1 Huidige situatie

Vogels zijn grenzeloos. Het overgrote deel van de Nederlandse broedvogels is maar enkele maanden per jaar in Nederland. Zodra het broedseizoen erop zit, vertrekken ze naar het zuiden. Ook de broedvogels uit het noorden komen naar Nederland. Deels om hier te overwinteren, maar voor vele vogels is Nederland slechts een tussenstop op hun reis naar de Afrikaanse zon. Trekvogels overleven alleen als de *hele* trekroute veilig is. Dat is nog niet het geval. Om die reden kijkt Vogelbescherming ook nadrukkelijk over de grenzen. Samen met BirdLife Partners langs de trekroute werken we samen om de vogels te beschermen. Behalve voor trekvogels spant Vogelbescherming zich ook in voor goede natuurbescherming in Indonesië en in het Caribische gebied. Verder werken we aan een wereldwijd programma voor stadsvogels. In alles wat we doen gaat het om een leefbare wereld voor vogels én voor mensen.

5.2 Langetermijndoelen

- BirdLife International wordt een steeds sterkere organisatie die wereldwijd opkomt voor vogels en natuur.
- Dankzij steun van Vogelbescherming ontwikkelen BirdLife Partners in Marokko, Burkina Faso, de Dutch Caribbean en Indonesië zich tot krachtige zelfstandige natuurbeschermingsorganisaties.
- Nauwe samenwerking van BirdLife Partners en andere organisaties in de Oost-Atlantische trekroute zorgt ervoor dat trekvogels en hun leefgebieden goed worden beschermd.
- Vogelbescherming is een drijvende kracht achter het internationale BirdLife-programma voor stadsvogels (i.o.) voor natuurbescherming en draagvlak.

5.3 Speerpunten 2015

Bescherming van trekvogels

- Actieve bijdrage aan het trekvogelprogramma van BirdLife International.
- Zuid-Europa en Noord-Afrika: herstel zoutpannen voor trekvogels.
- West-Afrika: Coastal Migratory Birds-project.
- Sahel-regio: project Living on the Edge.
- Deelname aan de Migratory Landbird Study Group
- Ondersteuning steltloperonderzoek leerstoel Theunis Piersma, Rijksuniversiteit Groningen.

Ondersteuning van BirdLife Partners ('Partner Support Programme')

- Naturama in Burkina Faso.
- Burung Indonesia.
- DCNA (Dutch Caribbean Nature Alliance).
- GREPOM in Marokko.
- Verbeteren van het Partner Support Programme van BirdLife.

Stadsvogels international

- Vogelbescherming werkt mee aan het internationale BirdLife-programma voor stadsvogels (i.o.) via de BirdLife International Group on Urban Birds (BIG UB).

Bijdragen aan het bestuur van BirdLife International

5.4 Bescherming van trekvogels

5.4.1 Vogelbescherming draagt actief bij aan het trekvogelprogramma van BirdLife International

Vogelbescherming speelt een belangrijke rol bij de ontwikkeling van het Global Flyways Programme van BirdLife International. Via deelname aan de begeleidingscommissie stelt Vogelbescherming kennis en ervaring beschikbaar bij het beschermen van trekvogels. Daarnaast trekt Vogelbescherming samen met de Engelse BirdLife Partner RSPB de ontwikkeling van een ambitieus programma voor de bescherming van trekvogels, die gebruik maken van de Oost-Atlantische trekroute, waarvan ook Nederland deel uitmaakt. Onder de noemer van het East Atlantic Flyway Initiative (EAFI) wordt de samenwerking en afstemming gestimuleerd tussen natuurbeschermers en beschermingsactiviteiten langs de trekroute. In 2015 hebben drie Afrikaanse BirdLife Partners zich aangesloten bij de coördinatie van het EAFI. De fondswervers van Vogelbescherming en RSPB hebben hun tanden gezet in een ambitieus fondswervingsplan.

5.4.2 Herstel van zoutpannen voor trekvogels in Zuid-Europa en Noord-Afrika

Nederlandse trekvogels zijn tijdens hun reis naar het zuiden afhankelijk van plaatsen waar ze kunnen rusten en eten. Zoutpannen in Zuidwest-Europa en Noord-Afrika zijn van die rustplaatsen voor soorten als kluut, lepelaar en rosse grutto. Zoutpannen zijn aangelegde waterbekkens waar zeewater in wordt geleid. Door de warmte van de zon verdampt het water, waarna het achtergebleven zout wordt gewonnen. Op veel plaatsen worden zoutpannen bedreigd: de productie van zout is niet meer winstgevend, waardoor in onbruik geraakte pannen dichtgroeien met planten en struiken. Onwetende toeristen of lokale recreanten verstoren vogels en op sommige plekken dreigen jacht, stroperij en het rapen van eieren de vogelstand ernstig aan te tasten. Vogelbescherming is in 2015 een project gestart met BirdLife Partners in Spanje, Portugal, Marokko en Tunesië. Leden hebben ruimhartig bijgedragen aan dit project – zie paragraaf 6.5.3. Doel is de zoutpannen te behouden voor vogels en mensen. De Partners werken intensief samen en koppelen het herstel van leefgebied aan duurzaam economisch gebruik. In Tunesië is al wat ervaring opgedaan met broedeilanden en lokale voorlichting, wat het broedsucces van de vogels verhoogt. In Marokko willen we samen met lokale bevolking verlaten zoutpannen weer geschikt maken voor de vogels. Door samen te werken met Partners in de regio en van elkaars successen (en uitdagingen!) te leren, maken we onze beschermingsprogramma's sterker.

5.4.3 Kustzone West-Afrika: Coastal of Migratory Birds

Sinds 2010 steunt Vogelbescherming de bescherming van trekvogels in de kustzone van West-Afrika. Dat gebeurt met speciale aandacht voor vogels die ook gebruik maken van de Waddenzee. Dat werk kan in *full swing* doorgaan dankzij een bijdrage in 2015 van 1,2 miljoen euro van de MAVA Foundation.

Het Conservation of Migratory Birds (CMB¹)-project richt zich op de kustzone van West-Afrika, van Mauritanië tot aan Sierra Leone. Ook de Kaapverdische Eilanden doen mee. Voor trekvogels zijn dat heel belangrijke gebieden. In de afgelopen jaren hebben we in BirdLife-verband:

- Uitgezocht hoe het gaat met de trekvogels in die regio;
- Achterhaald welke knelpunten voor trekvogels moeten worden opgelost;
- Samengewerkt met de sterkste natuurbeschermingsorganisaties in de regio. Die organisaties zijn gesteund in hun verdere ontwikkeling met als doel ze op termijn op te nemen in het netwerk van BirdLife;
- Concrete natuurbeschermingsprojecten uitgevoerd om trekvogels te beschermen, samen met de organisaties ter plekke. Voorbeeld: herstel van mangrovebossen die de kwetsbare slikplaten helpen beschermen waarvan steltlopers afhankelijk zijn. Ook zijn nationale beschermingsplannen opgesteld voor bedreigde soorten.

¹De afkorting CMB wijzigt van 'Conservation of Migratory Birds' naar 'Coastal Migratory Birds': een duidelijker onderscheid met andere trekvogelbeschermingsprojecten.

Vanwege de sterke band met de Waddenzee is al vroeg de samenwerking gezocht met het Wadden Sea Flyway Initiative (WSFI) – zie paragraaf 3.5.1, een initiatief om trekvogels van het Werelderfgoed Waddenzee óók te helpen als ze niet bij ons zitten. Vogelbescherming was al een belangrijke aanjager van het WSFI, maar door de samenwerking met het CMB-project van BirdLife kreeg dat ook nog eens een vertaling naar echte bescherming in het veld. Vogelbescherming is nauw betrokken bij de uitvoering van deze nieuwe driejarige fase van het CMB-project. We zitten in de stuurgroep en zijn adviseur bij partnerontwikkeling en communicatie. Daarnaast draagt Vogelbescherming – via steun van haar leden – zorg voor een deel van de benodigde cofinanciering, zo'n 60.000 euro.

Binnen dit project werken BirdLife en Vogelbescherming óók nauw samen met AEWA – het African-Eurasian Waterbird Agreement – en zoeken we aansluiting bij het Arctic Migratory Bird Initiative (AMBI) van de arctische landen. Op die manier blijven we alle initiatieven goed op elkaar afstemmen en gezamenlijk het beste resultaat halen. Het AMBI heeft in 2015 een veelomvattend werkprogramma gelanceerd. Mede dankzij Vogelbescherming geven de AMBI-landen veel aandacht aan het Bijagós Archipel in Guinee-Bissau, een voor overwinterende steltlopers cruciaal gebied. De ambitie is dat deze archipel de status van Werelderfgoed krijgt. De ruim 1,5 miljoen Waddenzee-vogels die van het gebied afhankelijk zijn, zouden dat zeker rechtvaardigen.

5.4.4 Sahel-regio: projecten Living on the Edge

2015 was het laatste jaar van dit omvangrijke project, gefinancierd door de Nationale Postcode Loterij en met bijdragen van leden van Vogelbescherming in eerdere jaren. De gebiedsprojecten en onderzoeken werden afgerond en de balans van het project is opgemaakt, onder meer via een onafhankelijke projectevaluatie. De evaluatie pakte positief uit.

Living on the Edge heeft op veel verschillende gebieden impact gehad. Er zijn concrete resultaten 'in het veld' geboekt via onder meer hersteld leefgebied voor vogels. Er is kennis opgedaan en verspreid over habitatgebruik van trekvogels en over de verhouding tussen mensen en leefomgeving in de Sahel. We hebben zowel een breder publiek als specifieke doelgroepen meer bewust gemaakt van de prestaties van trekvogels en het belang van hun bescherming.

Een selectie van kwantificeerbare resultaten:

- Meer dan 150.000 bomen geplant.
- Meer dan 3.200 ha leefgebied hersteld, waaronder de eerste overstroming van deloedvlakte Ndiaël in Senegal sinds de jaren '60.
- Het totale oppervlak aan verbeterd leefgebied komt ten goede aan tienduizenden vogels, met in enkele gebieden al een meetbaar effect, zoals grotere soortenrijkdom zangvogels, grotere aantallen watervogels.
- 30 km wetland vrijgemaakt van invasieve Typha (Lisdodde).
- 5.115 efficiënte houtovens kwamen in gebruik.
- 11 nieuwe lokale vrijwilligersgroepen opgericht.
- 2 nationale BirdLife Partners versterkt en 1 natuurorganisatie bijgestaan om BirdLife Partner te worden.
- 175 bijenkorven, 9 kippenhouderijen, 4 boomkwekerijen, 5 groentekwekerijen, 8 waterputten, 3 visverwerkingsunits, 2 textielververijen, 6 samenwerkingsverbanden voor duurzame jacht.
- Een beter levensonderhoud voor naar schatting 20.000 mensen.
- Meer dan 1.800 mensen getraind.
- Onderzoek aan 308.000 bomen en struiken in 5 Sahel-landen levert nieuwe wetenschappelijke inzichten op in habitatgebruik van trekvogels, zoals boomvoorkeur en vogeldichtheid.
- Bijdrage aan oprichting van een internationaal wetenschappelijk platform (Migratory Landbirds Study Group).
- 3 wetenschappelijke artikelen gepubliceerd (en meer onderweg) over habitatgebruik van trekvogels en sociaaleconomische aspecten van natuurbescherming in Afrika.

- Een tweedelige, door meer dan 300.000 mensen bekeken, documentaire uitgezonden op Vroege Vogels TV en als film op twee natuurfilmfestivals (tevens Franse en Engelse versie).
- Lesprogramma voor lagere scholen over trekvogels, en skype-uitwisseling tussen twee scholen in Nederland en Burkina Faso.
- Speciale aandacht voor lange afstandstrekvogels op Beleef de Lente en Beleef de Lente Junior.
- Een publiek van enkele honderdduizenden mensen bereikt in Afrika en Nederland.
- Significante bijdrage aan een internationaal verdrag voor migrerende landvogels (African-Eurasian Migratory Landbirds Action Plan).

Zowel de resultaten van de gebiedsprojecten als van het ecologische en sociaaleconomische onderzoek worden ingezet voor het informeren en inspireren van andere organisaties, en het zoeken van donoren voor vervolgprojecten. De BirdLife Partners kunnen ook aan de slag met beïnvloeding van hun nationale overheden om het gerealiseerde internationale trekvogelverdrag AEMLAP in de praktijk te brengen. Daarnaast heeft het succes van Living on the Edge bijgedragen aan het opzetten van het BirdLife Initiatief voor de Oost-Atlantische Trekroute (EAFI, zie 5.4.1).

Onderzoek

Grotendeels gefinancierd door Living on the Edge voerde Altenburg & Wymenga een grootschalig onderzoek uit naar hoe Europese zangvogels het leefgebied in de Sahel gebruiken. Over de periode 2007-2015 liepen de onderzoekers meer dan 2.000 transecten in vijf West-Afrikaanse landen en onderzochten de vogelbevolking in 308.000 bomen en struiken. Deze enorme dataset leverde een schat aan grotendeels nieuwe kennis op. Eind 2015 verschenen de eerste wetenschappelijke artikelen. We weten nu veel meer over de verspreiding en dichtheid van zangvogels in de winter, maar vooral over hun voorkeuren voor boomsoorten en habitats. Deze kennis is uitermate bruikbaar voor een effectieve bescherming, niet alleen in projecten van de BirdLife Partners, maar ook door middel van het beïnvloeden van andere initiatieven voor aanplant en regeneratie van bomen, duurzame landbouw etc.

Eveneens in het kader van Living on the Edge voerde het Afrika Studiecentrum een promotieonderzoek uit naar de sociaalgeografische aspecten van natuurbescherming in de Afrikaanse context. Het hele speelveld werd hierin bekeken: van lokale bevolking rond twee projectgebieden in Burkina Faso tot lokale overheid, lokale groepen en nationale organisaties. Dit leverde nuttige inzichten op in de perceptie die de lokale bevolking heeft van organisaties en projecten en een lijst van succesfactoren voor het opzetten van lokale interventies.

5.4.5 Deelname Migrant Landbird Study Group

In de Migrant Landbird Study Group vertegenwoordigt Vogelbescherming het belang van bescherming. Samen met een groep enthousiaste onderzoekers uit Europa en Afrika brengen we zo het schaarse onderzoek wat aan landvogels plaatsvindt samen, met een focus op West-Afrika. Deze studiegroep draagt zo bij aan de uitvoering van het Actieplan voor trekkende landvogels (AEMLAP). Een hoogtepunt in 2015 was het drukbezochte symposium in oktober in Spanje waar onderzoekers en beschermers samenkwamen. Omdat landvogels verspreid zijn over geheel West-Afrika – in tegenstelling tot watervogels die beter zijn te onderzoeken omdat ze samen zitten in wetlands of bij de kust –, is er nog veel te weinig bekend over de wintergebieden en de bedreigingen daar, terwijl allerlei kleine zangvogeltjes en soorten als de zomertortel, tapuit, zwarte roodstaart, hop, wielewaal en de koekoek keihard achteruit gaan. De studiegroep en het actieplan moeten dat veranderen.

5.4.6 Steltloperonderzoek

Sinds 2012 ondersteunen Vogelbescherming en het Wereld Natuur Fonds de leerstoel trekvoegecologie van Theunis Piersma. Het onderzoek van Piersma is van grote betekenis voor de bescherming van trekvogels. Het geeft inzicht in waar zich de belangrijkste problemen voor

trekvogels voordoen. Zeer verheugend was in 2014 de toekenning van de NWO-Spinozapremie aan Piersma, de hoogste onderscheiding in de Nederlandse wetenschap. Met het geld dat Piersma ontving voor de Spinozapremie vervolgde hij zijn onderzoek naar drie icoonsoorten in Nederland: de kanoet, lepelaar en grutto.

Piersma strijdt wereldwijd voor de bescherming van trekvogels. In 2015 brak hij daarvoor (opnieuw) een lans in China tijdens een staatsbezoek van de Nederlandse koning en koningin. De bedreigingen van trekvogels rondom de Chinese zee zijn legio. De koning sloot zich bij het pleidooi aan.

In 2015 organiseerden onderzoekers van de RUG opnieuw expedities naar Senegal en Guinee-Bissau. Het doel was zoveel mogelijk grutto's met kleurringen af te lezen. Daarmee krijgen de onderzoekers beter inzicht in het trekgedrag van grutto's tijdens hun verblijf in Afrika. De Groningse onderzoekers werden tijdens hun reis vergezeld door Afrikaanse grutto-onderzoekers en dragen zo actief bij aan de ontwikkeling van onderzoekscapaciteit in West-Afrika.

5.5 Ondersteuning BirdLife Partners ('Partner Support Programme')

5.5.1 NATURAMA

De BirdLife Partner in Burkina Faso, NATURAMA, draaide volop mee in de afronding van het Living on the Edge-project van Vogelbescherming en het vaststellen van best practices voor landschapsherstel, duurzame ontwikkeling en natuurbescherming. In 2015 hebben we samen gewerkt aan het invullen van een nieuw systeem voor organisatorische ontwikkeling van BirdLife: het zogenaamde Quality Assurance System – zie paragraaf 5.5.5. Daaruit volgen de zwakke en sterke kanten van NATURAMA en zijn de doelen voor organisatieontwikkeling scherper gesteld en kan geboekte vooruitgang beter in kaart worden gebracht. NATURAMA speelde een belangrijke rol in de regio als vertegenwoordiger van natuurbeschermers in Franstalig West-Afrika om internationale beleidsprocessen te beïnvloeden, zoals het Actieplan om Landvogels te beschermen.

5.5.2 Burung Indonesia

Met steun van Vogelbescherming zet Burung Indonesia zich in voor bosbescherming in de Wallacea-regio. Op het eiland Sangihe werken lokale beschermers aan het behoud van Rowley's monarch, een zeer ernstige bedreigde soort die met naar schatting minder dan 150 individuen alleen op dit eiland voorkomt. Verder wil Burung de illegale handel in (vooral) papegaaien tegengaan. Deze activiteiten zijn een onderdeel van het grotere bosbeschermingsprogramma van Burung.

Vogelbescherming steunt Burung ook bij het versterken van de eigen organisatie op het gebied van communicatie en fondswerving. Behalve Vogelbescherming, geven ook de RSPB (BirdLife in het Verenigd Koninkrijk) en NaBu (BirdLife in Duitsland) steun aan Burung. Vanwege de hoge aantallen soorten, waaronder veel soorten die alleen in Indonesië voorkomen, en de grote bedreiging van vogels en hun leefgebieden, kan Burung alle hulp goed gebruiken. De drie steungevende Partners en Burung werken nauw samen om ervoor te zorgen dat alle steun zo effectief mogelijk wordt ingezet. Eind 2015 zijn de prioriteiten voor de komende drie jaar in kaart gebracht tijdens een workshop op het eiland Flores.

5.5.3 DCNA

In 2015 kwam aansluiting van onze Caribische partner DCNA bij BirdLife International weer een stapje dichterbij. In overleg tussen DCNA, Vogelbescherming en het BirdLife-regiokantoor in Ecuador werd in 2015 een tweejarige samenwerkingsovereenkomst opgesteld die de partners naar verwachting in 2016 ondertekenen. Deze samenwerkingsovereenkomst vormt de opmaat naar een definitieve aansluiting van DCNA bij BirdLife. Als onderdeel van de deskundigheidsbevordering heeft najaar 2015 een driedaagse workshop data-analyse plaatsgevonden. Bij deze DCNA-workshop, gefinancierd door Vogelbescherming, waren

medewerkers van bijna alle eilandorganisaties aanwezig. Ook in 2015 werden door de natuurorganisaties op de eilanden tal van monitorings- en beschermingsactiviteiten uitgevoerd. Daarbij lag de prioriteit bij de zeevogelkolonies op de Bovenwindse Eilanden Saba en St. Eustatius en bij projecten voor sterns en zangvogels op de Benedenwindse Eilanden. Zo werd met steun van Vogelbescherming op Bonaire een meerjarig monitoringsprogramma opgezet voor de sternkolonies op recentelijk aangelegde broedeilanden in de zoutpannen van het eiland.

5.5.4 GREPOM

In 2015 ondersteunde Vogelbescherming de Marokkaanse vogelbeschermingsorganisatie GREPOM om volledig Partner van BirdLife te kunnen worden. GREPOM is pas in 2013 toegetreden tot BirdLife en moet zich nog verder ontwikkelen om aan de strenge criteria van Full Partner te voldoen. 2015 was een bewogen jaar voor de organisatie door het vertrek van de directeur. Desondanks heeft GREPOM een aantal belangrijke stappen gezet in haar verdere ontwikkeling. Zo heeft de ledenraad van GREPOM de revisie van de algemene procedures goedgekeurd en heeft het een nieuw bestuur gekozen. Daarin zijn nu ook vrouwen en jongeren goed vertegenwoordigd. Wel is er achterstand opgelopen bij het herstel van zoutpannen in Larache. Deze achterstand wordt nu ingelopen door samen te werken in het regionale zoutpanproject waarin ook de BirdLife Partners uit Spanje, Portugal en Tunesië meedraaien. In 2015 organiseerde BirdingBreaks in samenwerking met Vogelbescherming en GREPOM vogelreizen naar Marokko. Een deel van opbrengst komt ten goede aan de vogelbescherming in Marokko. Ook Natuurpunt, de Vlaamse BirdLife Partner, organiseerde een dergelijke reis. De Nederlandse reizen hebben bij elkaar zo'n 6.000 euro opgebracht.

5.5.5 Verbeteren van het Partner Support Programme van BirdLife

Vogelbescherming heeft in 2015 een belangrijke bijdrage geleverd aan de ontwikkeling en implementatie van het Quality Assurance System (QAS). Met dit systeem worden alle 120 BirdLife Partners tegen het licht gehouden. Dat draagt veel bij aan het zichtbaar maken van de kracht van ons wereldwijde netwerk. Zo kan eenduidig worden bepaald hoeveel bedreigde soorten en Belangrijke Vogelgebieden profiteren van de beschermingsacties. Ook brengt het QAS aan het licht op welke punten BirdLife als geheel en individuele Partners zich nog kunnen verbeteren. De transparantie die het systeem oplevert, draagt bij aan de bereidheid van donoren om het beschermingswerk van BirdLife te steunen. Voor Vogelbescherming zijn de resultaten van de QAS richtinggevend voor de steun die we geven in het Partner-to-Partner support programme.

5.6 Stadsvogels

Vogelbescherming werkt mee aan BIG UB – BirdLife International Group on Urban Birds. In 2015 publiceerde een internationaal collectief, waaronder Vogelbescherming, het artikel *Urban bird conservation: presenting stakeholder-specific, arguments for the development of bird-friendly cities*. Het artikel bepleit een integrale aanpak bij stadsontwikkeling, waarbij de verschillende partijen samenwerken aan multifunctioneel landgebruik. Het stuk geeft de onderbouwing van de sociale, economische én ecologische voordelen van deze werkwijze.

5.7 Bijdragen aan het bestuur van BirdLife

De directeur van Vogelbescherming, Fred Wouters, is lid van het wereldbestuur van BirdLife International. Daarnaast is hij lid van het bestuur van BirdLife Europe.

6 Vogels en mensen

Vogelbescherming wil zoveel mogelijk mensen bereiken via een breed palet aan middelen en grote groepen aanzetten om zich voor vogels, natuur en Vogelbescherming in te zetten. Daarbij richten we ons enerzijds op mensen (leden en niet-leden) in contact brengen met vogels en natuur en anderzijds op het bieden van concrete handelingsperspectieven om zich daarvoor in te zetten. Daarmee verbinden we mensen om samen kansen te creëren voor vogels en natuur.

6.1 Langetermijndoelen

- Verbreding van de basis van Vogelbescherming, vergroten van het aantal 'contactmomenten' met leden en potentiële leden.
- Groei van het aantal leden.
- Verhogen van de inkomsten.
- Breder inzet en groei van het aantal vrijwilligers.
- Een stabiel jeugdprogramma.
- Goed samenwerken met landelijke soortwerkgroepen en vogelwerkgroepen.

6.2 Speerpunten 2015

- **Activeren samenleving**
 - Mensen in contact brengen met vogels en natuur.
 - Handelingsperspectief vogels en natuur.
- **Relatieprogramma**
- **Fondswerving**
- **Eigen Media**
- **Pers en publiciteit**
- **Winkel**
- **Servicecentrum**

6.3 Activeren samenleving

6.3.1 Mensen in contact brengen met vogels en natuur

A. Vogelweek

De Nationale Vogelweek wordt georganiseerd om zoveel mogelijk mensen de Nederlandse natuur en de vogelrijkdom van ons land te laten ervaren. Tijdens de Nationale Vogelweek van 2015 konden mensen mee met bijna 270 excursies in heel Nederland. Meer dan 175 gepassioneerde excursieleiders gaven één of meerdere excursies voor rond de 4.000 deelnemers. Vooral excursies in de stad, naar bekende natuurgebieden en excursies voor beginnende vogelaars waren erg populair.

B. Excursies

Naast de Nationale Vogelweek, dat vooral fungeert als platform voor andere partijen om vogelexcursies aan te bieden, organiseert Vogelbescherming ook zelf gedurende het jaar zo'n 150 -200 vogelexcursies waaraan zo'n 10 - 15 deelnemers per keer meegaan. Onder leiding van gepassioneerde vrijwilligers gaan deze kleine groepjes veelal beginnende vogelliefhebbers het veld in. In 2015 werden door negen nieuwe excursieleiders extra excursies aan het assortiment toegevoegd en leken ze sneller dan ooit volgeboekt. Een plus is dat veel excursiedeelnemers na deelname (actie)lid van Vogelbescherming willen worden.

C. Beleef de Lente

Het negende seizoen van Beleef de Lente in 2015 werd zeer goed gewaardeerd door de kijkers met gemiddeld een 8,6. De website voor 'volwassenen' met de live webcams bij vogelnesten trok ruim 1,1 miljoen unieke bezoekers. Achter de schermen speelden zo'n 70 vrijwilligers een cruciale rol om dit online evenement mogelijk te maken.

De inkomsten uit advertenties op de site lagen hoger dan in 2014: 15.000 euro. Aan donaties voor verschillende projecten van de soortwerkgroepen werd zo'n 13.300 euro opgehaald, flink meer dan in 2014. Het bedrag aan verkopen via de webwinkel rechtstreeks gegenereerd via Beleef de Lente bedroeg 14.600 euro. Het aantal nieuwe e-mailadressen verkregen via Beleef de Lente (op te volgen met ledenwerfacties) was 5.354.

Voor de hoge beeldkwaliteit ontvingen we veel tevreden reacties van kijkers. De complexe techniek liet het minder vaak afweten dan in 2014. Hoewel we te kampen hadden met het frequent wegvallen van beeld, waren die storingen over het algemeen zeer snel (binnen een half uur) verholpen. Maandenlang 24 uur per dag beeld streamen vanaf een hele reeks plekken is een technisch hoogstandje.

Het aantal vogels dat voor de camera broedden was zeer hoog. Voor de soorten die het lieten afweten, hadden we back-up soorten, wat als positieve verrassing werd ervaren door veel kijkers.

Met Beleef de Lente 2015 zijn we veel in de publiciteit geweest. Naast de gebruikelijke aandacht in Vroege Vogels radio en Vroege Vogels tv (wekelijks) was er dit jaar ook aandacht voor Beleef de Lente in onder andere RTL Late Night, NOS Journaal om 20.00 uur, NOS radiojournaal en Koffietijd. De waarde van deze publiciteit is moeilijk in geld uit te drukken, maar zou omgerekend in advertentiewaarde enkele tonnen bedragen.

Nieuw afgelopen seizoen was dat meerdere beleef-de-lente nestkasten op het erf van de mediagenieker Peter Verschure in Dongen hingen. Het idee dat dit interessanter is voor de media is inderdaad bewaarheid geworden. Ook het geven van tips wat mensen zelf in hun tuin kunnen doen, via weblogs en de Tips van Peter filmpjes – die elk ruim 600 tot ruim 900 keer bekeken zijn – was redelijk succesvol. Dit gaan we in seizoen 2016 verder uitbouwen.

D. Jeugdprogramma

Het jeugdprogramma van Vogelbescherming richt zich vooral op kinderen in de basisschoolleeftijd.

Met educatieve projecten zoals Beleef de Lente Junior, Tuinvogeltelling voor Scholen en vogelvriendelijke schoolpleinen, maken we leerkrachten en leerlingen in het basisonderwijs enthousiast over vogels en natuur. Het bijbehorende en overvloedig aanwezige lesmateriaal is geschikt voor alle leeftijden en gratis te downloaden: van kleuters tot en met bovenbouw. Vlak voor de zomervakantie ontving iedere basisschool het educatieve programma van Vogelbescherming.

De website Beleef de Lente Junior wordt goed gebruikt: bijna 42.000 unieke bezoekers maakten gebruik van de site. De waardering voor het aanbod is onverminderd hoog: in 2015 scoorde Beleef de Lente Junior een 9,1. We zien de laatste twee seizoenen helaas een dalende trend in het aantal unieke bezoekers: in 2013 noteerden we ruim 56.000 en in 2014 48.000. In 2016 gaan we hierom site en aanbod vernieuwen en verbeteren.

Vogelbescherming organiseerde voor de derde maal een Tuinvogeltelling voor Scholen. Hieraan deden ruim 5.876 kinderen mee, verdeeld over 486 scholen.

Naast het schoolprogramma bedienen we 'individuele' kinderen via het Junior-lidmaatschap. Zij helpen mee aan het beschermen van vogels en krijgen 5x per jaar het magazine Vogels Junior. In 2015 daalde het aantal Junior-leden tot zo'n 1.800. In 2016 proberen we het tij te keren door te werven onder leden.

Op de website van Vogelbescherming maken individuele kinderen gretig gebruik van de kleurplaten en materiaal voor spreekbeurten.

6.3.2 Handelingsperspectief vogels en natuur

A. Nationale Tuinvogeltelling

In het weekend van 17 en 18 januari 2015 werden er 41.457 tuinvogeltellingen ingestuurd door 53.186 mensen tijdens de twaalfde editie van de Nationale Tuinvogeltelling. Er was voor de Tuinvogeltelling bijzonder veel media-aandacht van kranten, tijdschriften, radio- en televisieprogramma's. Vooral regionaal en lokaal geven media aandacht aan de telling, vaak ondersteund door lokale vrijwilligers van Vogelbescherming die de lokale resultaten toelichten. Vogelbescherming stimuleert binnen de Nationale Tuinvogeltelling het vogelvriendelijk inrichten van je tuin. De 24.109 mensen die zich vooraf aanmeldden voor deelname aan de Tuinvogeltelling kregen tweewekelijks een e-mailnieuwsbrief met onder andere informatie over het herkennen van vogels en het vogelvriendelijk maken van je omgeving. Ook het lokale werk van Vogelbescherming, met vrijwillige Tuinvogelconsulenten en lokale persvoorlichting door actieve leden van Vogelbescherming, stimuleert het vogelvriendelijk tuinieren.

B. Vrijwilligersbeleid

Vogelbescherming kan niet bestaan zonder het werk van vele vrijwilligers. Op diverse fronten ondersteunen zij het werk van de vereniging en geven zo een impuls aan het beschermen van vogels. De taken die vrijwilligers op zich nemen zijn divers: van Bestuur en Ledenraad tot promotionele activiteiten, deskundige verkoop in de winkel en het monitoren van wetlands om zo relevante ontwikkelingen en mogelijke bedreigingen te signaleren en waar mogelijk in te grijpen. Stadsvogeladviseurs en Tuinvogelconsulenten dragen bij aan een vogelvriendelijke leefomgeving. Elke vrijwilligersgroep heeft een eigen contactpersoon vanuit Vogelbescherming die zorgt voor de begeleiding. Sommige vrijwilligers hebben meerdere functies.

In december 2015 had Vogelbescherming 442 vrijwilligers die samen 514 functies hadden, ongeveer gelijk aan het jaar ervoor. Het promotieteam wordt vanaf 2015 op een andere manier aangestuurd en georganiseerd. Voorheen werd het promotieteam ingezet op grote evenementen zoals de 50PlusBeurs, grote tuinevenementen en -markten. In verband met de teruglopende effectiviteit hiervan is ervoor gekozen om de inzet van het promotieteam meer te richten op tuincentra. Promotievrijwilligers gaan hier (alleen of in tweetallen) naar toe en geven de bezoekers informatie over het voeren van vogels, het vogelvriendelijk inrichten van de tuin en het werk van Vogelbescherming. Zie ook paragraaf 8.3.2.

C. Vogelwerkgroepen

Vogelbescherming hecht aan een goede band met vogelwerkgroepen in Nederland. Zo'n 250 groepen krijgen maandelijks van Vogelbescherming per e-mail nieuws over Vogelbescherming en over vogels beschermen. Hier wordt door de vogelwerkgroepen positief op gereageerd en het is daarmee een belangrijk contactmoment met de vogelwerkgroepen.

Vogelbescherming biedt op allerlei vlakken (juridisch, financieel, ecologisch of in praktische zin) ondersteuning aan vogelwerkgroepen. In 2015 kwamen er bij benadering maandelijks zo'n dertig van dergelijke verzoeken binnen en is er aanvullend op het IJsvogelfonds voor bijna 8.000 euro bijgedragen aan projecten of activiteiten van twaalf vogelwerkgroepen. Het ging onder andere om het (mede) mogelijk maken van de jaarlijkse Overijsselse, Gelderse en Drentse Vogelaarsdagen. De Twentse Vogelwerkgroep kon met een bijdrage van Vogelbescherming haar vijftig jarig bestaan opluisteren met een sterk jubileumnummer van het tijdschrift Ficedula. Tientallen vogelwerkgroepen hebben meegedaan aan de Nationale Tuinvogeltelling in 2015 en is er plaatselijk/regionaal met succes aandacht voor gevraagd in de pers.

D. Euro Birdwatch

In 2015 vond weer een Euro Birdwatch plaats, feitelijk een megavogel(trek)telling; zoals gebruikelijk op de eerste zaterdag van oktober. Vogelbescherming coördineerde dit jaar naast de tellingen in Nederland ook de Europese activiteiten. Een recordaantal van 41 landen nam deel aan de telling. In ons land is in 2015 op meer dan 160 telposten geteld. De duizenden vogelaars die in Nederland meedoen aan deze telling, trekken al voor zonsopgang naar buiten, om zoveel mogelijk vogels te kunnen zien. Vergeleken met 2014 vielen de aantallen in Nederland deze keer wat tegen, want het was te mooi weer. Dat was geen straf voor de tellers, maar trekvogels vliegen dan veelal te hoog om opgemerkt te worden. In totaal werden in Nederland 316.383 vogels vastgesteld, verspreid over 190 soorten (ter vergelijking: in 2014 resp. 1.425.405 en 208 soorten). Bijzonder waren onder andere relatief grote aantallen toendrarietganzen, kneuen en sijzen. In heel Europa deden overigens 82.655 tellers mee, die gezamenlijk meer dan 1.300 activiteiten organiseerden waarbij 5.187.791 vogels werden geteld. Dat was de 3e beste Euro Birdwatch ooit. De grote aantallen doen het doorgaans goed bij de pers, dus ook in 2015 was er veel (vooral lokale/regionale) pers aandacht voor het evenement.

F. IJsvogelfonds

Ook in 2015 hadden vogelwerkgroepen en andere vrijwillige vogelbeschermers de mogelijkheid om hun projecten te verwezenlijken door middel van een bijdrage van het IJsvogelfonds. Het IJsvogelfonds is een speciaal initiatief van Vogelbescherming en de Nationale Postcode Loterij. Vogelwerkgroepen kunnen er twee keer per jaar (verspreid over twee inzendingstermijnen) projectvoorstellen indienen, ten aanzien van projecten waarvoor de benodigde financiële ruimte ontbreekt. Deze aanvragen worden vervolgens door een drietal medewerkers van Vogelbescherming beoordeeld. Op deze manier kunnen plaatselijke initiatieven om vogels te beschermen soms toch doorgaan. Hiervoor was ook in 2015 een bedrag van 20.000 euro beschikbaar. Afgelopen jaar kwamen bij het IJsvogelfonds maar liefst 29 projectvoorstellen binnen, waarvan er 17 zijn gehonoreerd.

6.4 Relatieprogramma

6.4.1 Nieuwe groepen betrekken

In 2015 hebben we de eerste opzet van een aantal relatieprogramma's uit 2014 voortgezet en uitgebouwd. Een van deze programma's is het werven van actieleiden. Zij gaan voor (meestal) zes maanden een lidmaatschap aan, dat vanzelf ophoudt. In 2015 hebben we 3.100 actieleiden kunnen inschrijven. Veel van deze actieleiden bleven 'hangen' bij Vogelbescherming als regulier lid. Via digitale nieuwsbrieven voor verschillende doelgroepen proberen we in contact te blijven met 'relaties'. We krijgen steeds meer inschrijvers voor deze nieuwsbrieven. De seizoensmail is gegroeid naar ruim 20.000 lezers, de Red de Rijke Weide-nieuwsbrief naar ruim 30.000 en Beleef de Lente-nieuwsbrief naar 13.500. Vogels Digitaal is inmiddels de grens van 140.000 lezers voorbij. 40.000 daarvan zijn lid, van de anderen weten we het niet. 65.000 mensen bestelden het gratis magazine Vogels Dichterbij. Dat tijdschrift biedt vele mogelijkheden zelf iets voor vogels te doen in de eigen tuin. Waar mogelijk stemt Vogelbescherming aanbiedingen en inhoud af op interesseprofielen van lezers, zodat we voor hen relevant blijven en we nieuwe groepen vasthouden. In vergelijking tot andere digitale nieuwsbrieven scoren die van Vogelbescherming bovengemiddeld goed. Ze worden twee tot acht maal zo vaak geopend als de benchmark.

6.4.2 Actiemails

In 2015 is een aantal grote e-mailingen verzonden in het kader van het relatieprogramma. Twee keer per jaar is een aanbod gedaan om actielid te worden, en twee keer per jaar is een aanbod gedaan om het gratis magazine Vogels Dichterbij te bestellen. Dit leidde tot nieuwe kansen in de ledenwerving. Bovendien is de achterban zo geattendeerd op de Kijkermaand met veel

optiekvoordeel, op de nieuwe kalender en agenda van Vogelbescherming en op deelname aan de Nationale Tuinvogeltelling. In dit programma nemen we ook ex-leden mee, met als doel deze groep mogelijk opnieuw te interesseren voor een lidmaatschap van Vogelbescherming.

6.4.3 Ledenwerving

	Nieuw in 2015	Stand 1-1-2015	Stand 31-12-2015
Jeugdleden	-193	2.006	1.813
Vaste donateurs	-242	2.957	2.715
Volwassenen:			
· 65+	-5.979	20.937	14.958
· Lid voor het Leven	-34	1.138	1.104
· Gewoon lid	3.758	113.236	116.994
· Actieleden	118	1.822	1.940
· Notariële akte	89	538	627
Totaal Volwassenen	-2.048	137.671	135.623
Eindtotaal	-2.483	142.634	140.151

Het aantal leden daalde in 2015 licht ten opzichte van het vorige jaar. De werving verliep in 2015 beter dan het jaar ervoor, toen de daling zich inzette. We wisten meer adressen en gegevens te verkrijgen van mensen die mogelijk in Vogelbescherming zijn geïnteresseerd. In 2016 blijft ledenwerving een heel hoge prioriteit hebben.

6.4.4 Ledenbehoud

Ook al zijn er vele manieren om je aan Vogelbescherming te binden, voor de vereniging zijn leden nog steeds erg belangrijk. Zij bieden met hun financiële steun continuïteit en zorgen ervoor dat Vogelbescherming met gezag kan opereren. De beste manier om leden te behouden is om resultaten te boeken. En dat doet Vogelbescherming zoals in dit jaarverslag is te lezen. Belangrijk is ook om de leden ook te laten weten. Daarvoor is het magazine Vogels een door hen gewaardeerd middel – zie paragraaf 6.6.1.

Het afgelopen jaar hebben we voor de leden een folder ontwikkeld met meer gepersonaliseerde informatie, gebaseerd op een basaal interesseprofiel dat we van ze hebben en hun woonplek. De komende jaren gaan we steeds vaker dergelijke informatie op maat aanbieden, dus ook op papier. Op die manier kunnen we extra service bieden en relevant blijven voor bestaande leden. In 2016 wordt na 7 jaar de contributie verhoogd van een minimumcontributie van 24,50 euro per jaar naar 27 euro per jaar. In 2015 zijn de voorbereidingen getroffen om deze verhoging administratief zo soepel mogelijk te laten verlopen.

6.5 Fondswerving

6.5.1. Extra bijdragen leden – niet-leden

Vogelbescherming mag zich verheugen in een zeer trouwe achterban. Bovendien is meer dan de helft bereid om op vrijwillige basis meer contributie te betalen dan de minimaal gevraagde 24,50 euro. Dat geeft de vereniging een bijzonder stevige basis voor haar werk. Daarnaast doen leden extra giften voor specifieke projecten. Die extra giften zetten we steeds meer in als cofinanciering bij (internationale) fondsaanvragen voor belangrijke grote projecten. Die stellen dat als voorwaarde voor toekenning. Zo kan het ledengeld dus binnen zo'n project verdubbeld en soms zelfs vertienvoudigd worden.

Verder gebruiken leden en niet-leden allerlei gelegenheden zoals verjaardag, jubileum of afscheid, om een eigen inzamelingsactie voor Vogelbescherming op poten te zetten. Bij wijze van illustratie enkele voorbeelden die in 2015 in magazine VOGELS stonden:

- Kinderen van basisschool De Gazelle in Arnhem verkochten vogelvoer. De helft van de opbrengst was voor een vogelvriendelijk schoolplein bestemd, de andere helft – 480 euro – schonken ze aan Vogelbescherming.
- De heer Vink hield veel van vogels. Bij zijn uitvaart wilde hij geen bloemen maar een bijdrage aan Vogelbescherming. Via de uitvaartverzorger ontvingen wij 256 euro.
- Op het gezamenlijke verjaardagsfeest van de heer en mevrouw Van Baalen ontvingen zij van hun gasten 410 euro voor de bescherming van de grutto.

6.5.2 Grote giften

Speciaal voor grote gevers heeft Vogelbescherming Nederland in 2015 een adviseur benoemd. Zij is de verbindende schakel tussen gever en Vogelbescherming en zoekt een bestemming die past bij de wensen van de gever en informeert hem of haar over de voortgang van het gekozen project. Op die manier kan de gever nauw betrokken blijven bij het wel en wee van het werk en is de impact van de gift duidelijk.

In 2015 ontving Vogelbescherming weer diverse grote giften. Sommige donaties werden gedaan vanuit een familiefonds of -stichting, andere op persoonlijke titel. Zo kon Vogelbescherming onder meer een fors aantal zonnepompen (à 2.500,- euro) schenken om het boerenland goed nat te houden voor de weidevogels. Ook ontvingen wij een gift van 30.000 euro voor een groot weidevogelproject in de Haanmeer (Friesland). Goed nieuws ook voor de tapuit: met een gift van 11.300 euro gaan we in 2016 de nesten beschermen in het Aekingerzand, een van de laatste tapuitenbolwerken in Nederland. Nestbescherming is nodig tot de broedgebieden over een paar jaar weer op orde zijn. Voor de zoutpannen in het Marokkaanse Larache, een belangrijke pleisterplaats voor onze trekvogels, ontvingen wij een gift van 20.000 euro. Met dit bedrag kan onze plaatselijke BirdLife Partner de zoutpannen duurzaam toegankelijk houden voor de vogels. Wie een grote gift overweegt, kan via http://www.vogelbescherming.nl/help_mee/gift meer informatie vinden.

6.5.3 Fondswerving onder leden

In 2015 vroegen we onze leden en donateurs een aantal keer om een extra bijdrage. Niet alle leden kregen een verzoek, dat verschilde per keer, wat deels ook de verschillende opbrengsten verklaart. De aangeschreven leden gaven gul.

1. Herstel en behoud van leefgebied voor de tapuit.

Opbrengst: ca. 102.000 euro

2. Ondersteuning lokale gierzwaluwbescherming in vier stedelijke gebieden. (Wervingsverzoeken ook alleen in die steden.)

Opbrengst: ca. 17.000 euro

3. Werken aan gezond riet voor moerasvogels als roerdomp. Drie gebieden: Groote Wielen en Wieden/Weerribben.

Opbrengst: ca. 83.000 euro

4. Behoud en herstel van zoutpannen in vier landen: Marokko, Tunesië, Portugal en Spanje.

Opbrengst: ca. 131.000 euro

5. Beheer en uitbreiding van akkervogelgebied op Schouwen-Duiveland.

Opbrengst: ca. 127.000 euro

6.5.4 Nalatenschappen

In 2015 was het aantal nalatenschappen waarin Vogelbescherming erfgenaam of legataris was 43. Dat is een lichte terugval ten opzichte van het 10-jarig gemiddelde van 47 erfenissen per jaar. De financiële opbrengst van de nalatenschappen bedroeg 1.086.174 euro, ruim 300 duizend euro minder dan begroot.

In 2015 zijn meer dan 1.700 trouwe leden gebeld waarbij onder meer is gesproken over de mogelijkheid om Vogelbescherming te benoemen in het testament. Verder is er regelmatig aandacht in het blad Vogels voor het steunen van Vogelbescherming via een nalatenschap. Dat heeft onder andere geleid tot 341 aanvragen van de informatiebrochure over nalaten aan Vogelbescherming. Daarnaast zijn bijna 43 persoonlijke gesprekken gevoerd met verschillende leden die serieus overwegen om ons te benoemen in hun testament. Ook heeft Vogelbescherming van 59 mensen te horen gekregen dat wij als erfgenaam of met een legaat in hun testament zijn vernoemd.

De mogelijkheid om Vogelbescherming als executeur in een testament te benoemen voldoet in de behoefte van een aantal leden. Inmiddels is Vogelbescherming in 16 testamenten aangewezen als executeur, waarvan 10 testamenten gepasseerd zijn in 2015. Om te laten zien wat Vogelbescherming doet, is ook in 2015 weer een aantal speciale excursies georganiseerd voor leden die notarieel schenken of ons in hun testament (willen) benoemen of dat al hebben gedaan.

6.5.5 Notariële schenkingen

Door lidmaatschap en extra donaties aan Vogelbescherming te regelen via een periodieke schenking voor vijf jaar of langer, kunnen leden een maximaal fiscaal voordeel halen op de giften. Doordat de belasting 'meebetaalt', kunnen gevers bruto meer geven, terwijl het netto (na fiscale aftrek) niet meer kost. Begin 2015 was het aantal schenkingen 531. Aan het einde van 2015 hadden 671 leden een schenking afgesloten, een groei van 26 procent. De jaarlijkse toezegging bedroeg aan het einde van het jaar 149.873 euro (gemiddeld 223 euro per schenking).

Het aantal nieuwe schenkingen in het verslagjaar bedroeg 140, met een gemiddeld bedrag van 181 euro. De verlaging van het gemiddelde bedrag van nieuwe schenkingen komt doordat het vanaf 2014 mogelijk is een schenking onderhands te regelen zonder tussenkomst van een notaris. Het drempelbedrag voor een schenking (vroeger 100 euro) is hierdoor feitelijk weggevallen. Bij de werving van schenkingen hanteren wij in principe een minimum van 50 euro per jaar. Op www.vogelbescherming.nl/schenken zijn alle mogelijkheden van een schenking eenvoudig te vinden.

6.5.6 Samenwerking met bedrijven

De Friesland Zorgverzekeraar

Vogelbescherming heeft zich in 2014 aangesloten bij het Groen & Fit Collectief dat De Friesland Zorgverzekeraar aanbiedt samen met een aantal provinciale landschappen en de Waddenvereniging.

Het collectief inspireert het buiten actief bezig zijn en zo te werken aan de eigen vitaliteit en aan een vitale samenleving. Via het Groen & Fit Collectief ontvangen wij 15 euro per deelnemer voor het project Rust voor vogels en ruimte voor mensen. Leden ontvangen 8 procent korting op hun premie en nog veel meer voordelen.

Vogel- en natuurreizen

Vogelbescherming werkt samen met een aantal reisorganisaties. Inezia Tours, Birding Breaks, Stichting Vogelreizen, Blue Elephant en SNP zijn 'reispartner' van Vogelbescherming.

Voor de samenwerking en de vermelding van hun reizen op de site van Vogelbescherming doneren zij een jaarlijks bedrag. Ook met Delta Safari en Fogol is een partnerschap aangegaan. De reisorganisaties bieden gespecialiseerde vogelreizen aan die Vogelbescherming graag bij leden onder de aandacht brengt.

Door BirdingBreaks is ook in 2015 een aantal 'beschermingsreizen' naar Marokko georganiseerd.

Bij die reizen krijgt Vogelbescherming per deelnemer een afdracht die ten goede komt aan het werk van onze Marokkaanse BirdLife partner GREPOM. In 2015 leverde die samenwerking circa 6.000 euro op. Eind mei 2015 is de eerste ledenreis naar Spitsbergen vertrokken met 110 deelnemers die bijna allemaal lid zijn van Vogelbescherming. Hoewel het weer tegen zat hebben de deelnemers toch een indrukwekkende reis gehad en heeft Vogelbescherming mee kunnen delen in de opbrengst van deze reis. Dit leverde een bedrag van ruim 17.000 euro op. Gedurende 2015 is met Inezia een tweetal ledenreizen naar Spitsbergen en met BirdingBreaks een aantal beschermingsreizen naar Marokko voor 2016 voorbereid. Kijk voor meer informatie op www.vogelbescherming.nl/ledenreizen.

Sungevity

Vogelbescherming heeft duurzaamheid hoog in het vaandel staan, net als veel van onze leden. Sinds 2013 werkt Vogelbescherming met 32 zonnepanelen de eigen zonnestroom op. Daarvoor werkt de vereniging samen met Sungevity. Het systeem is tegen kostprijs geplaatst door het toenmalige Zonline (nu Sungevity). In 2015 is met dit systeem 6.200 kWh opgewekt, een besparing van ca. 1.300 euro op onze energierekening en circa 2,4 ton uitstoot van kooldioxide. Als leden van Vogelbescherming hun zonnepanelen aanschaffen via dit bedrijf, dan steunen zij daarmee de vogelbescherming. Ondanks de geringe aandacht hebben vier leden een systeem aangeschaft en daarvoor doneerde Sungevity 500 euro aan Vogelbescherming voor het klimaat- en vogelbeschermingsproject in Gorontalo, Indonesië.

Stern Groep

Vogelbescherming heeft een contract met Stern Groep met een looptijd van drie jaar. De bijdrage van Stern Groep (een bedrijf in automobiliteit) komt ten goede aan het nieuw aan te leggen broedeiland Vogelsand, onderdeel van het project 'Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen'. Daarnaast is met Stern de samenwerking verbreed en hebben we gezamenlijk een excursie gedaan tijdens de Nationale Vogelweek vanaf het Sternbedrijf in Baarn: veertig relaties van Stern gingen mee op vogelexcursie. In 2016 willen we het aantal excursies uitbreiden. Eind 2015 is het sponsorcontract tussen Stern Groep en Vogelbescherming voor drie jaar verlengd. Jaarlijks draagt het bedrijf 40.000 euro bij aan de bescherming van sterns.

LUSH

Het bedrijf LUSH steunde de eerste stappen van het vervolg van het Living on the Edge-project (zie paragraaf 5.4.4) met een bedrag van 60.000 euro. Het gaat om een verkenning over hoe de verkoop van sheaboter kan bijdragen aan vogels en natuur.

Monier

Monier is de producent van de Vogelvide, de beste oplossing voor meer nestgelegenheid voor huismussen in hellende daken van huizen. In 2015 is de aanzet gegeven voor een nieuwe, efficiëntere productiemethode, die daardoor ook voor Vogelbescherming een extra bijdrage per strekkende meter oplevert.

CJ Wildbird Foods (Vivara)

Vogelbescherming en CJ Wildbird Foods werken al vele jaren als partners samen om Nederland vogelvriendelijker te maken. De vele Vivara-producten, voorzien van het logo van Vogelbescherming, brengen bij duizenden mensen vogelplezier en zorgen bovendien voor een grotere zichtbaarheid van de vereniging. Met ieder verkocht Vivara-artikel steunt de klant het werk van Vogelbescherming. CJ Wildbird Foods ontwikkelt bovendien de Vogelbescherming-merkartikelen, zoals nestkasten, vogelvoer en voedersilo's. Naast een financiële bijdrage profiteert Vogelbescherming ook van marketing- en communicatiemogelijkheden van CJ Wildbird Foods.

Kite Optics

De succesvolle Zwaluw- en Arend-verrekijkers en de Havik 82ED-telescoop van Vogelbescherming worden door Kite Optics uit Brugge geïmporteerd en geleverd. Elke verkochte kijker brengt een extra bedrag in het laatje voor Vogelbescherming. In 2015 introduceerden we de nieuwe modellen Valk HD- en Buizerd-verrekijkers, waardoor de algehele lijn verrekijkers compleet is. Daarnaast brachten we in 2015 de Havik 82-telescoop op de markt, een prijsvriendelijke broer van de Havik 82 ED.

Technolyt

De Stern- en IJsvogel-verrekijkers van Vogelbescherming worden door Technolyt bv geïmporteerd en geleverd. Deze series spreken vooral mensen aan die voor het eerst vogels willen herkennen en een goede verrekijker zoeken die gunstig is geprijsd. Elke verkochte kijker genereert een extra financiële bijdrage aan Vogelbescherming. Bovendien heeft Technolyt enkele nieuwe accessoires voor Vogelbescherming ontwikkeld.

Kosmos Uitgevers

Kosmos Uitgevers (voorheen Tirion Natuur), het boekenfonds van VBK Media, is al jarenlang vaste boekenpartner van Vogelbescherming. Vogelboeken van hoge kwaliteit dragen ons verenigingslogo en iedereen die zo'n boek aanschaft, steunt zo het werk van Vogelbescherming. Kosmos en Vogelbescherming ontwikkelen ook samen vogelboeken.

Bever

Behalve in onze eigen winkel en in de webwinkel van Vogelbescherming zijn de verrekijkers van ons eigen merk in alle winkels van Bever te koop. De samenwerking is al actief sinds 2007. Zo kunnen onze leden ook dichterbij huis een kwaliteitskijker van Vogelbescherming aanschaffen.

6.5.7 Nationale Postcode Loterij en institutionele fondsen

A. Nationale Postcode Loterij

Bijna honderd goede doelen ontvangen een schenking van de Nationale Postcode Loterij. Tijdens het Goed Geld Gala op 26 januari 2016 in Amsterdam, maakte de loterij bekend dat zij in 2016 een recordbedrag van 328 miljoen euro doneert aan alle goede doelen die werkzaam zijn op het gebied van mens en natuur in binnen- en buitenland².

Eerder in 2015 werd bekend dat het project rondom natuurherstel in het Haringvliet waarin Vogelbescherming participeert 13,5 miljoen euro mocht ontvangen uit het Droomfonds van de Nationale Postcode Loterij.

De Nationale Postcode Loterij verlengt per 1 januari 2016 de samenwerking met Vogelbescherming voor vijf jaar. Sinds 1996 ontvangt Vogelbescherming Nederland jaarlijks 1,8 miljoen euro van de Nationale Postcode Loterij. In oktober 2015 is de samenwerking uitgebreid geëvalueerd. De Raad van Commissarissen van de Nationale Postcode Loterij heeft besloten de samenwerking voort te zetten. Ook in de periode 2016 tot en met 2020 ontvangt Vogelbescherming steun voor haar werkzaamheden.

Margriet Schreuders, Hoofd Goede Doelen, Nationale Postcode Loterij: "Vogelbescherming zet zich in voor de bescherming van vogels en natuur, van onze achtertuin tot in Afrika. Zo zorgt Vogelbescherming op Terschelling met onze bijdrage voor duurzame bescherming van vogelgebieden, samen met lokale boeren. Wij kijken uit naar de voortzetting van onze samenwerking, die mogelijk wordt gemaakt dankzij onze 2,5 miljoen deelnemers."

²Voor het totaal geschonken bedrag in 2015: zie Jaarverslag 2014, p.35.

B. Institutionele fondsen

We Bird

In oktober 2015 diende Vogelbescherming voor de tweede keer samen met Staatsbosbeheer, Landschap Noord-Holland, de NaBu (BirdLife Partner uit Duitsland) en de Waddenvereniging een LIFE-aanvraag in bij de EU: We Bird, met een begroting van 8,1 miljoen euro. Op basis van het afgewezen voorstel van 2014 is samengewerkt aan de verbeterpunten en is het verbeterde project opnieuw ingediend, een niet ongebruikelijke gang van zaken. Voor de cofinanciering van We Bird werden in 2015 twee aanvragen bij het Waddenfonds ingediend. Het eerste onderdeel werd in goedgekeurd met een bedrag van 565.000 euro, later volgde een aanvraag ten behoeve van educatie en daarvoor werd een bedrag toegekend van 300.000 euro.

Wadvogels van Allure

Bij het Waddenfonds werd in februari opnieuw het project Wadvogels van Allure ingediend, gezamenlijk met de Werkgroep Grauwe Kiekendief. Het project met een totaalbegroting van 1,2 miljoen euro kreeg financiële steun van het fonds: 770.000 euro. Het resterende bedrag wordt gedekt uit de financiële bijdragen van het Bettie Wiegmanfonds (7.500 euro) en het Prins Bernhard Cultuur Fonds (40.000 euro). In 2016 wordt ook steun gevraagd bij de drie noordelijke provincies.

Losse projecten

Afronding van het project Patrijs weer boven het maaiveld uit, ondersteund met 40.000 euro door het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Het project Gezond riet voor moerasvogels, de grote karekiet wordt de komende jaren financieel gesteund door het Prins Bernhard Cultuurfonds met 38.000 euro.

Het Jaap van Duijn Vogelfonds steunt de ringanalyse van het spreeuwenonderzoek met 2.000 euro.

'Consuming for Nature' met een begroting van 480.000 euro is in 2014 ingediend bij de EU. In mei 2015 werd het project goedgekeurd voor het volledige bedrag. Het project stimuleert het contact tussen boeren en consumenten voor natuurvriendelijke producten. Zie ook paragraaf 2.4.1.

In aanvraag

Op 30 november 2015 is een nieuwe CAP-aanvraag *Farming for Nature - Making it work and making it pay* bij de EU ingediend. De aanvraag bedraagt zo'n 144.000 euro op een totaal budget van 254.000 euro. Zie ook paragraaf 2.4.1.

Met een consortium van verschillende organisaties is een aanvraag ingediend om een nieuw concept voor natuureducatie in het Waddengebied op te zetten. Vogelbescherming heeft hierin het deelproject *Motion Ride* ingediend. Het Waddenfonds heeft in december een bijdrage toegekend van 400.000 euro aan het project. In 2016 zullen nog meer aanvragen worden gedaan, onder andere bij het Prins Bernhard Cultuurfonds.

Vogelbescherming werkt mee aan twee EU Interreg-aanvragen. Beide aanvragen zijn door de eerste selectieronde heen. Win Win wetlands richt zich op het klimaatbestendig maken en beheren van wetlands. PARTRIDGE richt zich op beschermen van patrijzen in grote leefgebieden. Beide worden in 2016 definitief ingediend. Binnen deze aanvragen werkt Vogelbescherming samen met nationale en internationale partners.

6.6 Eigen Media

6.6.1 Tijdschriften

Het blad VOGELS biedt een vaste en waardevolle band met de leden van Vogelbescherming. Vijf maal per jaar delen we passie voor vogels én de resultaten van ons beschermingswerk, volgens een vaste redactionele formule met daarin aandacht voor de prioriteiten van Vogelbescherming en handelingsperspectieven om meer te doen. De oplage van het magazine is ongeveer 145.000 exemplaren.

Dat het blad wordt gewaardeerd blijkt keer op keer uit de respons op acties, prijsvragen, 'pieken' in de webshopverkoop na verschijning, het vaak razendsnel vollopen van aangekondigde excursies, reizen en evenementen. In 2015 startte een nieuw columnistenduo – Jean-Pierre Geelen en Saskia van Loenen – en kreeg de cover van nummer 5 de meeste stemmen in een coververkiezing van fotobureau Buiten-Beeld. De special over de Wadden werd extra verspreid in het Waddengebied met 10.000 exemplaren.

Daarnaast speelt het magazine een grote – maar moeilijke te kwantificeren – rol in de extra verzoeken tot donaties en bij het ledenbehoud.

In 2015 gaf Vogelbescherming ook het magazine Vogels+ uit, speciaal voor vogelaars en iedereen die graag diepgaander op de hoogte gehouden wil worden. In 2015 bleek dat het niet lukte ondanks verschillende acties om het betaalde bereik van het blad te vergroten, het bleef bij zo'n 2000 papieren abonnementen. Ondanks de stijging van het aantal downloads van de gratis app-versie, werd besloten om Vogels+ na 2015 niet meer uit te geven. Het blad werd weliswaar ook zeer kostenefficiënt gemaakt, maar het papieren bereik bleef achter bij de verwachtingen, te meer omdat deze doelgroep van 'extra geïnteresseerden' ook via de website van Vogelbescherming kan worden bereikt. De doelstellingen van Vogels+ (inspireren tot beschermingsinitiatieven, het delen van goede voorbeelden) blijven recht overeind staan: we gaan er online mee verder.

6.6.2 Oplevering en inrichting dashboard

Om goed en snel in te kunnen inspelen op de effecten van onze online communicatie is het nodig om concrete en meetbare doelen te stellen. Dit doen we via een aantal indicatoren, de zogenaamde *key performance indicators* (KPI's). Wij meten de effecten aan de hand van de volgende KPI's: (actie) lid worden, inkomsten webshop, aanvraag gratis magazine Vogels Dichterbij en Vogels digitaal. Om het continue monitoren van deze KPI's makkelijker te maken is een *realtime dashboard* ontwikkeld. Via het dashboard worden ook web- en social mediastatistieken en de downloads van tuinvogel- en waddenapp gemeten. Dit overzicht stelt ons in staat om snel in te spelen op positieve en negatieve trends, waardoor we meer rendement uit de site kunnen halen.

6.6.3 Start ontwikkeling nieuwe website

In 2015 zijn we gestart met de ontwikkeling van de nieuwe website. In 2015 is daarvoor – voor het eerst – een uitgebreide contentstrategie vastgesteld, waarmee we niet alleen bepalen met wat voor soort content we onze doelen kunnen bereiken, maar ook hoe we content aanbieden, via bijvoorbeeld tekst, foto, video of infographic. De behoefte van de bezoeker staat hierbij centraal. De implementatie van de contentstrategie en de bouw van de nieuwe website bieden een mooie kans om alle huidige content grondig te actualiseren en te vernieuwen. In het najaar zijn we begonnen met het maken van een eerste ontwerp voor de nieuwe website. De navigatie is in deze fase getest onder lezers van de digitale nieuwsbrief. De ontwerpfase is aan het eind van het jaar zo goed als afgerond.

6.6.4 Prestaties en mijlpalen huidige website

Het aantal unieke bezoekers is in 2015 gestegen naar 1.362.645. Een stijging van 7 procent ten opzichte van 2014. Een groot deel van deze stijging is te verklaren door het verkeer dat via online

advertenties voor het succesvolle gratis te bestellen magazine Vogels Dichterbij is gegenereerd. Vogelbescherming heeft als goed doel een Google Grant Pro-account gekregen, waardoor we per maand 40.000 dollar aan zogeheten ad words kunnen besteden – die zoekresultaten die bovenaan staan. Hierdoor krijgen we kosteloos meer bezoek. Onze subsite www.vogelkijkhutten.nl is in februari door mede-eigenaar waarneming.nl vernieuwd en responsive gemaakt (ook geschikt voor mobiele apparaten). Om te voldoen aan de privacyregels is dit jaar ook onze cookietool vernieuwd.

Website	Gebruikers in 2015
vogelbescherming.nl	1.362.645
beleefdelente.nl	1.216.311
tuinvogeltelling.nl	190.488
redderijkeweide.nl	30.618
vogelweek.nl	28.639

6.6.5 Sociale media

Via sociale media leggen we contact met mensen die in vogels, vogels beschermen of Vogelbescherming zijn geïnteresseerd, leden en niet-leden, 'lichtgroen' of totaal ingevoerd. Platforms en accounts hebben hun eigen karakter.

We gebruiken de corporate Facebook-pagina en Pinterest om mensen op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met vogels en Vogelbescherming. Beleving staat daarbij voorop, bijvoorbeeld met het plaatsen van mooie of bijzondere foto's en filmpjes. 'Likers' kunnen ook zelf foto's op ons Facebook-prikbord plaatsen en vragen stellen aan Vogelbescherming. Een en ander bevalt goed bij de 'vrienden'. Had Vogelbescherming eind 2013 zo'n 27.300 'likers', eind 2014 was dit aantal explosief gegroeid tot 50.000 en eind 2015 zijn er al 72.000. Omdat mensen de berichten ook 'delen' is het uiteindelijke bereik een veelvoud van dit aantal. Topper in 2015 was het Valentijnsfilmpje van twee kroelende kerkuilen. Uiteindelijk hebben maar liefst 794.880 mensen dit gezien.

Vogelbescherming zet Twitter in voor het verspreiden van nieuwsfeiten, persberichten (journalisten gebruiken het medium veel) en weetjes: we zorgen zo voor binding met onze online achterban en het activeren van die achterban, bijvoorbeeld door een oproep om een petitie te ondertekenen. Natuurlijk worden er ook vragen van volgers beantwoord en gaan we in op reacties.

Nadat twee jaar achtereen een verdubbeling te zien was van het Twitter-account @vogelnieuws vakt de groei op dit platform wat af bij gelijkblijvende inspanningen om het aantal volgers te vergroten. In 2014 steeg het aantal volgers van 9800 naar 14.000. Eind 2015 waren er ruim 18.000. Eenzelfde ontwikkeling laat het account @beleefdelente zien. Dat ging van 7.400 volgers via 8.200 volgers naar zo'n 9.500.

Zowel Twitter als Facebook worden ook ingezet om campagnes en acties te ondersteunen. In 2015 waren dat onder meer de Nationale Tuinvogeltelling, Beleef de Lente en Red de Rijke Weide.

Het in 2014 nieuwe Facebook-account voor 'meer gevorderde' vogelaars, gekoppeld aan het magazine Vogels+ steeg van een kleine 900 'likers' eind 2014 naar 2.600 eind 2015. Dit account blijft in de lucht, ook al verdwijnt het blad.

6.6.6 Advertenties

Sinds halverwege 2014 heeft Vogelbescherming haar advertentieverkoop uitbesteed. Passende advertenties worden geplaatst in het magazine Vogels, op de website van Beleef de Lente en in enkele nieuwsbrieven. Netto leverde dat zo'n 658.000 euro op ten behoeve van de vereniging.

6.6.7 Huisstijl

In 2015 kwam een nieuwe huisstijl voor Vogelbescherming gereed, waar eerder al in 2014 het logo van de vereniging werd opgefrist en aangepast aan het veranderde logo van BirdLife. De nieuwe huisstijl wordt zoveel mogelijk stapsgewijs ingevoerd: oude voorraden worden eerst opgemaakt.

6.7 Pers en publiciteit

6.7.1 Woordvoering

In 2015 stond Vogelbescherming, zoals elk jaar, weer vaak de pers te woord. Er kwamen vooral veel vragen over ganzen, weidevogels, de invloed van het weer op vogels (zachte winter, vroeg voorjaar en hete zomer), vliegveld Lelystad, vogels voeren, tuinieren en meer incidenteel naar aanleiding van publicaties op www.natuurbericht.nl.

6.7.2 Persberichten

Vogelbescherming heeft veel belang bij 'vrije publiciteit'. Daarmee kan Vogelbescherming bereikte resultaten laten zien, de druk op beslissers opvoeren, kennis overdragen over vogels en hun leefgebied en mede daardoor ook draagvlak voor vogels en vogelbescherming creëren.

In 2015 kwam Vogelbescherming ook weer veelvuldig in het nieuws, zowel in kranten en tijdschriften, als op radio en televisie en via websites. Vogelbescherming verstuurde het afgelopen jaar in totaal 58 persberichten. Beleef de Lente kreeg net als elk jaar veel aandacht, onder andere wekelijks in VARA's Vroege Vogels op radio en tv en op de landelijke televisie bij onder andere Koffietijd en Omroep Max.

De Nationale Tuinvogeltelling haalde meer pers dan de afgelopen jaren, waaronder het NOS Journaal om 20.00 uur, het Jeugdjournaal en alle landelijke kranten. Ook was er aandacht voor de Nationale Vogelweek, Euro Birdwatch en Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen. Een belangrijk onderwerp dit jaar was de campagne Red de Rijke Weide. Er was persaandacht voor het aanbieden van de 100.000 handtekeningen aan staatssecretaris Dijksema en er was regelmatig nieuws rondom de grutto. In samenwerking met VARA's Vroege Vogels maakte Vogelbescherming een documentaire over de trek van de grutto. Deze werd in februari op tv uitgezonden.

In 2015 ging veel aandacht uit naar de zogenaamde Fitness Check van de EU. We voerden samen met andere natuurorganisaties binnen en buiten Nederland campagne tegen het mogelijk versoberen van de EU-natuurregels. Het kreeg vooral bij de aftrap veel persaandacht.

Controversiëler waren we in het nieuws over ganzen, vooral de rechtszaken in Overijssel leverde veel aandacht op. Vogelbescherming droeg verder wekelijks bij aan Natuurbericht.nl; berichten die vaak goed worden opgepikt door de landelijke en regionale pers. Twee daarvan staan in de top 10 van meest gelezen berichten. Het ging om 'start Beleef de Lente' en 'roze spreeuwen in Nederland'.

6.7.3 Verkiezing Nationale Vogel

Bijzonder veel aandacht in de media genereerde de verkiezing van de Nationale Vogel. We ondersteunden hierin VARA's Vroege Vogels. Bijzonder verheugd waren we dat de grutto werd gekozen door het publiek met 41.669 stemmen. Daarmee konden we de achteruitgang van de weidevogels extra op de kaart zetten. Quotes als 'je laat een Nationale Vogel toch niet uitsterven' waren veelvuldig in kranten en op sociale media als Twitter en Facebook te lezen. Mede dankzij deze media-aandacht kwamen de grutto en de weidevogels in het algemeen weer scherper in het vizier, van zowel publiek als politiek.

Naar aanleiding van de verkiezing van de grutto tot Nationale Vogel gaat Vogelbescherming op 19 en 20 maart 2016, daags voor de lente, een speciaal weekend organiseren rond het moment dat de meeste grutto's terugkomen vanaf hun overwinteringsplek in Afrika en Zuid-Europa.

6.7.4 Nieuwssites en blogs

Vogelbescherming heeft zich in 2015 succesvol gericht op de zichtbaarheid op een veelheid aan nieuwssites en blogs. Daarbij schrijven we zelf voor doelgroep gerichte sites, zoals wekelijks een stukje voor natuurbericht.nl, op sites over tuinen, opiniestukken in online edities van kranten en over weidevogels op milkstory.nl. Steeds succesvoller zijn we in het bereiken van de gespecialiseerde nieuwssites. Meerdere malen werden berichten ook opgenomen door NU.nl en de NOS nieuwssite, de twee belangrijkste online nieuwssites.

6.7.5 Uitdragen positionering

Organisaties met een helder profiel en een duidelijke positionering zijn over het algemeen succesvoller dan organisaties die dat missen. Vogelbescherming heeft in haar nieuwe SMP dan ook veel aandacht besteed aan de kernvraag waarom wij ons inzetten voor vogels en natuur en hoe wij dat doen. *Vogelbescherming Nederland wil een wereld met een rijke verscheidenheid aan vogels en natuur.* Dat doen we door:

- Mensen te verbinden en samen te werken aan een optimale bescherming van vogels en natuur.
- Te inspireren met wetenschap en succesvolle voorbeelden.
- Internationaal te opereren.
- Duurzame verbeteringen tot stand te brengen.

Dit waarom en hoe zit ingebakken in onze manier van werken. In de communicatie hebben we in 2015 zoveel mogelijk de elementen van dit waarom en hoe laten zien vanuit de overtuiging dat 'waarom we het doen' en 'hoe we werken' aanmoedigingen zijn voor velen om zich óók in te zetten voor vogels en natuur. Het brede publiek inspireren we bijvoorbeeld met wat je allemaal in de tuin kunt doen. Hoe je je tuin zo kunt inrichten dat je er een rijke verscheidenheid aan vogels krijgt en wat dat ook voor je eigen welzijn betekent. We werken samen met boeren die laten zien hoe je veel voor vogels kunt doen, hoe je mooie producten maakt en hiermee een goede boterham kunt verdienen. Het voor het voetlicht brengen van deze heldere positionering, heel concreet in ons werk, draagt naar onze verwachting bij aan een sterker Vogelbescherming Nederland.

6.8 Winkel

6.8.1 Winkel in Zeist

De winkelomzet bedroeg in 2015 zo'n 1.544.890 euro exclusief btw. Via een aankoop steunen leden en niet-leden het werk van Vogelbescherming.

De winkel in Zeist combineert een uitgebalanceerd assortiment met vakkundige voorlichting en een hoog serviceniveau, met dank ook aan het vrijwilligersteam. Het uitgangspunt blijft dat elke vogelliefhebber een geschikte verrekijker of telescoop kan kiezen of het beste advies krijgt over vogels in de tuin. Via goed bezochte en sfeervolle themadagen profileert de winkel zich bij (potentiële) kopers. In 2015 organiseerden we onder meer de introductie van de nieuwe Vogelbescherming Buizerd verrekijker, die meteen als beste is getest door Roots in de prijsklasse tot 500 euro.

6.8.2 Webshop en postorder

Naast telefonische bestellingen en ingestuurde bestelkaarten, wisten duizenden vogelliefhebbers in 2015 onze webshop te vinden. De omzet 'webshop en postorder' bedroeg in 2015 635.394 euro (ex. btw). Dat is maar liefst 32 procent hoger dan in 2014. Het gratis vogelmagazine *Vogels Dichterbij* droeg in belangrijke mate bij aan dit resultaat. De webshop is sinds 2013 door Vogelbescherming aan CJ Wildbird Foods uitbesteed. Vogelbescherming ontvangt een fee over de gerealiseerde omzet.

6.8.3 Kijkers voor Kijkers

In 2015 is vanuit de winkel het programma *Kijkers voor Kijkers* opgezet. Een nieuwe donatiemogelijkheid voor leden en klanten, die hun verrekijker of telescoop een tweede leven gunnen in ontwikkelingslanden. Vogelbescherming controleert en repareert ze en bezorgt ze dan bij BirdLife Partners waar optiek hard nodig is, maar waar de middelen hiervoor ontbreken. In 2015 zijn al meer dan 300 kijkers verzameld. Meer informatie via www.vogelbescherming.nl/kijkersvoorkijkers.

6.9 Servicecentrum

6.9.1 Vogel- en verenigingsvragen

Het Servicecentrum van Vogelbescherming handelt alle vogel- en verenigingsvragen af. Het aantal 'vogelvragen' blijft redelijk constant: rond de 18.000 per jaar. De diversiteit is enorm, variërend van vragen over tuininrichting en het verjagen van kraaien tot de wettelijke beperking van het kappen van bomen in het broedseizoen. Regelmatig wordt gevraagd naar de standpunten van Vogelbescherming over bepaalde onderwerpen en geregeld levert dit leuke discussies op. De Ledenadministratie heeft ook in 2015 weer hard gewerkt om lidmaatschappen foutloos te administreren en de wensen van onze leden vast te leggen.

In 2015 is de Jaarrond Tuintelling (www.tuintelling.nl) voor het brede publiek van start gegaan. Dit leverde honderden vragen en opmerkingen op, maar die kon het Servicecentrum goed verwerken.

Tijdens het weekend van de Nationale Tuinvogeltelling (www.tuinvogeltelling.nl) in januari 2015 zat net als voorgaande jaren een uitgebreid team van medewerkers en vrijwilligers klaar om vragen te beantwoorden. Naast enkele technische vragen ontvingen we vooral veel leuke waarnemingen en enthousiaste verhalen.

6.9.2 Klachten

Het Servicecentrum zorgt ook voor de afhandeling van klachten. 2015 was een jaar met betrekkelijk weinig klachten, namelijk 70. Opvallend is dat vijf leden hun lidmaatschap hebben opgezegd omdat ze vinden dat overlast veroorzakende vogels, zoals ganzen en predatoren gedood moeten kunnen worden. 20 leden waren niet blij met een telemarketinggesprek, 9 hebben er opgezegd. 12 personen hadden een klacht van administratieve aard, waarvan 3 opzeggers. De overige klachten waren divers van aard.

7 Weten en delen

7.1 Huidige situatie

Van de ruim 10.000 vogelsoorten worden er wereldwijd zo'n 1.200 bedreigd. Dat staat niet op zichzelf maar maakt deel uit van een mondiale bedreiging van de biodiversiteit. De vernietiging van natuurlijke rijkdommen maakt de wereld minder leefbaar. Vogelbescherming wil door de bescherming van vogels en hun leefgebied bijdragen aan het behoud van biodiversiteit en een leefbare wereld. Die brede wens vraagt om focus: waar zijn we het hardst nodig als het gaat om bescherming van vogels, en waar kunnen we verschil maken – al komt Vogelbescherming op voor alle in het wild levende vogels. Voor een prioritering en praktische aanpak zijn wetenschappelijke gegevens nodig over de stand van een populatie, over wat een achteruitgang veroorzaakt en welke maatregelen effectief zijn om daar iets aan te doen. Die wetenschappelijke kennis en de bijbehorende conclusies over het beschermen van vogels, wil Vogelbescherming op inspirerende wijze delen met professionals en een breder publiek.

7.2 Langetermijndoelen

- Vroegtijdig inzicht in de stand van vogelpopulaties.
- Inzicht in de efficiëntie van beschermingsmaatregelen.
- Vogelbescherming speelt een belangrijke rol in het verspreiden van wetenschappelijk onderbouwde gegevens over het beschermen van vogels.

7.3 Speerpunten 2015

- Vervolg Actieplan bedreigde vogels
- Conservation evidence
- Samenwerking met Sovon
- Participatie in het Centre for Avian Population Studies
- Start Denktank Kwaliteit voor Natuur
- Vervolg Oranje lijst
- Wetenschappelijke begeleidingscommissie
- Ontwikkeling juridisch kenniscentrum

7.4 Vervolg Actieplan bedreigde vogels

De toekomst van diverse soorten van de Rode Lijst van de Nederlandse broedvogels is allerm minst zeker, inspanningen van de overheid en natuurbeschermingsorganisaties in de laatste decennia ten spijt. Onder deze bedreigde soorten bevinden zich veel voor Nederland kenmerkende vogels. Vogelbescherming heeft zich ten doel gesteld op basis van de laatste wetenschappelijke inzichten een extra inspanning te leveren. In 2015 publiceerde Vogelbescherming daarom een Actieplan Bedreigde Vogels. Het actieplan is gebaseerd op de voorlopige Rode Lijst van 2015, zoals gepubliceerd in de Vogelbalans 2013 van Sovon. Naar verwachting stelt het Ministerie van Economische Zaken in 2016 de definitieve lijst vast.

Het actieplan gaat uit van elf soorten. Als die goed beschermd worden, profiteren daarvan ook vele andere soorten. Vogelbescherming heeft in 2015 een reeks maatregelen genomen om het actieplan gestalte te geven, grotendeels binnen bestaande programma's. Dan gaat om het werven van fondsen, het laten verrichten van aanvullend onderzoek, het starten van voorbeeldprojecten en het verspreiden van kennis over wat werkt bij de bescherming van deze vogels.

Themadag Moerasvogels en brochurereeks

Een belangrijk instrument in het delen van kennis over vogels uit het actieplan zijn de themadagen. In 2015 vond een themadag plaats over moerasvogels. Vogelbescherming brengt beheerders, wetenschappers, vrijwilligers en beleidsmedewerkers bij elkaar om kennis en ervaringen uit te wisselen. Naar aanleiding van zulke dagen starten nieuwe beschermingsprojecten waarbij de inrichting van gebieden voor vogels wordt verbeterd. Eind 2015 is de Themadag Moerasvogels georganiseerd door Vogelbescherming en het O+BN (Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit). Deze Themadag Moerasvogels was de vierde in een reeks gericht op de bescherming van bedreigde vogelsoorten: eerder edities gingen over velduil en blauwe kiekendief, tapuit en sterns. O+BN ondersteunt de verdere verspreiding van kennis over de vogels uit het actieplan door middel van een reeks praktische brochures voor terreinbeheerders.

7.5 Conservation evidence

Behalve signaleren dat het slecht gaat met vogelsoorten, is het herkennen van oorzaken en het nemen van beschermingsmaatregelen die bewezen werken, minstens zo belangrijk. Ook aan het systematisch verzamelen en delen van deze 'conservation evidence' is gewerkt in 2015. Er is een programma voor de komende jaren ontwikkeld en er zijn eerste stappen gezet om deze plannen samen met andere natuur- en kennisorganisaties te realiseren. Belangrijk product in 2015 van deze meer systematische benadering was een gedetailleerde analyse van de knelpunten voor vogels op de Oost-Atlantische trekweg. Deze analyse kwam tot stond in samenwerking met onze Britse partner RSPB en is de komende jaren een belangrijke basis voor beschermingsactiviteiten in het Flyway-programma van BirdLife International, zie ook paragraaf 5.4.3.

7.6 Samenwerking met Sovon Vogelonderzoek Nederland

Vogelbescherming en Sovon werken al decennialang nauw met elkaar samen. Sovon verzorgt onder meer betrouwbare cijfers over de vogelstand, dankzij vele vrijwillige vogeltellers en een professionele, wetenschappelijke organisatie. Deze cijfers vormen veelal een basis voor Vogelbescherming voor de uitvoering en ontwikkeling van het beschermingswerk. Vogelbescherming hecht grote waarde aan deze samenwerking. In 2015 ging het werk aan de nieuwe Vogelatlas voor Nederland, die door Vogelbescherming financieel wordt ondersteund, onverminderd door: nieuwe mijlpalen werden bereikt en de eerste (voorlopige) gegevens vonden hun weg naar een breder publiek. Het is een van de vele gezamenlijke projecten. Vogelbescherming en Sovon werken ook met goede resultaten samen rond evenementen zoals de Nationale Tuinvogeltelling en de Nationale Vogelweek. In 2015 sprongen drie zaken er extra uit: de samenwerking rondom het grootste telproject langs de flyway sinds jaren, de 'live gang' van de Jaarrond Tuintelling, het Centre for Avian Population Studies en de samenwerking rondom de 'Jaren van...': zowel de afronding van '2014 Jaar van de Spreeuw' als de start van '2016 Jaar van de Kievit'.

7.7 Participatie in het Centre for Avian Population Studies

In 2014 maakten we bekend samen met vier andere partijen onderzoek te gaan stimuleren naar schommelingen in vogelpopulaties. Dat werd het Centre for Avian Population Studies (CAPS - www.avianpopulationstudies.org). CAPS voorziet in een leemte: tot nu ontbrak het aan een gecoördineerde gezamenlijke aanpak en analyse van demografische gegevens voor vogels. Deze manier van werken maakt duidelijk hoe gezond een vogelpopulatie is en welke factoren daarbij een rol spelen.

De integrale benadering van CAPS zorgde voor een rapport over vogelpopulaties in de Waddenzee. Voor het eerst is daarin ook een toekomstverkenning gepresenteerd op basis van de beschikbare demografische gegevens (overleving/sterfte).

Vanuit NWO kwam de toekenning voor een promotieonderzoek met de titel 'Are birds starving'. Het onderzoek richt zich op de vraag of het insectenaanbod voor insectenetende vogels zo sterk is afgenomen door systemische pesticiden, dat de overleving van vogels en hun jongen in het geding is.

7.8 Start Denktank Kwaliteit voor Natuur

Vogelbescherming heeft in 2015 een denktank in het leven geroepen rondom het begrip natuurkwaliteit. De betrokken wetenschappers zijn tweemaal bijeen geweest en hebben zich vooral gebogen over de vraag welke basiskwaliteit natuur minimaal aanwezig moet zijn in het landelijk en het stedelijk gebied. Daaruit volgden drie concrete onderzoeksprojecten. Er werd onderzoek verricht naar natuurbeleving en de gewenste natuurkwaliteit onder zowel lager en middelbaar opgeleide twintigers en dertigers als onder deelnemers en excursieleiders van de Nationale Vogelweek én gemeenteambtenaren uit de Achterhoek die verantwoordelijk zijn voor het buitengebied in combinatie met stakeholders uit die gemeenten.

De denktank geeft Vogelbescherming in 2016 advies over de benodigde basiskwaliteit voor natuur in Nederland.

7.9 Oranje lijst

Eind 2013 verscheen de eerste Oranje lijst van broedvogels. Dat gebeurde als uitvloeisel van de wens van Vogelbescherming om vroegtijdig te kunnen alarmeren (*early warning*) wanneer er iets mis dreigt te gaan met vogelpopulaties in Nederland. Op deze Oranje lijst staan 22 soorten. De keuze kwam tot stand op grond van de verandering in aantallen en verspreiding vanaf de jaren '60, de meest recente ontwikkelingen en de verwachting voor de toekomst. De meest in het oog springende soorten op de Oranje lijst zijn 'gewone' soorten als waterhoen, spreeuw en scholekster. In 2015 heeft Sovon gewerkt aan de totstandkoming van een nieuwe Oranje lijst en Rode lijst voor niet-broedvogels.

7.10 Wetenschappelijke begeleidingscommissie

De wetenschappelijke begeleidingscommissie van Vogelbescherming bestaat uit de volgende externe deskundigen: Meinte Engelman (Provincie Friesland), Eddy Wymenga (Altenburg & Wymenga), Ruud Noordhuis (Deltares), Luc Lens (Universiteit van Gent), Christiaan Both (Rijksuniversiteit Groningen), Maarten Loonen (Rijksuniversiteit Groningen) en Arnold van den Burg (Stichting Bargerveen/NIOO-KNAW). De vergaderingen worden voor Vogelbescherming bijgewoond door Ruud Foppen (secretaris) en Robert Kwak (voorzitter) en, afhankelijk van het onderwerp, door andere medewerkers van het bureau.

7.11 Ontwikkeling juridisch kenniscentrum

Vogelbescherming wil in 2020 een goed georganiseerd juridisch kenniscentrum presenteren rondom de bescherming van vogels en hun leefgebieden, voor iedereen toegankelijk. Het (online) kenniscentrum maakt de aanwezige kennis over relevante wet- en regelgeving en de toepassing daarvan beter toegankelijk. Via deze kennis kunnen we overheden en bedrijven nog meer aansporen bij te dragen aan het beschermen van vogels. Ook bieden we burgers een mogelijkheid om op basis van deze kennis andere partijen aan te spreken op hun verantwoordelijkheden. De eerste fase (2015-2016) van de ontwikkeling van het juridisch kenniscentrum bestaat uit het verzamelen, herzien en ontsluiten van actuele basisinformatie over de vigerende natuurwetgeving en relevante jurisprudentie. Bijzondere aandacht is in 2015 besteed aan het verzamelen van informatie over de nieuwe Wet natuurbescherming die naar verwachting per 1 januari 2017 in werking zal treden. Via een volledige vernieuwde website van Vogelbescherming maken we deze informatie dan openbaar.

8 Organisatie

8.1 Bestuur

8.1.1 Governance

De Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, meestal ingekort tot Vogelbescherming Nederland of alleen Vogelbescherming, werd opgericht op 1 januari 1899 en zetelt in Zeist. Vogelbescherming heeft een ANBI-status en draagt het keurmerk van het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF-Keur). In 2015 vond een hertoetsing door het CBF plaats, wat leidde tot een hernieuwde toekenning van het CBF-keur tot 2019. Daarnaast is Vogelbescherming lid van de branchevereniging voor goede doelen: Goede Doelen Nederland (voorheen VFI). Vogelbescherming legt in haar Jaarverslag financiële en beleidsverantwoording af, waarbij zij rekening houdt met de richtlijnen van Goede Doelen Nederland, de Richtlijn Jaarverslaglegging 650 voor fondsenwervende instellingen en de richtlijnen van het CBF-Keur, waarin principes van de Code Goed Bestuur voor Goede Doelen opgenomen zijn.

Vogelbescherming Nederland is een vereniging met een zogenaamd vrijwilligersbestuur, opgebouwd uit een Ledenraad en een Bestuur. Het onbezoldigde Bestuur van Vogelbescherming bestuurt de Vereniging en heeft de uitvoering van zijn besluiten en de dagelijkse leiding grotendeels gedelegeerd aan de directeur. Het Bestuur ziet toe op de uitvoering van deze taken. Het Bestuur legt verantwoording af aan de, eveneens onbezoldigde, Ledenraad. De Ledenraad neemt bij Vogelbescherming de plaats in van wat bij andere verenigingen een algemene ledenvergadering is. De bestuursleden worden door de Ledenraad benoemd. Er is een scheiding tussen besturen door het Bestuur, toezicht houden door de Ledenraad en uitvoeren door de werkorganisatie: het bureau van Vogelbescherming.

8.1.2 Overstap naar een Raad van Toezichtmodel

Om de verantwoordelijkheid van het besturen en het daarop toezichthouden nog beter te scheiden, is in 2013 besloten om over te gaan naar een Raad van Toezichtmodel. In 2014 en 2015 is in nauwe samenwerking tussen een Statutencommissie bestaande uit een delegatie van Bestuurs- en Ledenraadsleden, Ledenraad, Bestuur, bureau en de notaris dit nieuwe bestuursmodel verder vormgegeven en in nieuwe statuten gegoten.

In 2015 is in verschillende vergaderingen van Bestuur en Ledenraad aandacht besteed aan en uitleg gegeven over deze overstap, en de invulling hiervan in nieuwe statuten. Deze nieuwe statuten zijn, na een ledenraadpleging, door de Ledenraad definitief vastgesteld. De nieuwe statuten zullen per 1 januari 2016 ingaan. Naast deze nieuwe statuten – waarin de belangrijkste regels zijn opgenomen – is een Handboek Reglementen opgesteld. Hierin staan aanvullende regels op de statuten voor leden, Ledenraad, Bestuur en Raad van Toezicht en de verschillende commissies. Ook de reglementen voor leden en Ledenraad zijn vastgesteld door de Ledenraad. De reglementen voor Bestuur en Raad van Toezicht zijn reeds besproken, maar kunnen pas in 2016 door de betreffende organen worden vastgesteld.

Vanaf 1 januari 2016 zal het bestuur van Vogelbescherming in handen liggen van het Bestuur (directeur-bestuurder), waarbij voor een aantal in de statuten vastgelegde onderwerpen voorafgaande goedkeuring door de Raad van Toezicht nodig is. De huidige directeur zal de functie van directeur-bestuurder gaan bekleden. De Raad van Toezicht houdt toezicht op het Bestuur en op de algemene gang van zaken binnen de organisatie. De zittende bestuursleden stappen allen over naar de Raad van Toezicht, met behoud van hun zittingstermijn. Zij blijven deze functie onbezoldigd uitvoeren. De Raad van Toezicht en het Bestuur leggen verantwoording af aan de Ledenraad.

Nieuw is ook het instellen van een Auditcommissie. Dit is een commissie bestaande uit leden van de Raad van Toezicht, die belast is met het houden van toezicht op in ieder geval de financiële gang van zaken binnen de Vereniging en met de toetsing van de werking van de administratieve organisatie. De Auditcommissie adviseert de Raad van Toezicht over de jaarrekening, begroting en belangrijke kapitaalinvesteringen van de Vereniging. De Kascontrolecommissie, bestaande uit maximaal drie Ledenraadsleden, adviseert de Ledenraad over de jaarrekening.

Met betrekking tot het goedkeuren en vaststellen van de jaarverslaggeving 2015 is, zoals uit vorenstaande blijkt, sprake van een overgangssituatie, waarbij de Raad van Toezicht de jaarrekening goedkeurt door deze naast de directeur-bestuurder te ondertekenen. Dit in hun hoedanigheid van leden van de Raad van Toezicht, terwijl zij geheel 2015 nog de rol van bestuursleden hebben vervuld. Een toelichting over de wijze waarop in 2015 toezicht is gehouden door het Bestuur (nu Raad van Toezicht) wordt hierna gegeven (hoofdstuk 8.1.3 en 8.1.4.). In het jaarverslag 2016 zal door de Raad van Toezicht in een separaat verslag verantwoording worden afgelegd van de uitvoering van zijn toezichthoudende taak.

8.1.3 Bestuur

Het Bestuur van Vogelbescherming telde in 2015 negen onbezoldigde leden. Leden van het Bestuur worden voor een periode van vier jaar gekozen, met een mogelijkheid om eenmalig herkozen te worden voor eenzelfde termijn. Bestuursleden zijn lid van de Vereniging en dienen de doelstelling van de Vereniging te onderschrijven. In 2015 zijn mevrouw Van der Lecq en mevrouw Vos herkozen voor een tweede termijn van vier jaar.

8.1.4 Belangrijke onderwerpen

In 2015 kwam het Bestuur vijfmaal in vergadering bijeen; daarnaast werd eenmaal telefonisch vergaderd. Een overzicht van de belangrijkste onderwerpen die aan de orde kwamen in de reguliere vergaderingen:

Jaarverslag en financieel verslag 2014

Het jaarverslag en het financieel verslag over 2014 zijn goedgekeurd. Vaststelling van het financieel verslag geschiedt door de Ledenraad.

Jaarplan en begroting 2016

Vaststelling Jaarplan 2016 inclusief begroting 2016, gebaseerd op het vigerende Strategisch Meerjarenplan, vond plaats.

Bestuursmodel en statutenwijziging

Zie 8.1.2.

Managementrapportages

De periodieke managementrapportages op het gebied van financiën, personeel en bedrijfsvoering werden besproken.

Gouden Lepelaar

Op voordracht van de ledenraadscommissie Gouden Lepelaar besloot het Bestuur de Gouden Lepelaar 2015 aan drie verschillende personen toe te kennen: de heer Jan Glas voor zijn inzet voor vooral rans- en kerkuilen, Otto Overdijk voor onder andere zijn inzet voor lepelaars en Gerard Broere voor onder meer zijn inzet voor trekvogels. Zij ontvingen deze prijs uit handen van respectievelijk de bestuursleden, mevrouw Tilders, de heer De Boer en mevrouw Van der Lecq.

Evaluatie en vervolg Nederlandse Regiegroep Vogel aanvaringen

Naar aanleiding van deze evaluatie is besloten dat Vogelbescherming blijft participeren in deze regiegroep, maar zonder het convenant te tekenen. Vogelbescherming volgt de ontwikkelingen

op de voet, maar kan en wil niet medeverantwoordelijk zijn voor het op grote schaal doden van vogels rond luchthavens.

Voorzitter Raad van Toezicht

In verband met het reglementair aftreden van de heer Nicolai in december 2016 is in 2015 gestart met het zoeken naar een nieuwe voorzitter voor de Raad van Toezicht.

Beleggingsstatuut en -plan

In 2015 zijn het beleggingsstatuut en -plan herzien en in december 2015 zijn deze door het Bestuur vastgesteld.

Continuïteitsreserve

De hoogte van de continuïteitsreserve is op basis van resultaatberekeningen van baten en lasten over de jaren 2006 -2014 gebruikmakend van een Value at Risk (VAR) model doorberekend. Het Bestuur heeft op basis van deze analyse de continuïteitsreserve vastgesteld op 0,7 maal de jaarlast. Dit is een handhaving van de norm die tot nu toe reeds gehanteerd werd.

Risicomanagement

Het risicomanagement heeft een upgrading ondergaan en bestaat nu uit een uitgebreid risicodossier en een daarvan afgeleide risicorapportage. Beide zijn besproken. Zie toelichting in paragraaf 8.3.3.

Actuele zaken, stand van zaken van projecten, en presentaties

Het Bestuur wordt in de vergaderingen op de hoogte gebracht van actuele zaken en de stand van zaken van projecten. Naast deze onderwerpen heeft het Bestuur presentaties gekregen door medewerkers van het bureau over het IJsselmeer, de samenwerking met Nationale Golf federatie, Naar een Rijke Waddenzee, Droomfonds Haringvliet en de Europese evaluatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Ondernemingsraad

Jaarlijks vindt overleg plaats tussen de Ondernemingsraad van Vogelbescherming en een delegatie van het Bestuur, waarbij de Ondernemingsraad spreekt over belangrijke ontwikkelingen binnen de Vereniging en dan met name die welke het personeel aangaan. Het gesprek is bedoeld om het Bestuur een gevoel te geven bij wat er leeft bij medewerkers, en voor de OR om eventuele zorgen die bij medewerkers leven met het Bestuur te delen. Dit overleg heeft in januari plaatsgevonden en ging over het Strategisch Meerjarenplan en het Strategische Personeelsplan.

8.1.5 Functies en nevenfuncties per 31 december 2015

Voorzitter

De heer A. Nicolai

Benoemd: december 2008

Herkozen: december 2012

Aftredend: december 2016

Functie: president DSM Nederland

Nevenfuncties:

- Voorzitter Raad van Toezicht Universiteit van Amsterdam en Hogeschool van Amsterdam
- Commissaris Eneco
- Commissaris Brightlands Campus
- Commissaris Chemelot Venture Fund
- Vicevoorzitter VNCI
- Bestuurslid VNO/NCW

- Voorzitter Raad van Toezicht Vogelbescherming
- Bestuurslid Nederlandse Bachvereniging
- Bestuurslid Wetenschap en Maatschappij
- Bestuurslid Limburgse Werkgeversvereniging
- Lid Raad van Toezicht Bonnefantenmuseum
- Lid Academie De Gouden Ganzenveer

Penningmeester

De heer J.A. Bikker

Benoemd: april 2012

Herkiesbaar: april 2016

Functie: bijzonder hoogleraar Banking and Financial Regulation, Universiteit Utrecht; senior onderzoeker De Nederlandsche Bank

Nevenfuncties:

- Voorzitter bestuur CDA Bussum
- Lid Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.

Overige leden

De heer C.N. de Boer (vicevoorzitter)

Benoemd: juni 2010

Herkozen: juni 2014

Aftredend: juni 2018

Functie: voormalig directeur Externe Zaken, regiodirecteur Natuurmonumenten, thans pensioen

Nevenfuncties:

- Lid Raad van Commissarissen Drinkwaterbedrijf Dunea (voormalig Duinwaterbedrijf Zuid-Holland)
- Lid Raad van Toezicht FREE (Foundation for Restoring European Ecosystems)
- Bestuurslid Vogelwerkgroep Het Gooi e.o.
- Voorzitter Klankbordgroep Goois Natuurreservaat

De heer C.E. Dijkers

Benoemd: mei 2013

Herkiesbaar: mei 2017

Functie: programmamanager, Menzis

Nevenfuncties:

- Geen

De heer E.A.W. Ernens

Benoemd: mei 2013

Herkiesbaar: mei 2017

Functie: commercieel directeur Senefelder Groep, commercieel directeur publishing Roto Smeets.

Nevenfuncties:

- Docent sales en marketing ISBW en DOC
- Lid Onderwijsadviesraad CE deeltijd Hogeschool van Amsterdam
- Assessor EVC-trajecten Hogeschool van Amsterdam
- Gecommitteerde Hogeschool van Amsterdam

De heer J.D.W. Kievit

Benoemd: april 2012

Herkiesbaar: april 2016

Functie: senior projectleider Natura 2000, gebiedsontwikkeling en ecologie, provincie Utrecht

Nevenfuncties:

- Lid van diverse werkgroepen op het gebied van natuur- en landschapsbescherming

Mevrouw S.G. van der Lecq

Benoemd: januari 2011

Hekozen: januari 2015

Aftredend: januari 2019

Functies: deeltijdhoogleraar Pensioenmarkten, Vrije Universiteit Amsterdam.

Nevenfuncties:

- Kroonlid, Sociaal-Economische Raad (SER)
- Lid Raad van Commissarissen, Delta Lloyd Groep
- Lid Raad van Commissarissen, Syntrus Achmea Real Estate & Finance
- Lid van de Commissie Financiële Verslaggeving en Accountancy, Autoriteit Financiële Markten
- Voorzitter Raad van Toezicht, Stichting Robeco Pensioenfonds
- Voorzitter Raad van Toezicht, Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Zoetwarenindustrie
- Voorzitter van de Beleggingscommissie, Stichting Pensioenfonds IBM Nederland
- Lid Raad van Advies, Faculteit Economie en Bedrijfskunde, Rijksuniversiteit Groningen
- Lid Raad van Advies, SEO Economisch Onderzoek, Amsterdam
- Lid Raad van Advies, Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling (VBDO)
- Lid Sustainable Pensions Investment Lab

Mevrouw I. Tilders

Benoemd: mei 2014

Herkiesbaar: mei 2018

Functie: hoofd Europees Programma bij Foundations of Success (FOS)

Nevenfuncties:

- Lid bestuur Global Coaches Conservation Network & Voorzitter bestuur European Franchise
- Lid Adviesraad Centre of Economics & Ecosystem Management

Mevrouw M. B. Vos

Benoemd: januari 2011

Hekozen: januari 2015

Aftredend: januari 2019

Functie: eigen bedrijf 'Verbinden Met Visie' (advies en beleid voor duurzaamheid).

Nevenfuncties:

- Lid Eerste Kamer voor GroenLinks
- Voorzitter brancheorganisatie MOgroep Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening
- Voorzitter Federatie Landbouw en Zorg
- Voorzitter Weet Wat Je Besteedt
- Lid Raad van Toezicht Buurtzorg Nederland
- Lid Bestuur Vrijwilligersacademie Amsterdam
- Lid Bestuur MKB Nederland (uit hoofde voorzitterschap MOgroep)
- Voorzitter bestuur Deltaplan Dementie

8.2 Ledenraad

In 2015 waren er geen reglementair terugtrekkende leden, wel drie herkiesbare leden voor een tweede termijn van vier jaar. Een van hen heeft zich niet herkiesbaar gesteld, de overige twee leden zijn unaniem herkozen. In de loop van 2015 hebben vier Ledenraadsleden zich tussentijds teruggetrokken, om uiteenlopende redenen, zoals tijdgebrek of ziekte. Deelname aan de Ledenraad is onbezoldigd en voor vier jaar, met de mogelijkheid om eenmaal herkozen te worden.

Voorzitter en vice-voorzitter Ledenraad

Tot de taken van voorzitter en vice-voorzitter behoren advies over benoeming en herbenoeming van bestuursleden, coördinatie van (commissies van) de Ledenraad en afstemming met de directie van Vogelbescherming. In oktober 2015 heeft een wisseling in voorzitter- en vice-voorzitterschap plaatsgevonden. De zittende voorzitter mevrouw Engels en vice-voorzitter de heer Van Pelt waren aan het eind van hun tweede termijn van twee jaar, en hadden beiden aangegeven het stokje over te willen dragen. Mevrouw Engels en de heer Van Pelt hebben de afgelopen vier jaar mede vormgegeven aan een vernieuwde werkwijze van de Ledenraad, en hebben hun rol als voorzitter en vice-voorzitter met verve vervuld. In de heren Van Rooij en Hermans is een goede opvolging gevonden voor respectievelijk het voorzitterschap en het vice-voorzitterschap.

8.2.1 Ledenraadsleden

Eind 2015 bedroeg het aantal ledenraadsleden 36. Een overzicht van de ledenraadsleden per 31 december 2015:

Mevrouw K. Baakman	Mevrouw F.E. van Beek
De heer C.J.M. van Berkel	De heer J.H. Blom
De heer E. Boer	De heer S.T. de Boer
Mevrouw M.Q. Bos	De heer G. van Dijk
De heer A.H. Dorresteyn	De heer R. Eman
Mevrouw H. Engels	De heer E.P. Gille
De heer G.A. van Gorcom	De heer J.M.G. Hermans (vice-voorzitter)
De heer R.P.M. Holtkamp	De heer F.P.W. van den Hurk
De heer S.D.P. Kole	De heer G.U. Kuneman
De heer P.P.J. van de Laar	Mevrouw M. Luran
De heer W.F.H. van Lint	De heer C.M. Lok
De heer N. Metaal	Mevrouw A.S. Nijhuis-Bouma
De heer A.P. van Pelt	De heer M. Platteeuw
Mevrouw A. Postma	De heer P.M. van Rooij (voorzitter)
Mevrouw E.P.M. van de Schoor	De heer E. Schuller
Mevrouw J. Schuyf	De heer N. Slotboom
Mevrouw E.M. Smeenk	Mevrouw P. Spreuwenberg
De heer A.P.C. van der Veen	Mevrouw I. Visser

8.2.2 Werkzaamheden

De Ledenraad kwam in 2015 viermaal in vergadering bijeen, waarvan tweemaal in combinatie met het Bestuur. Een overzicht van de belangrijkste onderwerpen die in de reguliere vergaderingen van 2015 aan de orde kwamen:

Financieel verslag 2014, jaarplan en begroting 2016

De Ledenraad heeft het financieel verslag 2014 vastgesteld en het Bestuur decharge verleend voor het gevoerde beleid over 2014. Bespreking van en advisering aan Bestuur met betrekking tot het jaarplan en begroting over 2016 vond plaats.

Verkiezingen

De verkiezing van leden voor Bestuur en Ledenraad en voorzitter en vicevoorzitter van de Ledenraad werden voorbereid en uitgevoerd.

Bestuursmodel en statutenwijziging

Zie paragraaf 8.1.2.

Contributieverhoging

De Ledenraad heeft ingestemd met een contributieverhoging in 2016.

Procedure beoogd opvolger voorzitter Bestuur

De Ledenraad heeft het voorstel besproken hoe de beoogde opvolger van de huidige voorzitter van het Bestuur in 2016 gevonden en benoemd zal worden. In november 2016 zal de kandidaat officieel voorgedragen worden.

Voortgangsrapportages

De Ledenraad wordt periodiek op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen binnen de vereniging.

Verkiezing Gouden Lepelaar

Jaarlijks draagt de commissie Gouden Lepelaar van de Ledenraad iemand voor aan het Bestuur die meer dan een bijzondere inspanning heeft gepleegd voor het beschermen van vogels. In 2015 waren er drie voordrachten – zie paragraaf 8.1.4.

Actueel

De Ledenraad kreeg bij elke vergadering een overzicht van actuele beleidskeuzes, zoals op het gebied van ganzen, visserij en internationale activiteiten.

Presentaties door het bureau

Tijdens de verschillende vergaderingen gaf het bureau presentaties over: WetlandWachtennetwerk, inkomstenwerving, Weidevogelboerenetwerk, IJsselmeervisserij, Jaarrond Tuintelling, de Europese evaluatie van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

8.2.3 Ledenraadscommissies

Er zijn vier ledenraadscommissies rond de volgende werkvelden: Interne Organisatie, Communicatie, Bescherming Internationaal en Bescherming Nationaal. De commissies komen tenminste tweemaal per jaar bijeen om de ledenraadsvergaderingen voor te bereiden. Daarnaast kunnen de commissies gevraagd en ongevraagd advies uitbrengen aan de Ledenraad. Als een advies wordt overgenomen door de Ledenraad, wordt het vervolgens aangeboden aan het Bestuur. Een overzicht van de taken en de activiteiten in 2015 per commissie:

Commissie Interne Organisatie

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor de dossiers verenigingsstructuur, organisatie van de Ledenraad (statuten en HR) en financiën. De commissie kent twee bijzondere commissies: de Kiescommissie (met daarin leden uit de gehele Ledenraad) en de Kascommissie.

Activiteiten 2015: de commissie heeft zich vooral gericht op het SMP, het jaarplan 2016, het Handboek Reglementen en een bijdrage geleverd aan de inrichting van het risico- en

vermogensbeheer. De Kascommissie heeft het financieel verslag en het accountantsverslag van 2014 beoordeeld en daarover de Ledenraad geadviseerd.

Commissie Communicatie

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor de onderdelen marketing en communicatie, ledenwerving en fondswerving, beleid ten aanzien van jeugd en eventuele andere speciale doelgroepen. Een 'bijzondere commissie' onder de regie van de commissie Communicatie is de commissie Gouden Lepelaar. De voorgestelde 'winnaar' van de Gouden Lepelaar wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het Bestuur.

Activiteiten 2015: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals financieel verslag, jaarplan en begroting. Advies over uitreiking van de Gouden Lepelaar.

Commissie Bescherming Internationaal

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor internationale dossiers, in het bijzonder voor de projecten over trekroutes waarvan Nederland deel uitmaakt. Het beleid van BirdLife International is hierbij een belangrijke leidraad.

Activiteiten 2015: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals financieel verslag, jaarverslag, jaarplan en begroting en Handboek Reglementen. In het bijzonder gaat daarbij aandacht uit naar advisering over het internationale aspect van (de uitvoering van) het beleid van Vogelbescherming.

Commissie Bescherming Nationaal

Taak: ondersteuning van de Ledenraad voor nationale dossiers, samenwerking met nationale beschermingspartners, wetenschappelijk onderzoek, Sovon.

Activiteiten 2015: voorbereiden van en adviseren over onderwerpen die in de reguliere vergaderingen worden besproken, zoals financieel verslag, jaarplan en begroting.

8.2.4 Bijeenkomst met Bestuur

Jaarlijks komen Bestuur en Ledenraad bijeen voor een informatieve bijeenkomst. Doel van dit soort bijeenkomsten is enerzijds de bevordering van informeel contact tussen de ledenraadsleden en de bestuursleden onderling en anderzijds kennismaking met en verdieping in het werk van Vogelbescherming. Dit jaar stond deze bijeenkomst in het teken van het Droomfondsproject Natuurherstel Haringvliet. Tijdens het middagprogramma werd een vaartocht over het Haringvliet gemaakt langs de verschillende locaties en onderdelen uit het Droomfondsproject.

8.3 Vereniging

8.3.1 Directie

De directeur vervult geen (on)bezoldigde nevenfuncties ter vermindering van belangenverstrengeling. Hij vertegenwoordigt Vogelbescherming in het partnership van BirdLife International, is lid van de Global Council en de European Committee van BirdLife. Op directieniveau vertegenwoordigt hij Vogelbescherming naar politiek en bestuurders, in overleg en onderhandelingssituaties met overheden en maatschappelijke organisaties. De voorzitter van het Bestuur voert jaarlijks een functioneringsgesprek met de directeur.

De directeur wordt beloond volgens het bezoldigingsbesluit zoals dat door het Bestuur is vastgesteld. Dit bezoldigingsbesluit volgt de richtlijn van Goede Doelen Nederland (voorheen VFI: Vereniging Fondswervende Instellingen) en wordt jaarlijks geactualiseerd. De feitelijke weergave is opgenomen in het financieel verslag volgens richtlijnen van het CBF. Vogelbescherming kent geen vaste onkostenvergoeding. Onkosten worden vergoed op basis van gemaakte kosten, voor

zover deze vallen onder de diverse regelingen (regeling reis- en verblijfkosten dienststreizen, regeling telefoonkosten, regeling studiekosten, faciliteiten per functiegroep).

8.3.2 Medewerkers

Op 31 december 2015 waren er bij Vogelbescherming 57 medewerkers in vaste dienst. Naast deze vaste medewerkers beschikte het bureau over 23 tijdelijke medewerkers. In totaal telde Vogelbescherming dus 80 medewerkers. Bijna alle medewerkers werkten in deeltijd (74 van de 80). Per 31 december 2014 bedroeg het aantal fte 61. In 2015 zijn er 5 stagiair(e)s werkzaam geweest bij Vogelbescherming en 3 WEP-vrijwilligers.

Inzetbaarheidsbudget

In het kader van levensfasebewust personeelsbeleid en het gelijk trekken van arbeidsvoorwaarden, is vanaf 2014 een inzetbaarheidsbudget ter beschikking gesteld aan alle medewerkers. Dit bestaat uit een tijddeel en een gelddeel. Het gelddeel is een netto vergoeding die wordt gefinancierd vanuit de werkkostenregeling en bedroeg in 2015 350 euro op basis van een fulltime dienstverband per medewerker.

Eigen regiemodel

Sinds januari 2014 is Vogelbescherming overgestapt op het eigen regiemodel voor Arbodienstverlening. Waar voorheen verzuimbeheer en -opvolging volledig in handen lagen van een Arbodienst, worden nu verzuimmeldingen en -opvolging door Personeelszaken geregistreerd. Vogelbescherming heeft een contract afgesloten met een bedrijfsarts en bij voorkomende situaties heeft Personeelszaken rechtstreeks overleg met hem. Overige acties als verzuimtraining en -begeleiding worden door Personeelszaken uitgevoerd.

Strategische Personeelsplanning

Om het nieuw Strategisch Meerjarenplan 2015-2020 waar te maken, is een Strategische Personeelsplanning opgesteld, waarin beschreven staat welke aspecten van de kwantitatieve en kwalitatieve kant van de personeelsformatie aandacht behoeven om de SMP-doelen te bereiken. Op kwalitatief niveau zal er de komende vijf jaar aandacht zijn op het gebied van het ontwikkelen van de drie competenties Ondernemerschap, Netwerken en Omgevingsbewustzijn. De bestaande competenties die gelden voor alle medewerkers van Vogelbescherming 'Samenwerken' en 'Resultaatgerichtheid' zullen daarbij niet uit het oog verloren worden. Verwacht en gehoopt wordt dat medewerkers hierdoor beter gaan functioneren.

Functies vrijwilligers

In 2015 verrichtten 442 betrokken vrijwilligers werkzaamheden voor Vogelbescherming. 49 vrijwilligers oefenden daarbij meer dan 1 functie uit; 14 daarvan waren actief op meer dan 2 fronten. In totaal werden 514 functies bekleed.

Er zijn 14 type vrijwilligersfuncties bij Vogelbescherming. Elke vrijwilligersgroep krijgt begeleiding vanuit het bureau van Vogelbescherming.

8.3.3 Risicomanagement

In 2015 is het risicomanagement bij Vogelbescherming door een werkgroep uit het Bestuur en Ledenraad onder de loep genomen. Dit heeft geleid tot een aangepast format voor het risicodossier en daaraan gekoppeld een risicorapportage. In het risicodossier staan de risico's die meer of minder direct invloed hebben op de organisatie. De risico's rondom de werkzaamheden voor vogels staan in het Strategisch Meerjarenplan 2015-2020 van Vogelbescherming. Vanaf 2013 is standaard een risicoparagraaf opgenomen in alle projectplannen van Vogelbescherming.

Het geüpdate risicodossier biedt een overzicht van de geïnventariseerde risico's en is opgebouwd uit de componenten: oorzaak en gevolg risicofactoren, korte omschrijving risico, risicocategorie, kans, impact, hoogte, tolerantie, huidige maatregelen en aanvullende maatregelen. De risico's

zijn in de volgende categorieën ingedeeld: financieel, kwaliteit/reputatie, interne organisatie, continuïteit en personeel. Het risicodossier wordt vanaf 2016 elke twee jaar in de Raad van Toezicht besproken en halfjaarlijks in het managementteam. Daaruit volgen indien nodig maatregelen en wordt er bekeken of er nieuwe risico's voor de organisatie aan het dossier moeten worden toegevoegd.

De Raad van Toezicht krijgt inzicht in die maatregelen en de resultaten ervan en wordt terstond op de hoogte gebracht als zich tussentijds nieuwe en grote risico's voordoen. De Raad van Toezicht heeft als toezichthouder hierin een controlerende en adviserende functie. De risicocoördinator van Vogelbescherming is verantwoordelijk voor het interne proces rondom het risicomanagement en adviseert gevraagd en ongevraagd de Raad van Toezicht. Deze functie is ondergebracht bij de Verenigingssecretaris.

Drie voorbeelden uit het risicodossier met een potentieel zeer hoge impact zijn:

Omschrijving risico	Risico-categorie	Kans	Impact	Tolerantie	Maatregelen
Onderzoek waarop Vogelbescherming zich baseert, blijkt ondeugdelijk, waardoor de wetenschappelijke onderbouwing van het werk ter discussie komt.	Kwaliteit / reputatie	Heel klein	Zeer groot	Laag	Preventief: Zorgvuldige selectie van met wie en met welk instituut wordt samengewerkt. 1. Formeren van beoordelingscommissie van 3 onafhankelijke ter zake deskundige wetenschappers 2. Advies vragen over de inhoud van de ontstane situatie 3. Als het ondeugdelijk is dan goed communiceren naar betrokkenen.
Verwerking persoonsgegevens wordt niet uitgevoerd conform wettelijke vereisten.	Kwaliteit / reputatie	Klein	Groot	Laag	Vogelbescherming heeft een actueel beleid voor privacyregulering. Voorbeelden van maatregelen zijn onder andere: afspraken met leveranciers, in maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging bij opslag en verzenden van bestanden, en bij de identificatieprocedure. Dit wordt bewaakt en actueel gehouden door de compliance medewerker.
Ledendatabase crasht of raakt corrupt, waardoor ledenbestand niet meer bruikbaar is	Continuïteit	Heel klein	Zeer groot	Beperkt	Contractuele afspraken over backup en recovery. Draaiboek voor crisisteam en /of externe inhuur.

8.3.4 Borging privacywetgeving

Vogelbescherming heeft een aantal werkprocessen aangepast door recente ontwikkelingen in de wet- en regelgeving over de bescherming van persoonsgegevens. Zo is de beveiliging van bestandsuitwisseling geüpdatet, zijn medewerkers opnieuw geïnstrueerd en is bijvoorbeeld de cookieverklaring op onze websites geactualiseerd.

8.3.5 Maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO)

We beperken ons hier tot de bedrijfsvoering van Vogelbescherming. Buiten beschouwing blijft hier dus de rol van Vogelbescherming als vereniging die opkomt voor vogels en hun leefgebied en zo bijdraagt aan een leefbare wereld. Al het werk van Vogelbescherming staat in het teken van

een 'maatschappelijk verantwoord doel'. Er zijn in 2015 geen nieuwe MVO-activiteiten uitgevoerd, wel hebben we opvolging gegeven aan de uitkomst van de energiescan die eind 2014 is uitgevoerd, waardoor Vogelbescherming een energiezuiniger kantoor heeft.

8.3.6 Ondernemingsraad

De OR kwam in 2015 zeven keer bijeen met de directie, waarvan viermaal voor een overlegvergadering. De OR bestaat uit vier leden. Op de agenda stonden in 2015 de arbeidsvoorwaarden, de participatiewet, het beleid rond Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, de Risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) in het kader van de Arbowet en de contractvarianten van Vogelbescherming. Het jaarlijks gesprek tussen de OR en het Bestuur ging over het Strategisch Meerjarenplan en het Strategische Personeelsplan.

8.4 Financieel Beleid

Algemeen

Het operationele resultaat in 2015 is 21.810 euro negatief. Dit is 299.190 euro beter dan begroot. Voor de resultaatverdeling, zie par. 2.2 van het financieel verslag.

Besteed aan de doelstelling

In totaal is 80 procent van de baten besteed aan de doelstelling, dit is gelijk aan vorig jaar. In paragraaf 2.7.6 van het financieel verslag wordt de besteding nader toegelicht.

Besteed aan fondsenwerving

In totaal bedraagt het 'percentage kosten fondswerving' 19,8 procent van de baten fondswerving. Dit percentage ligt onder de door het Centraal Bureau Fondsenwerving gestelde norm van 25 procent.

In paragraaf 2.7.7. van het financieel verslag wordt de besteding nader toegelicht.

Fondsenwervende acties gaan altijd samen met het verstrekken van voorlichting over de desbetreffende fondsenwerving. De kosten voor ledenwerving en -binding beogen grotere betrokkenheid bij de missie van Vogelbescherming. De kosten voor fondsenwervende acties, ledenwerving en -binding worden voor 75 procent toegerekend aan de kosten eigen fondsenwerving.

Via mailingacties aan de leden worden de fondsen geworven. Aan de besteding ligt een projectplan ten grondslag en de binnenkomende gelden worden in een bestemmingsfonds opgenomen. Het beleid is er op gericht de besteding binnen drie jaar na het jaar van ontvangst te hebben afgerond.

De kostentoedeling is aangepast op grond van de tijdregistratie.

De opbouw van de bestemmingsfondsen (in totaal de bestemmingsreserve) is te vinden in het financieel verslag paragraaf 2.5.7.

Besteed aan beheer en administratie

De kosten voor beheer en administratie bedragen 6,6 procent van de totale lasten, wat gelijk is aan vorig jaar. Ten opzichte van vorig jaar is het absolute bedrag 118.000 euro toegenomen. De absolute stijging wordt veroorzaakt door de inhuur van een externe projectleider 'crm-systeem marktverkenning'. Het aandeel kosten beheer en administratie betreft vooral vaste kosten. In 2016 volgt Vogelbescherming dezelfde methodiek inzake fondswerving, besteding en beleid rondom reserves en fondsen. Er zijn geen significante wijzigingen te verwachten ten aanzien van de hierboven genoemde percentages.

Omvang en functie van reserves en fondsen

Voor de opbouw van de reserves en fondsen, zie het financieel verslag paragraaf 2.5.7.

Beleggingsbeleid

Een specificatie van de belegde gelden is te vinden in paragraaf 2.5.3 van het financieel verslag. De opbouw van de liquide middelen is te vinden in paragraaf 2.5.6 van het financieel verslag.

Slechts een zeer beperkt deel van de beschikbare liquide middelen is belegd in aandelen en obligaties. De keuze van onze beleggingsportefeuille wordt grotendeels bepaald door het begrip 'verantwoord'. We volgen hierin de Goede Doelen Nederland-richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen. Vogelbescherming hanteert een defensief beleid. Voorop staan duurzaamheid, integriteit en risicospreiding. Vogelbescherming is eind 2015 gestart met bankverkeer bij de Triodos bank.

8.5 Jaarplan en begroting 2016

Het jaarplan en de bijbehorende begroting 2016 zijn opgesteld. De begroting is opgenomen als bijlage van het financieel verslag. Het verwachte eindresultaat is 235.000 euro negatief. Dit resultaat komt geheel ten laste van de bestemmingsfondsen.

Bijlage 1 Verantwoordingsverklaring*

In de statuten van Vogelbescherming is het volgende als doel en middelen opgenomen:

'De Vereniging stelt zich wereldwijd ten doel de bescherming van wilde vogels in hun natuurlijke verspreidingsgebied en het behoud en herstel van populaties en leefgebieden van deze vogels, waarmee onder meer een bijdrage wordt geleverd aan het behoud van de biodiversiteit op aarde.'

'De Vereniging tracht haar doel te bereiken door gebruik te maken van alle wettige middelen.'

Het Bestuur van Vogelbescherming Nederland onderschrijft de volgende principes:

1. Binnen de instelling dient de functie 'toezichthouden' (vaststellen of goedkeuren van plannen en het kritisch volgen van de organisatie en haar resultaten) duidelijk te zijn gescheiden van het 'besturen' dan wel van het 'uitvoeren'.
2. De instelling dient continu te werken aan een optimale besteding van middelen zodat effectief en doelmatig wordt gewerkt aan het realiseren van de doelstelling.
3. De instelling streeft naar optimale relaties met belanghebbenden, met gerichte aandacht voor de informatieverschaffing en de inname en verwerking van wensen, vragen en klachten.

Ad 1. Toezicht houden en besturen

Eindverantwoordelijk is de Algemene Vergadering van de Vereniging welke wordt gevormd door een Ledenraad, bestaande uit ten minste vijfendertig (35) en ten hoogste veertig (40) afgevaardigden. Tot de taken van de Ledenraad behoren in elk geval:

- a. Het vaststellen van het vijfjaarlijks beleidsplan.
- b. Jaarlijkse bespreking van het te voeren beleid, zoals dit door het Bestuur wordt geformuleerd in beleidsplannen en/of meerjarenplannen.
- c. Beoordeling van het gevoerde beleid aan de hand van het jaarverslag en eventuele evaluaties van beleidsplannen.
- d. Vaststellen van het financieel verslag van het afgelopen boekjaar.

Het Bestuur bestuurt de Vereniging en heeft derhalve de algemene leiding van de Vereniging. Het Bestuur is verantwoording verschuldigd aan de Ledenraad.

Het Bestuur van de Vereniging bestaat uit tenminste vijf (5) en ten hoogste negen (9) natuurlijke personen, die tevens lid van de Vereniging zijn, zulks ter beoordeling van het Bestuur.

Bestuursleden mogen geen bestuurder, oprichter, aandeelhouder, toezichthouder of werknemer zijn van een entiteit waaraan de Vereniging ingezamelde gelden middellijk of onmiddellijk geheel of gedeeltelijk afstaat, of van een entiteit waarmee de Vereniging op structurele wijze op geld waardeerbare rechtshandelingen verricht. Ook mogen tussen bestuursleden onderling geen nauwe familie- of vergelijkbare relaties bestaan.

Het Bestuur kan bevoegdheden delegeren aan de directie. In een door het Bestuur opgestelde volmacht is omschreven welke besluiten de directeur rechtsgeldig kan nemen en welke besluiten de goedkeuring van het Bestuur nodig hebben.

Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het voeren van financieel beleid. Daaronder wordt mede verstaan het beleid met betrekking tot het aanhouden of opbouwen van reserves en fondsen en het voeren van financieel beleid inzake een verantwoord beheer. Vogelbescherming volgt hierin de Richtlijn Financieel Beheer Goede Doelen opgesteld door Goede Doelen Nederland (voorheen het VFI). Hiertoe is een beleggingsstatuut opgesteld. En er is vanuit het Bestuur een beleggingscommissie ingesteld die enerzijds toezicht houdt op de uitvoering en het rendement, anderzijds de koers voor de middellange en lange termijn uitzet. In de besluitvorming zijn risicospreiding, rendement en duurzaamheid van belang.

Ad 2. Optimale besteding van middelen

Door het vaststellen van het Strategisch Meerjarenplan 2015-2020 en de meerjarenbegroting en de daaruit voortvloeiende jaarplannen en begrotingen wordt richting gegeven aan de doelstellingen van Vogelbescherming.

Intern wordt, aan de hand van voortgangsrapportages per kwartaal, de voortgang van de uitvoering nauwlettend gevolgd.

Extern laat het Bestuur zich, gedurende het jaar en naar aanleiding van het opstellen van de jaarstukken, door de accountant adviseren.

Ad 3. Optimale relaties met belanghebbenden

Vogelbescherming streeft naar een open dialoog met alle belanghebbenden.

Naast algemene informatie biedt Vogelbescherming ook maatwerkinformatie aan per doelgroep en per onderwerp. De inhoud wordt daarbij aangepast aan de behoeften en wensen van de belanghebbende.

De informatieverstrekking vindt plaats via verschillende uitingen, zoals website, (digitale) nieuwsbrieven, folders, persberichten, tijdschriften, sociale media en jaarverslag.

Klachten worden nauwgezet genoteerd en afgehandeld via de procedure klachtenbehandeling.

***Per 2016 komt er een nieuwe Verantwoordingsverklaring. Sinds 1-1-2016 heeft Vogelbescherming nieuwe statuten.**

Bijlage 2 Medewerkers Vogelbescherming per 31-12-2015

Opleidingsniveau medewerkers Vogelbescherming

Opleidingsniveau	Aantal medewerkers
VMBO	4
MBO	14
HBO	37
WO	25
Totaal	80

Leeftijd medewerkers Vogelbescherming

Leeftijdscategorieën	Aantal medewerkers
<25	0
25-34	9
35-44	24
45-54	24
55-59	14
60-65	8
65 >	1
Totaal	80

In- en uitstroom medewerkers in 2015

Instroom medewerkers	16
Uitstroom medewerkers	13

Contracten voor (on)bepaalde tijd in 2015

Soort contract	Aantal medewerkers
Onbepaalde tijd	57
Bepaalde tijd	23
Totaal	80

(Parttime) medewerkers en fte's per 31-12-2015

	Aantal medewerkers	fte's	parttimers
Totaal	80	61	74

Ziekteverzuim over de afgelopen vijf boekjaren

	2011	2012	2013	2014	2015
Ziekteverzuim (%)	6,2 %	6,3%	4,2%	3,6%	2,4 %
Meldingsfrequentie	1,4	1,4	1,5	1,6	1,5

Bijlage 3 Lijst van gebruikte afkortingen

AAO	Association des Amis des Oiseaux
AEMLAP	African-Eurasian Migratory Landbirds Action Plan
AEWA	African-Eurasian Waterbird Agreement
ANLb2016	Nieuw stelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer per 2016
ANV	Agrarische Natuurvereniging
BIG UB	BirdLife International Group on Urban Birds
BSO	Buitenschoolse opvang
CAP	The Common Agricultural Policy
CAPS	Centre for Avian Population Studies
CBF	Centraal Bureau Fondswerving
CBN	Coalitie Delta Natuurlijk
CWN	Coalitie Wadden Natuurlijk
CMB	Conservation of Migratory Birds
Ctgb	College voor de toelating van gewasbeschermingsmiddelen en biociden
DCNA	Dutch Caribbean Nature Alliance
EU	Europese Unie
EZ	Ministerie van Economische Zaken
EAFI	East Atlantic Flyway Initiative
G7	'Ganzen 7': De 12 Landschappen, de Federatie Particulier Grondbezit (FPG), de Landbouw- en Tuinbouworganisatie Nederland (LTO), Natuurmonumenten, Stichting Agrarisch en Particulier Natuur- en Landschapsbeheer Nederland, Staatsbosbeheer en Vogelbescherming Nederland
GLB	Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (van Europa)
GREPOM	Groupe de Recherche pour la protection des Oiseaux - Marokkaanse BirdLife Partner
ICI	International Climate Initiative
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
IVN	Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid
KNNV	Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging
KPI	Key performance indicator (indicator voor een prestatie)
MAVA	Foundation pour la nature
MUS	Meetnet Urbane Soorten
MVO	Maatschappelijk verantwoord ondernemen
NaBu	Naturschutzbund Deutschland, de BirdLife Partner uit Duitsland
NCF	Nigerian Conservation Foundation
NEM	Netwerk Ecologische Monitoring
NIOO-KNAW	Nederlands Instituut voor Ecologie van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen
NPL	Nationale Postcode Loterij
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
O+BN	Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit
PRW	Programma naar een Rijke Waddenzee
QAS	Quality Assurance System van BirdLife International
RI&E	Risico-inventarisatie & -evaluatie van gezondheids- en veiligheidsrisico's
RSPB	Royal Society for the Protection of Birds - Britse BirdLife Partner
RUG	Rijksuniversiteit Groningen
SCAN	Stichting Collectief Agrarisch Natuurbeheer
SCNL	The Society for Conservation of Nature in Liberia
SKWN	Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland
SMP	Strategisch Meerjarenplan
SPP	Strategisch Personeelsplan
STONE	Steenuilen overleg Nederland
STORK	Stichting Ooievaars Research & Knowhow
OWN	Oehoewerkgroep Nederland
UNESCO	VN-organisatie voor onderwijs, wetenschap, cultuur en communicatie
USPB	Ukrainian Society for the Protection of Birds

VAR	Verklaring arbeidsrelatie
VENIN	Vereniging van Erkende Na-isolatiebedrijven in Nederland
VFI	Vereniging Fondswervende Instellingen (nu: Goede Doelen Nederland)
VOFF	Samenwerkingsverband van de Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's)
WEP	Werkervaringsplaats
WRN	Werkgroep Roofvogels Nederland
WSFI	Wadden Sea Flyway Initiative
WSN	Werkgroep Slechtvalk Nederland

Colofon

Zeist, 2016.

Dit is een uitgave van Vogelbescherming Nederland.

Online samenvatting Jaarverslag 2016 en download:

www.jaarverslagvogelbescherming.nl

Vogelbescherming Nederland

Boulevard 12 3707 BM Zeist

Postbus 925 3700 AX Zeist

030-693 77 00

info@vogelbescherming.nl

www.vogelbescherming.nl

Tekeningen

Elwin van der Kolk

Giften?

Sandra Peters

sandra.peters@vogelbescherming.nl

030-693 77 41 / 06-12 176 257

Sponsoring bedrijven? Periodiek schenken? Nalaten?

Jaap Hijmans

jaap.hijmans@vogelbescherming.nl

030-693 77 29